

อนุสรณ์

งานพระราชทานเพลิงศพพระปัญญาการโมลี

● อดีตรองเจ้าคณะจังหวัดกิตติมศักดิ์ ● อดีตเจ้าอาวาสวัดมิ่งเมือง

๑๘ มีนาคม ๒๕๔๔

ค่าวพระยาพรหม :

เพชรน้ำเอกแห่งวรรณกรรมลานนาไทย

พระยาพรหมโวหาร รจนา

เสถียร ฉายเสนา เรียบเรียง

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี บรรณาธิการ

ออกแบบปก :

รูปเล่ม

ศิลปกรรม พงษ์ชาติ วชิโรภาสกรณ์

พิสูจน์อักษร พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี

จัดพิมพ์ : คณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย

พิมพ์แจกเป็นธรรมทานในงานพระราชทานเพลิงศพ

พระปัญญาภรโมลี อดีตรองเจ้าคณะจังหวัดกิตติมศักดิ์ ฯลฯ

พิมพ์ที่ : **นีลนาราการพิมพ์**

๕๐๙/๔๕๘ ถนนจรัญสนิทวงศ์ ๗๕ (ซอยภาณุรังษี)

บางพลัด กทม. ๑๐๗๐๐ น.ส.ถาวร ทั่งจันทร์แดง

ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๔๔ โทร. ๔๓๓-๓๘๕๔

อนุสรณ์

งานพระราชทานเพลิงศพพระปัญญากรโมลี

อดีตรองเจ้าคณะจังหวัดกิตติมศักดิ์
อดีตเจ้าอาวาสวัดมิ่งเมือง

๑๘ มีนาคม ๒๕๔๔

สารบัญ

คำปรารภ

วันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ เวลา ๑๖.๐๐ น. โดยประมาณ วงการคณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย พุทธบริษัทชาวเชียงราย และคณะศิษยานุศิษย์วัดมิ่งเมือง ได้สูญเสียพระมหาเถระผู้เป็นทั้งปูชนียภิกษุและรัตตัญญูบุคคลที่สำคัญไปรูปหนึ่ง คือ พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระปัญญากรโมลี (อินตา รตนญาณมหาเถร ป.ธ.๖) อดีตเจ้าอาวาสวัดมิ่งเมือง และอดีตรองเจ้าคณะจังหวัดกิตติมศักดิ์ พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณได้ถึงแก่มรณภาพด้วยอาการอันสงบ ณ โรงพยาบาลศูนย์เชียงราย (หรือโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์) ขณะที่มีอายุได้ ๗๔ ปี ๕๔ พรรษา

พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระปัญญากรโมลี เป็นพระมหาเถระผู้มากทั้งพรรษายุกาล และประสบการณ์ในด้านการบริหารการพระศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็การพระศาสนาของจังหวัดเชียงราย อันเป็นถิ่นมาตุภูมิของท่าน ตลอดเวลาอันยาวนานกว่าหกรอบเศษแห่งชนมายุของพระคุณท่าน ท่านได้ฝากผลงานไว้มากมายในหลากหลายตำแหน่ง ต่างกรรมต่างวาระเป็นต้นว่า เป็นเจ้าอาวาสวัดมิ่งเมือง เป็นเผยแผ่เมืองเชียงราย เป็นครูใหญ่โรงเรียนพระปริยัติธรรมประจำจังหวัด เป็นรองเจ้าคณะอำเภอเชียงแสน เป็นเจ้าคณะอำเภอเมืองเชียงราย เป็นรองเจ้าคณะจังหวัดเชียงราย และเป็นรองเจ้าคณะจังหวัดกิตติมศักดิ์ ตามลำดับ

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงถือได้ว่า พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณ พระปัญญากรโมลี เป็นพระมหาเถระที่เป็นทรัพยากรบุคคลที่ทรงคุณค่าและคุณูปการอย่างสูงส่ง ต่อสถาบันพระพุทธศาสนาและสังคมไทย

ในงานพระราชทานเพลิงศพของพระเดชพระคุณ ท่านเจ้าคุณพระปัญญากรโมลี ครั้งนี้ คณะสงฆ์จังหวัดเชียงรายมีมติเป็นเอกฉันท์เห็นควรให้พิมพ์หนังสือเพื่อเป็นอนุสรณ์รำลึกถึงพระเดชพระคุณท่าน จำนวน ๒ เล่มด้วยกัน คือ **"ค่าวพระยาพรหม"** อันเป็นผลงานอมตะของวงวรรณกรรมแห่งลานนาไทย เรียบเรียงโดย

คุณเสถียร ฉายเสนา เล่มหนึ่ง และอีกเล่มหนึ่งเป็นหนังสือสูจิบัตรบันทึกเกียรติประวัติอันดีงามของพระเดชพระคุณท่าน รวมทั้งประกาศอนุโมทนาท่านผู้มีอุปการคุณสละทุนทรัพย์ร่วมสมทบการจัดงานครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขออนุโมทนาคณะกรรมการจัดงานพระราชทานเพลิงศพทุกท่าน ทุกฝ่ายทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ ผู้มั่นในกตัญญุตาธรรม ที่ได้ร่วมกันจัดงานให้บรรลุผลอันพึงประสงค์มาแต่ต้นจนวาระสุดท้าย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือที่จัดพิมพ์ในคราวนี้ คงจักอำนวยประโยชน์แก่สาธุชนที่ได้อ่านโดยทั่วกัน และขณะเดียวกันก็จักเป็นเครื่องปฏิการบูชา ที่ส่งผลให้ดวงวิญญาณของพระคุณท่าน ได้มาร่วมปัตตานุโทนาและเป็นพลวปัจจัยให้ประสบศานติสุขในสุคติสัมปรายภพสืบไป

พระสุนทรปริยัติวิธาน
เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย
ประธานอำนวยการจัดงานพระราชทานเพลิงศพ

กำหนดการงานพระราชทานเพลิงศพ พระปัญญากรโมลี
(อินตา รตนญาณมหาเถร ป.ธ.๖)
อดีตเจ้าอาวาสวัดมิ่งเมือง และอดีตรองเจ้าคณะจังหวัดกิตติมศักดิ์
ณ เมรุชั่วคราว ฌาปนสถานเด่นห้า อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย
วันที่ ๑๖ - ๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔

วันศุกร์ที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๔๔ (ตรงกับวันแรม ๗ ค่ำ เดือน ๖ เหนือ)

เวลา ๑๐.๐๐ น. - พระสงฆ์สวดพระพุทธมนต์ ธรรมนิยามสูตร
- ถวายปราสาท - ไทยทาน
- พระสงฆ์อนุโมทนา
- ถวายภัตตาหารเพล แด่พระภิกษุ - สามเณร จำนวน ๒๐๐ รูป

เวลา ๑๓.๐๐ น. - อาราธนาศพลงนอนปราสาท

เวลา ๒๐.๐๐ น. - พระสงฆ์อัฏฐวรรค (๘ รูป) สวดพระอภิธรรม
- มีพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ แสดงโดย พระครูมานิตบุญญาคม เจ้าคณะเภอแม่สาย
- ถวายไทยทานแด่พระสงฆ์

วันเสาร์ที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๔๔ (ตรงกับวันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๖ เหนือ)

เวลา ๑๑.๐๐ น. - ถวายภัตตาหารเพล แด่พระภิกษุ - สามเณร จำนวน ๒๐๐ รูป

เวลา ๑๓.๐๐ น. - มีพระธรรมเทศนา แสดง ๒ ธรรมาสน์ (เทศน์แจง) แสดงโดย

๑. พระครูสาทรปริยัติกิจ พุทธสถานสถาบันราชภัฏเชียงราย

๒. พระมหาสมหมาย โกวิโท วัดพระแก้ว

- พระสงฆ์ปัญจวีสติวรรค (๒๕ รูป) สวดแจง
- ถวายไทยทานแด่พระสงฆ์
- พระสงฆ์อนุโมทนา

เวลา ๒๐.๐๐ น. - พระสงฆ์อัฏฐวรรค (๘ รูป) สวดพระอภิธรรม
- มีพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ แสดงโดย พระครูธรรมภาณพินิต รองเจ้าคณะอำเภอพาน
- ถวายไทยทานแด่พระสงฆ์

วันอาทิตย์ที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๔๔ (ตรงกับวันแรม ๙ ค่ำ เดือน ๖ เหนือ)

เวลา ๐๙.๓๐ น. - พระสงฆ์ ๓๐ รูป สวดพระพุทธมนต์ อาทิตตปริยายสูตร
- มีพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ แสดงโดย พระมหาโพธิวงศาจารย์ ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๖

เวลา ๑๑.๐๐ น. - ถวายภัตตาหารเพลแด่พระภิกษุ-สามเณร จำนวน ๓๐๐ รูป
- อาจารย์โอกาสเวนทาน
- ถวายไทยทานแด่พระสงฆ์
- พระสงฆ์อนุโมทนา

เวลา ๑๒.๐๐ น. - ตั้งขบวนอัญเชิญศพ (ลากปราสาท) ไปสู่ฌาปนสถานเด่นห้า

เวลา ๑๔.๐๐ น. - ประกอบพิธีพระราชทานเพลิงศพ

สังเขปประวัติ

พระเดชพระคุณ ท่านเจ้าคุณพระปัญญากรโมลี
อดีตเจ้าอาวาสวัดมิ่งเมืองและอดีตรองเจ้าคณะจังหวัดกิตติมศักดิ์
อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

๑. **สถานะเดิม** ชื่ออินตา นามสกุล รัตนวิมล โยมบิดา นายวงค์ โยมมารดา นางเกี่ยง เกิด ณ บ้านน้ำแพร่ ตำบลยางฮอม อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๔๖๙

๒. **บรรพชา** เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ ณ พัทธสีมา วัดน้ำแพร่ ตำบลยางฮอม อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย

๓. **อุปสมบท** เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๙ ณ พัทธสีมาวัดป่าบง ตำบลยางฮอม อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย

๔. **การศึกษา** เมื่ออุปสมบทแล้ว ได้ย้ายมาจำพรรษา ณ วัดพระสิงห์ อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย เพื่อศึกษาพระปริยัติธรรม และได้ย้ายไปศึกษาต่อ ณ วัดภาวนาภิรตาราม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร สอบได้ ป.ธ. ๓ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๓ จึงได้กลับมาช่วยงานคณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย จนสอบ ป.ธ. ๔ และ ป.ธ. ๕ ได้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐ สุดท้าย สอบ ป.ธ. ๖ ได้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๑ พ.ศ. ๒๕๑๔ สำเร็จการศึกษาอบรมโรงเรียนพระสังฆาธิการส่วนกลาง รุ่นที่ ๓ (การศึกษาอบรมระดับสูงของพระสังฆาธิการ) ณ วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร

๕. หน้าที่การงาน พ.ศ. ๒๔๙๖ - เป็นเจ้าอาวาสวัดมิ่งเมือง

- เป็นเผยแผ่อำเภอเมืองเชียงราย

พ.ศ. ๒๕๐๐ - เป็นครูใหญ่โรงเรียนพระปริยัติธรรมประจำจังหวัด (สามัคคีวิทยาคาร)

พ.ศ. ๒๕๐๑ - เป็นเผยแผ่จังหวัดเชียงราย

พ.ศ. ๒๕๐๙ - เป็นรองเจ้าคณะอำเภอเชียงแสน

พ.ศ. ๒๕๑๓ - เป็นเจ้าคณะอำเภอเมืองเชียงราย

- เป็นพระอุปัชฌาย์

พ.ศ. ๒๕๒๑ - เป็นรองเจ้าคณะจังหวัดเชียงราย

พ.ศ. ๒๕๔๒ - เป็นรองเจ้าคณะจังหวัดกิตติมศักดิ์

๖. สมณศักดิ์

- เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๑๒ เป็นพระครูสัญญาบัตร ราชทินนามที่ **"พระครูพินิตธรรมประภาส"**
- เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๑๗ เป็นพระครูสัญญาบัตร เจ้าคณะอำเภอชั้นโท ในราชทินนามเดิม
- เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๒๓ เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ราชทินนามที่ **"พระปัญญากรโมลี"**

๗. มรณภาพ พระเดชพระคุณ ท่านเจ้าคุณ พระปัญญากรโมลี ได้อาพาธมาเป็นเวลานาน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๙ พอทุเลาบ้าง หนักบ้าง เบาบ้าง และเข้ารับการรักษาพยาบาลมาโดยตลอด และสุดท้ายเมื่อประมาณเดือนเมษายน ๒๕๔๓ ท่านได้เข้ารับการรักษาพยาบาล ณ โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ และได้ **ถึงแก่มรณภาพ เมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ เวลา ๑๖.๐๐ น. เศษ สิริรวมอายุ ๗๔ ปี ๕๔ พรรษา**

ค่าวพระยาพรหม
เพชรน้ำเอกแห่งวรรณกรรมลานนา

ของ

พระยาพรหมโวหาร

กวีเอกแห่งลานนาไทย

พ.ศ. ๒๓๔๕-๒๔๓๐

โดย

เสถียร ฉายเสนา

คำนำ
ในการพิมพ์ครั้งที่ ๔

หนังสือชื่อ **"ค่าวพระยาพรหม"** นี้ ข้าพเจ้าได้สนใจใฝ่ศึกษามา เป็นเวลาประมาณ ๔๐ ปีแล้ว และได้มีโอกาสจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มสมบูรณ์แบบในช่วงเวลา ๒๐ ปีที่ผ่านมา รวม ๓ ครั้ง คือ

ครั้งแรก พิมพ์เมื่อปี ๒๕๒๔ ใช้ชื่อว่า หนังสือชีวิตและงานของ **"พระยาพรหม"** ได้เปรียบเทียบความเป็นปราชญ์ หรือ ปรัชญากวี ที่เป็นผลงานของ ท่านพระยาพรหม กวีเอกของลานนาไทย กับ ท่านสุนทรภู่ กวีเอกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ และ ท่านศรีปราชญ์ กวีเอกแห่งกรุงศรีอยุธยา ไว้ค่อนข้างละเอียดพอสมควร

ครั้งที่ ๒ เมื่อปี ๒๕๓๐ โดยพี่น้องชาวจังหวัดลำปาง ได้ขออนุญาตจัดพิมพ์เป็นบรรณานุสรณ์ ให้ท่านพระครูวัดสิงห์ชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นวัดบ้านเกิดและสถานที่บวชเรียนของท่านพระยาพรหมนั้นเอง หลังจากการพิมพ์ครั้งนั้น ชาวลำปางก็ได้ร่วมใจกันจัดสร้างอนุสาวรีย์ของท่านประดิษฐานไว้ที่สวนสาธารณะหนองกระทิง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

พิมพ์ครั้งที่ ๓ เมื่อปี ๒๕๔๑ ที่กรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นบรรณานุสรณ์ของท่านศาสตราจารย์ด๊อกเตอร์ดุสิต พาณิชพัฒน์ ในฐานะประธานพุทธบริษัทชาวเหนือกรุงเทพมหานคร และได้จัดพิมพ์ตามฉันทลักษณ์แบบใหม่ โดยนำเอารูปแบบเดิมพิมพ์รวมอยู่ด้วยเพื่ออนุรักษ์ของเดิมไว้

พิมพ์ครั้งที่ ๔ ในปี ๒๕๔๔ นี้ โดยคณะสงฆ์และประชาชนจังหวัดเชียงราย เพื่อเป็นบรรณานุสรณ์ในการพระราชทานเพลิงศพพระเดชพระคุณ ท่านเจ้าคุณอาจารย์ พระปัญญากรโมลี วัดมิ่งเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

พระเดชพระคุณฯ เป็นท่านหนึ่งที่นิยมและอนุรักษ์ค่าวพระยาพรหม โดยท่านได้นำเอาธรรมะ ปรัชญาชีวิต คำคม ในค่าวพระยาพรหม ไปประกอบการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนอยู่เสมอ ปรากฏว่า ทำให้ผู้ฟังมีความรู้ความเข้าใจธรรมะในเชิงปฏิบัติได้เป็นอย่างดี และเป็นที่นิยมโดยทั่วไป

ข้าพเจ้าในฐานะลูกศิษย์คนหนึ่งของพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณอาจารย์ฯ ได้มีส่วนจัดทำหนังสือเล่มนี้ ทั้งเป็นผู้เรียบเรียงและปฏิรูปรูปแบบใหม่ของฉันทลักษณ์แบบการเขียนร้อยกรองประเภทค่าว หรือ ค่าวซอ ตามที่ปรากฏอยู่นี้ให้เป็นทางเลือกของคนรุ่นใหม่ ที่จะเลือกเขียนตามรูปแบบเดิมหรือตามรูปแบบใหม่นี้ก็ได้

อีกประการหนึ่ง ขอให้หนังสือเล่มนี้ เป็นบรรณานุสรณ์ ของท่านพระยาพรหมโวหารกวีเอกแห่งลานนาไทยของเรา ผู้รังสรรค์ผลงานอมตะ คือ **"ค่าวพระยาพรหม"** วรรณกรรมอันยิ่งใหญ่ทางวัฒนธรรม **มาครบรอบ ๒๐๐ ปี ในปี ๒๕๔๕ นี้ และได้ทราบว่า ผลงานอันเป็นเสมือนเพชรน้ำเอกของท่านชิ้นนี้มีฝรั่งชาวเดนมาร์ค ชื่อ วิคโก บรุณ ได้แปลเป็นฉบับภาษาอังกฤษไว้ที่ มหาวิทยาลัยลอนดอน เมื่อปี ๒๕๒๓ แล้ว จึงขอฝากไว้เป็นความภาคภูมิใจอันยิ่งใหญ่ในความที่ท่านเป็น "ปราชญ์พื้นบ้าน" ของเราโดยทั่วกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สภาวัฒนธรรมของทุกจังหวัดในภาคเหนือและสถาบันการศึกษาขั้นอุดมศึกษาของภาคเหนือควรได้คิดถึงเรื่องนี้ในแง่ของการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปี ๒๕๔๒ ด้วย**

ส่วนดีของหนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าขออุทิศแก่บรรพชนและครูอาจารย์ โดยเฉพาะพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณอาจารย์ฯ ในนามของศิษยานุศิษย์ทุกท่านด้วย

นายเสถียร ฉายเสนา

ทนายความ

กรุงเทพมหานคร

มีนาคม ๒๕๔๔

บทนำ

หนังสือชื่อ ชีวิตและงานของ **"พระยาพรหม"** หรือ **ค่าวซอพระยาพรหม** นี้ ข้าพเจ้าได้รวบรวมและเรียบเรียงขึ้นเพื่อเชิดชูเกียรติของท่าน **"พระยาพรหมโวหาร"** กวีเอกแห่ง **"ลานนาไทย"** อนุรักษ์ไว้ให้ชนรุ่นหลังได้มีโอกาสเรียนรู้สืบสานและสร้างผลงานทางวรรณกรรมประเภท **"ค่าวซอ"** นี้ต่อไป

กาลเวลาและค่านิยมของคนย่อมเปลี่ยนแปลงไป แผ่นดิน **"ลานนาไทย"** ชื่อนี้ก็ยังต้องเลือนหายมลายสิ้นไปด้วย แม้ว่าจะถูกเรียกขานกันมากว่า ๗๐๐ ปีแล้วก็ตาม แต่หนังสือเล่มนี้จะยังคงใช้ชื่อเดิมคือ **"ค่าวซอพระยาพรหม"** และชื่อแผ่นดินนี้ว่า **"ลานนาไทย"** ต่อไป

ผู้เขียนมีอาชีพเป็นทนายความ และมีความภาคภูมิใจในแผ่นดินแม่หรือมาตุภูมิ คือ แผ่นดินที่ชื่อว่า **"ลานนาไทย"** นี้ มาแต่กำเนิด แม้ว่าจะเคยใช้ชีวิตอยู่มาแล้วในหลายบ้านหลายเมืองหลายประเทศ แต่ก็ยัง **อู้กำเมือง** รับประทานอาหารพื้นเมือง เขียนค่าวซอ และใช้ชีวิตประจำวันอยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของเมืองเหนือหรือ **"ลานนาไทย"** นี้ตลอดมา จึงขอเป็นทนายว่าต่างหรือแก้ต่างให้กับแผ่นดินแม่ที่ชื่อว่า **"ลานนาไทย"** นี้ ทั้งในความหมาย ความถูกต้อง และความไพเราะตลอดไป

หนังสือวรรณกรรม หรือวรรณคดีที่ชื่อว่า **"ค่าวพระยาพรหม"** นี้ เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จารจารึกไว้ซึ่งวัฒนธรรมทางภาษาของ **"ลานนาไทย"** ได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด แม้ว่ากาลเวลาจะล่วงเลยมาหลายร้อยปี แตในเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในค่าวซอนี้ก็ยังคงใช้ในชีวิตประจำวันของเมืองเหนือตลอดมา ซึ่งเมื่อผู้อ่านได้อ่านแล้วก็จะพบว่าพระยาพรหมโวหารท่านได้รวบรวมเอา **"กำเมือง"** มาจารึกไว้ในแผ่นดิน **"ลานนา"** นี้ไว้ได้ทั้งหมดอย่างคำว่า **"ไผ-จุ๊-สุ่ย-ยุ หลอกหื้อนายหนี แต่เริ่มเดิมที ไผยังบ่ห้าม"**

จะเห็นได้ว่า ทุกคำพูดเป็น **"กำเมือง"** ทั้งนั้นและยังมีความไพเราะจับใจมีความหมายอยู่ในตัวทั้งสิ้น ยิ่งในภาคที่มีชื่อว่า **"คำจ่ม"** ยิ่งแสดงความชัดเจนของภาษา **"ลานนา"** ไว้แทบทุกคำพูดเป็นคำเมืองล้วนๆ อย่างเช่นคำว่า **"เสียเงินเสียคำอิได้หาได้ เสียน้ำใจ๋จักหาไหนได้ม้อ"** ซึ่งเป็นคำสุภาษิตสอนใจได้ด้วย ผู้เขียนจึงฝากความหวังไว้ว่า **"แม้ว่าคำว่า ลานนาไทย จะได้ถูกกลืนไปแล้ว แต่วัฒนธรรมทางภาษา จะยังคงอยู่คู่ฟ้า ลานนาไทย ต่อไป"**

ผู้เขียนได้มีโอกาสศึกษาวิชาการต่างๆ มาหลายแขนง เช่น วิชาเศรษฐศาสตร์, ศาสนา, ปรัชญา, กฎหมาย และอักษรศาสตร์ นอกจากนี้ยังได้มีโอกาสศึกษา นักธรรมและเปรียญธรรมมาพอสมควร ได้รับการศึกษามาทั้งในประเทศไทยและจากต่างประเทศ มีโอกาสได้ศึกษาวรรณกรรมหรือวรรณคดีทั้งของไทยและของต่างประเทศมาบ้าง วรรณคดีไทย เช่น ราชาธิราช, รามเกียรติ์, สามก๊กฉบับภาษาไทย, ขุนช้างขุนแผน, อิเหนา, พระอภัยมณี, และผู้ชนะสิบทิศ เป็นต้น วรรณคดีต่างประเทศ เช่น รีเบกก้า, พรีเซนเนอร์ ออฟ เซนด้า, เบรฟนิวเวิร์ลด์ เป็นต้น พบว่ายังไม่มีวรรณคดีเรื่องใดสามารถบรรยายความรักได้ซาบซึ้งถึงใจได้เท่ากับ ค่าวซอพระยาพรหม นี้เลย

การเขียนค่าวแบบใหม่ที่นำมาพิมพ์เผยแพร่ในหนังสือเล่มนี้นั้น เป็นของใหม่ใน ๗๐๐ ปี ของลานนาไทย หรือหากจะนับอายุของเมืองเชียงใหม่เป็นเกณฑ์ก็ได้ ที่ผู้เขียนกล้าคิด กล้าทำ และกล้าเสนอ ก็เพราะเห็นว่า เป็นการปฏิรูปหรือปฏิวัติการเขียนขึ้นมาในยุคของโลกาภิวัตน์ โดยที่ได้อนุรักษ์ของเดิมไว้ทุกประการ ทั้งเนื้อหาสาระ คำพูด วัฒนธรรมประเพณีของลานนาไทยยังมีอยู่ครบถ้วน เป็นเพียงเอาของเก่ามาจัดในรูปแบบใหม่ให้ศึกษาและอ่านง่ายขึ้นเท่านั้น

ที่มาของการเขียนค่าวซอในรูปแบบใหม่นี้ ผู้เขียนได้ดัดแปลงมาจากฉันทลักษณ์ของการประพันธ์แบบโคลง ๒ และโคลง ๓ ในหนังสือ ลิลิตตะเลงพ่าย ตอนพระมหาอุปราชเข้าเมืองกาญจนบุรี เป็นการเทียบเคียงรูปแบบฉันทลักษณ์เท่านั้น แต่ไม่ใช่

ฉันทลักษณ์เดียวกัน เพราะทั้งสองฉันทลักษณ์นี้มีบังคับไม่เหมือนกัน เป็นคนละเรื่องทีเดียว

ฉันทลักษณ์ของ **"ค่าวซอ"** แบบใหม่นี้ ถือกำเนิดมาเมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๓๘ นี้เอง จำได้ว่าวันนั้น ผู้เขียนเดินทางไปว่าความที่ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ กรุงเทพมหานคร (สนามหลวง) ได้อ่านพบหนังสือแบบเรียนมัธยมปีที่ ๕ ชื่อว่า หนังสือเรียนภาษาไทย ท ๕๐๓ ท ๕๐๔ ชุดวรรณวิจักษณ์ เล่ม ๒ ชั้นมัธยมปีที่ ๕ (ม.๕) เรื่อง ลิลิตตะเลงพ่าย ตอนพระมหาอุปราชยกกองทัพเข้าเมืองกาญจนบุรี ตอนหนึ่งซึ่งประพันธ์เป็นร้อยกรองฉันทลักษณ์แบบ โคลง ๒ และโคลง ๓ ดังนี้

ลักษณะโคลง ๒ และโคลง ๓
ในหนังสือ ลิลิตตะเลงพ่าย

โคลง ๒...

๒๑. ยกพลผ่านด่านกว้าง เสียงสนั่นม้าช้าง
กึกก้องทางหลวง

โคลง ๓

๒๒. ล่วงลุด่านเจดีย์ สามองค์มีแห่งหั้น
แดนต่อแดนกั้นนั้น เพื่อรู้ราวทาง
๒๓. ขับพลวางเข้าแหล่ง แห่งอยุธเยศหล้า
แลธุลีฟุ้งฟ้า มืดคลุ้มมัวมล ยิ่งนา

ฯลฯ

ผู้เขียนได้ลองเขียนบทประพันธ์ประเภทร้อยกรอง คือ ค่าวซอพระยาพรหม โดยแยกฉันทลักษณ์ของบทประพันธ์ที่เรียกว่า ค่าว ออกมาเขียนเปรียบเทียบกับ โคลง ๒ และโคลง ๓ ก็ได้ผลใกล้เคียง เป็นฉันทลักษณ์แบบใหม่ขึ้นมา ดังนี้

เทียบลักษณะโคลง ๓...

ลม - สะ - งัด สะ - อัด - โศก - อ้อน

หนัก - หน่วง - ข้อน สะ - ต้อน - อ๊ก - อิ๊ด

ก๊อย - ฟัง - เต๊อะ - น้อง ที่ - ข้อง - ใจ๋ - ติ๊ด

จั๊ก - บิ๊ด - เอา - ดวง ขะ - ปวง - มา - ส้อม

เทียบลักษณะโคลง ๒...

หลอน - วาต๋ำ - เสย ลม - เจย - ชวาด - ต้อง

หอม - ดวง - บาน - ชว่าน - รส

บุ๊บ - ผ่า - เผย บ่ - เหย - เหือด - งด

หอม - อ่อน - อ้วน - จวน - ดม

เทียบลักษณะโคลง ๓...

จ๋ำ - เผียบ - เก๊า สำ - เนา - กล๋อน - กล๋ม

ผะ - สม - แต่ง - เตียม เรียม - ริ - เริ่ม - สร้าง

เทียบลักษณะโคลง ๒...

พี่ - ขอ - เจิญ - นาย แม่ - ลาน - ปิ๊บ - กว้าง

จ๊าด - บาง - ต๊ะ - พาน - แต่ - เจื้อ

บ่ - ถ้า - มี - เกลื๋อ หิน - ส้ม - ย้อม - เนื้อ

สี - หาก - เข้ม - แดง - งาม

เมื่อผู้เขียนได้ทดลองเขียนดูทั้งบทและทั้งเรื่อง ก็ปรากฏว่า เขียนได้หมดโดยไม่มีอะไรติดขัดเลย ซึ่งทุกอย่างก็เป็นดังที่พิมพ์ไว้ในหนังสือนี้ ฉะนั้น การพิมพ์หนังสือค่าวพระยาพรหมเล่มนี้ จึงได้นำลงพิมพ์ไว้ทั้งสองแบบ คือ แบบเก่าดั้งเดิม กับแบบใหม่ที่พิมพ์ไว้นี้ น่าจะสะดวกในการศึกษาเปรียบเทียบเป็นแบบฉบับของการเขียนค่าว

ตามความนิยมของคนในยุคปัจจุบันและในยุคต่อๆ ไปได้เป็นอย่างดี และจะเป็นการสมประโยชน์ของการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้อย่างแท้จริง ได้อนุรักษ์ของเก่าไว้และเสริมสร้างการประพันธ์ในแนวใหม่ขึ้นมา และฉันทลักษณ์แบบใหม่นี้ดูเหมือนจะทำให้อ่านง่ายกว่าแบบเดิม นอกจากการวางฉันทลักษณะแบบใหม่โดยอาศัยเนื้อหาของรูปแบบเดิมแล้ว ผู้เขียนได้ทดลองตั้งเรื่องเขียนเป็นเรื่องสั้น หรือที่เรียกกันว่า **"ค่าวก้อม"** ดู ก็ปรากฏว่าเขียนได้อย่างเดียวกัน ดังนี้

ค่าวก้อม เรื่อง "คดีฟ้องหย่า"

คำพิพากษา ฎีก๋าว่าไว้
โจทก์จ๋ำเลยได้ ทะเลาะเถียงกั๋น
จ๋นสังคมนี้ บ่มีสุขสันต์
ค่ำเจ้าคืนวัน เนืองนันป่นปี้
ปัญหาครอบครัว ลูกสาวยายบี้
มันหนีตวยจายต๋ามจู้
ทำผิดกฎหมาย ไผไผก็อู้
ผัวเก่าต่อสู้คดี
ฟ้องศาลแล้ว มันปากั๋นหนี
ศาลสืบคดี แล้วตัดสินให้
หื้อมันกับผัว ตั๋วดีคนใต้
จ่ายสินไหมไปหลายล้าน
แต่มันกับผัว บ่กลั๋วสะต้าน
หลบหนีออกบ้านมันไป

เซาะหาบ่ปิ๊บ บ่อู้อยู่ไหน
ทนายจึงไป ขอศาลสั่งหื้อ
บังคับคดี ที่มันด้านดื้อ
เอาหอเฮือนมันขายใจ๊
ทดแทนกั๋ม ที่มันทำไว้
เป็นเยี่ยงอย่างผู้คนเลว
ป้อแม่ปี้น้อง โปรดได้เฉลียว
อย่าเป็นคนเลว ดั่งนี้เนอเจ้า ฯ

ฯลฯ

ค่าวก้อม เรื่อง "เช็คเด้ง" คดีเช็ค

ต๋ามกฎหมายไทย ผู้ใดออกเช็ค
แล้วเซ็นจื่อหื้อลงไป
มาตรา ๙๐๐ บอกแจ้งขานไข
บ่เว้นผู้ใด รับผิดทั่วหน้า
ผู้สลักหลัง หรือเซ็นด้านหน้า
ถือว่า "อาวัล" ตั๋วเช็ค
ก็ต้องรับผิด แขกไทยจี๋นเจ๊ก
บ่เว้นอื่นผู้คนใด
จ่ายเงินต๋ามนั้น แล้วจึ่งหมดใส
หมดหนี้สินไป สุดเสี้ยงเท่าอั้น
แต่ถ้าเด้งมา เงินหายากกั้น
เมื่อนั้นแหละซวยเลย
หื้อระวังไว้ พี่น้องเฮาเหย
อย่าประมาทเลย กฎหมายเปิ้นห้าม

คดีอาญา *อย่าได้มองข้าม*
ติดคุกต๋ำรางแน่แต้
มาตรา ๔ เหย *บ่มีตางแป้*
บัญญัติแน่แจ้งอาญา
โทษฐานติดคุก *ปี๋หนึ่งเชียวหนา*
อย่าผาถะนา *ผมขอบอกให้*
ผมเป็นทนาย *ตกเหนือออกใต้*
ไปว่าความมาทั่วทิศ
อันเช็คนี้หนา *ยิ่งกว่างูพิษ*
ผิดแล้วก่อหื้อเป็นภัย
ผมเขียนค่าวนี้ *ไว้หื้อเตือนใจ๋*
พี่น้องจาวไทย *ทั่วไปเน้อเจ้า ฯ*

ฯลฯ

คงเป็นที่หายสงสัยแล้วว่า การเขียนค่าวซอแบบใหม่นี้ สามารถเขียนได้ทุกเรื่อง หวังว่าคงเป็นแนวใหม่หรือทางเลือกใหม่ของคนรุ่นใหม่ต่อไป

ส่วนดีของหนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าผู้เรียบเรียง ขอน้อมบูชาท่านพระยาพรหมโวหาร กวีเอกและคนดีศรีลานนาไทย ตลอดถึงท่านผู้มีพระคุณ มี บิดามารดา ครูอาจารย์ ตลอดจนท่านผู้มีส่วนร่วม ทำให้หนังสือนี้ออกสู่บรรณโลกได้สำเร็จ และกราบขออภัยในความผิดพลาดบกพร่องหากจะพึงมีไว้ ณ ที่นี้ด้วย ฯ

เสถียร ฉายเสนา

ทนายความ

กรุงเทพมหานคร ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑

ชีวประวัติ

ของ

พระยาพรหมโวหาร

รัตนกวี แห่งลานนาไทย

พ.ศ. ๒๓๔๕-๒๔๓๐

ประมาณกลางพุทธศตวรรษที่ ๒๔ คือเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๔๕ ซึ่งตัวเลขของ พ.ศ. นี้ ดูสวยงาม เรียงกันตามลำดับเลขจากต่ำไปหาสูง คือ ๒ - ๓ - ๔ - ๕ ในสายตาของนักวรรณกรรมแล้วไม่ได้มีความสวยงามเฉพาะการเรียงลำดับของตัวเลขเท่านั้น แต่มองลึกซึ้งลงไปยิ่งกว่านั้นมันมีความหมายและความสำคัญอย่างยิ่งต่อชาวลานนาไทยของเรา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะเป็นปีที่ให้กำเนิดแก่ท่านกวีเอกของเรา คือ **"พระยาพรหมโวหาร"** รัตนกวีแห่งลานนาไทย

ชาติกำเนิด

ในปี พ.ศ. ๒๓๔๕ ภายหลัง ๑๖ ปี ที่รัตนกวีแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ท่านหนึ่งได้ถือกำเนิดมา คือ **"สุนทรภู่"** เกิดในปี พ.ศ. ๒๓๒๙ ซึ่งถือได้ว่าเป็นกวีเอกร่วมยุคร่วมสมัยและยิ่งใหญ่พอๆ กันทั้งความเป็นปราชญ์ และความเป็นอัจฉริยะ ในทางกวีโวหารที่ถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาหนังสือแทนภาษาหัวใจ ซึ่งความแตกต่างกันมีเพียงภาษาที่ใช้เท่านั้น คือบทประพันธ์ของท่านสุนทรภู่ใช้ภาษาไทยกลางซึ่งใช้กันทั่วประเทศ แต่ของท่านพระยาพรหมโวหารใช้ภาษาลานนา ซึ่งเป็นภาษาท้องถิ่นของทางภาคเหนือ จึงทำให้มีคนรู้จักพระยาพรหมโวหารน้อยกว่าท่านสุนทรภู่ ทั้งนี้ เป็นเพราะวัฒนธรรมของภาษาและฉันทลักษณ์ของบทกวีร้อยกรอง แต่ในทางความหมายของภาษาที่แสดงออกมาทางด้านความคิดและคำพูดแล้ว กวีเอกทั้งสองท่านนี้แทบจะไม่แตกต่างกันเลย นับได้ว่าเป็นความภาคภูมิใจอย่างยิ่งของชาวลานนาที่ได้คน

มีความรู้ ความสามารถ และปราชญ์เปรื่องยอดเยี่ยมทัดเทียมกับคนภาคอื่นเขาได้ในสมัยนั้นและตราบเท่าทุกวันนี้

ย้อนหลังไปในอดีตเมื่อเกือบ ๒๐๐ ปีมานี้ ณ บ้านทรงลานนาหลังหนึ่งที่บริเวณหน้าวัดดำรงธรรม หรือวัดไทยใต้ของเมืองลำปาง ท่านแสนเมืองมาซึ่งสืบเชื้อสายมาจากเจ้าเจ็ดตน เป็นขุนนางผู้หนึ่งของเจ้าหลวงผู้ครองเมืองลำปางในสมัยนั้นและภรรยาของท่านชื่อ วันเพ็ญ หรือ เป็ง ได้ให้กำเนิดเด็กชายร่างเล็ก ผิวคล้ำผู้หนึ่งเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๔๕ ด้วยความปลาบปลื้มปิติยินดีของพ่อแม่ที่ได้ลูกชายคนแรกของครอบครัว ท่านทั้งสองจึงพร้อมใจกันขนานนามเด็กน้อยคนนี้ว่า **"พรหมมินทร์"** เป็นมงคลนาม คือเอาทั้งพระอินทร์ และพระพรหม มารวมเข้าไว้ด้วยกันเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ผู้ที่เป็นเจ้าของชื่อ ตามคติเชื่อถือของคนในสมัยนั้น และต่อมาทั้งสองสามีภรรยาก็ให้กำเนิดบุตรชายอีกคนหนึ่งชื่อ **"บุญยง"**

เมื่อพรหมมินทร์เจริญเติบโตขึ้นอยู่ในวัยการศึกษาโรงเรียนของเด็กในสมัยนั้นก็คือวัด โดยมีพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นครูสอน พรหมมินทร์ได้บรรพชาเป็นสามเณรเมื่ออายุได้ ๑๗ ปี ที่วัดสิงห์ชัย ใกล้ๆ บ้านนั้นเอง โดยมีพระคุณเจ้าสุปันโนเถระเป็นพระอาจารย์ให้การศึกษาอบรม สามเณรพรหมมินทร์ได้ตั้งใจ ศึกษาเล่าเรียนอักขระภาษาพื้นเมืองอย่างดียิ่ง จนสามารถอ่านออกเขียนได้อย่างคล่องแคล่ว ทั้งนี้ก็เพราะสามเณรพรหมมินทร์มีสติปัญญาหรือสมองดีเยี่ยม และสามารถถ่ายทอดความรู้แก่เพื่อนสามเณรรูปอื่นๆ แทนอาจารย์ได้ในเวลาไม่นานนัก

เมื่ออายุครบเกณฑ์บวช ๒๐ ปีบริบูรณ์แล้ว บิดามารดาของท่านพร้อมด้วยญาติมิตร ก็ได้ทำการอุปสมบทสามเณรพรหมมินทร์ โดยมีพระสุปันโนเถระเป็นพระอุปัชฌาย์ ณ พัทธสีมาวัดสิงห์ชัยนั้นเอง

เมื่อครองสมณเพศอยู่นั้นปรากฏว่า พระพรหมมินทร์มีความสามารถในการเทศน์มหาชาติชาดก กัณฑ์กุมาร และมัทรี ฉบับพื้นเมืองได้ดีเยี่ยม ชุ่มเสียงก็ไพเราะ

อ่อนหวานถูกใจคนฟังเป็นอย่างยิ่ง ทำให้ญาติโยมหลงใหลฟังไม่รู้จักเบื่อ เล่ากันว่าถ้าใครในสมัยนั้นไม่เคยได้ฟังพระพรหมมินทร์เทศน์ ก็นับได้ว่าเสียชาติเกิดทีเดียว เพราะนอกจากชุ่มเสียงอันทรงเสน่ห์สะกดผู้ฟังให้นั่งเงียบกริบอยู่กับท่วงทำนองของท่านแล้ว ท่านยังสามารถกล่าวกาพย์อันเป็นบทนำเรื่องราวที่จะเทศน์ในกัณฑ์นั้นๆ ให้ญาติโยมฟังด้วยปฏิภาณโวหารอันไพเราะ โน้มน้าวจิตใจของผู้ฟังให้เห็นภาพพจน์ตามเรื่องราวที่จะกล่าวต่อไปนั้นได้อย่างยอดเยี่ยมอีกด้วย

เมื่อพระอาจารย์ของท่านเห็นว่า พระพรหมมินทร์มีความเก่งกล้าสามารถทางด้านการศึกษาภาษาพื้นเมือง และมีชื่อเสียงในด้านการเทศน์แล้ว จึงพิจารณาเห็นสมควรให้ท่านได้รับการศึกษา เพื่อให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งๆ ขึ้นไป หลังจากที่จำพรรษาอยู่ ณ วัดสิงห์ชัย ได้สามพรรษาแล้ว พระอาจารย์วัดสิงห์ชัยจึงได้ส่งไปศึกษาอักขระวิธีภาษาบาลี ที่วัดสุกขะมิ้นเชียงใหม่* โดยมีพระอาจารย์ปินตาเป็นครูสอน พระพรหมมินทร์ ได้ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนอย่างดี จนเป็นที่รักใคร่พอใจของครูบาอาจารย์ทุกๆ ท่าน และพระพรหมมินทร์มีความแตกฉานในภาษาบาลีเป็นอย่างดี ในสำนวนกลอนหรือค่าวของท่านได้แทรกคำภาษาบาลีไว้เยอะ อย่างเช่น **“หนาวสะต้านเมื่อยามระติ๋ง เมาะม่อยคิง เอาแก้มก่ายแก้ม”** คำว่า **ระติ๋ง** ก็คือ **รติ** แปลว่า **ราตรี** ของภาษาบาลีนั่นเอง หลังจากได้ศึกษาอยู่กับพระอาจารย์ปินตาได้สามปี พระพรหมมินทร์ได้กราบลากลับคืนสู่เขลางค์นคร และได้ลาสิกขาในเวลาต่อมา เล่ากันว่าก่อนที่จะลาสิกขาพระพรหมมินทร์ได้แต่งค่าวอยากสึกไว้สำนวนหนึ่ง ซึ่งเข้าใจกันว่าคงเป็นค่าวบทแรก หรือผลงานชิ้นแรกของท่าน เล่ากันว่ามีความไพเราะเพราะพริ้งมาก เล่นเอาคนอ่านสมัยนั้นติดอกติดใจไปตามๆ กัน แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ต้นฉบับสูญหายไปหมดแล้ว

---

*ปัจจุบัน (รวมเป็นวัดเจดีย์หลวง)

เมื่อออกมาสู่ฆราวาสวิสัยแล้ว พรหมมินทร์ก็ได้จับอาชีพเป็นอาลักษณ์นักเลงทำเพลงยาว เขมรลาวลือเลื่องถึงเมืองนคร อย่างเดียวกันกับสุนทรภู่นั่นแหละ ซึ่งได้เปรียบเทียบลีลาชีวิตและความละม้ายคล้ายคลึงกันของกวีแก้วแห่งยุคทั้งสองท่าน พร้อมทั้งจอมกวีศรีปราชญ์ให้ท่านได้อ่านกันในเล่มที่ตีพิมพ์เมื่อปี ๒๕๒๔ แล้ว

เล่ากันว่า ความสามารถในการเป็นอาลักษณ์นักเลงทำเพลงยาวทำนองค่าวของพรหมมินทร์นั้น เป็นที่จับอกจับใจนิยมกันอย่างกว้างขวาง ในวงการหนุ่มสาวเฒ่าแก่ในสมัยนั้น เป็นอันมาก หากพ่อหนุ่มคนใดพึงพอใจหรือหลงเสน่ห์ของแม่สาวคนใดแล้ว ก็มาว่าจ้างให้พรหมมินทร์แต่งจดหมายซึ่งเป็นทำนองค่าว หรือเพลงยาวของชาวลานนา ซึ่งนิยมใช้กันอยู่เมื่อ ๔๐-๕๐ ปีที่แล้วมา พรหมมินทร์ก็จะบรรเลงเพลงยาวโน้มน้าวจิตใจของพ่อหนุ่มหรือแม่สาวให้เห็นพ้องตามความประสงค์ของตนได้ด้วยรำพึงรำพันถึงความรักความภักดีที่ตนได้มีต่อคนรักมอบกายถวายชีวิตรับใช้ใกล้ชิดต่อแม่สาวคนนั้นตราบเท่านิจนิรันดร์ จนเป็นผลสำเร็จตายใจ ได้แต่งงานอยู่กันอย่างมีความสุขทุกรายไป ทำให้ชื่อเสียงของพรหมมินทร์ลือเลื่องไปทั่วเมืองละกอน (ลำปาง) แพร่ น่าน ลำพูน และเชียงใหม่ เชียงราย อาชีพของพรหมมินทร์ในด้านนี้ได้ประสบความสำเร็จอย่างงดงามยิ่ง

สมัยก่อนเวลาหนุ่มสาวจีบกันก็จะพูดเป็นกลอนพื้นบ้าน เช่นผู้ชายจะจีบผู้หญิงก็มักจะพูดว่า ***"...ไม้ต้นนี้ งามดีนักหนา มีเทวะดา ฮักษาอยู่เฝ้า..."*** ถามทำนองว่ามีแฟนแล้วหรือยัง ฝ่ายหญิงก็จะตอบว่า ***"...ไม้ต้นนี้ บ่มีผีสาง เป็นไม้ขานางว่างเจ้าของ...เจ้า..."*** หรือฝ่ายหญิงอาจถามฝ่ายชายว่า ***"...เจ้าปี้เจื้อ กิ๋นแก๋งปล๋ำฝา ลุกตี้ไหนมา ไกล๋กาว่าใกล้..."*** ฝ่ายชายก็มักจะตอบว่า ***"...อ้ายปี้นี้ กิ๋นแก๋งมะเขือ เหลือเคิ้นมา จ๋นเป็นบ่าวเฒ้า..."***

สมัยที่พรหมมินทร์เป็นหนุ่ม ซึ่งมีความถนัดในทางนี้มาก พูดทักทายอะไรก็จะกล่าวเป็นค่าว หรือกลอนพื้นบ้านไปแทบทั้งหมด มีคนเอาสัตว์สามประเภทมาวาง

ไว้ต่อหน้า คือ งู หนอนผีเสื้อ และตัวตุ่น แล้วถามพรหมมินทร์ว่า นี้สัตว์อะไร พรหมมินทร์ก็ตอบทันทีว่า ***"...ตั๋วเป็นขนนี้ แมงบ้ง คดโล้งโง้งนี้ งู ตั๋วที่ชอบอยู่ในฮูนี้ ตุ่น..."*** จะเห็นได้ว่า ไหวพริบของพรหมมินทร์นั้นเฉียบจริงๆ เห็นคนกำลังเลื่อยไม้เพื่อนๆ ก็ถามพรหมมินทร์ว่า เขากำลังทำอะไร พรหมมินทร์ก็ตอบทันทีว่า ***"...พรหมก็อู้เขาลู่เหล็กกั้น สองตีนยัน เลื่อยไม้กิ๋นจ้าง..."*** เห็นนกกางเขนบินข้ามหัว พรหมมินทร์ก็พูดว่า ***"...นกจี๋แจ้บ สะแล้บบินหนี ที่อยู่มันมี คอกฮั้วแจ่งใต้..."*** มีคนชี้ให้ดูลำไม้ไผ่ซึ่งทั้งคดทั้งงอตลอดทั้งลำ แล้วถามพรหมมินทร์ว่า ไม้นี้เอาไปทำอะไรได้บ้าง พรหมมินทร์ก็ตอบว่า ***"...ไม้ไผ่ก๊ด บ่ดีแป๋งเกิ๋น คนบ่มีเงิน ไผบ่อผ่อหน้า..."*** ว่าเข้าไปนั่น

ปฏิภาณกวีที่ได้รับชื่อเสียงมากที่สุดของพรหมมินทร์ในสมัยนั้นก็เห็นจะได้แก่บทกลอนที่พาเพื่อนๆ เดินทางป่าแล้วเกิดหิวน้ำ พบสวนยายคนหนึ่งจึงพาพวกเข้าไปเพื่อขอน้ำกิน แต่บังเอิญที่สวนของยายปลูกแตงไว้เยอะ ก็คิดอยากจะกินแตงขึ้นมาก็เลยทักทายยายเป็นกลอนขึ้นว่า ***"...ปู๊ดโถธัม โมมะแต๋งลายโมของป้า หยังมางามดีหน่วยนัก เก้ามันก็เจื๋อ เครือหวันจ่องจั๊ก หน่วยจี๋จ้อนป๋อมใบ..."*** คุณยายได้ยินดังนั้นก็ชอบใจ เพราะตัวเองก็เป็นนักเลงกลอนพื้นบ้านอยู่แล้วจึงตอบไปว่า ***"...หน่วยแต้บ่นัก ต๋ำเปิ้นหันไกล๋ มันมีแต่ใบ งามดีจี๋จ้อน..."*** พรหมมินทร์ยิ่งดีใจเพราะได้เจอคู่ปรับเข้าแล้ว ยังไงก็ต้องได้กินแตงแน่ เลยแหย่หยอดคำหวานไปอีกว่า ***"...มะแต๋งซากนก ซากหนูกิ๋นเหลือ มะน้ำปล๋ายเครือ มีเหลือก่อป้า..."*** คุณยายก็อนุญาตทันทีว่า ***"...มะแต๋งอยู่ต่ำ มะน้ำอยู่สูง อย่าเกร๋งใจลุง กิ๋นเต้อะของป้า..."*** พรหมมินทร์กับพวกไม่อดตายแน่คราวนี้ตอบรับทันทีว่า ***"...ตะเติ๋งเหยิง กั้นเปิงใจ๋ป้า ขอกิ๋นตึงมะนอยมะน้ำ... "คุณยายก็บอกเอาเลยหลานๆ" ...กิ๋นลูกกิ๋น อย่ากลั๋วเสี้ยงซ้าของแม่ป้าถมไป..."*** พรหมมินทร์เรียกพวกมากิน ซ้ำยังเตือนว่า ***"...มาเต้อะปี้น้องเลือกกิ๋นตามใจ๋ เปิ้นหื้อบ่ดาย เอานักบ่ได้..."***

ไหวพริบปฏิภาณของพรหมมินทร์ตอนนี้ มีลักษณะใกล้เคียงกับท่านสุนทรภู่ตอนที่บวชใหม่ๆ ไปบิณฑบาต โยมใส่บาตรแล้วขอให้กล่าวนำสังฆทาน แต่ท่านไม่ได้

ท่องจำคำกล่าวถวายสังฆทานไว้ จึงไม่สามารถกล่าวเป็นภาษาบาลีได้ แต่นักกวีหรือจะจนปัญญา ท่านจึงกล่าวเป็นกลอนสดว่า ***"...อิมัสสะหมิงริมฝั่ง อิมังปลาร้า กุ้งแห้งแตงกวา อีกปลาดุกย่าง ช่อมะกอกดอกมะปราง เนื้อย่างยำมะดัน ข้าวสุกค่อนขัน น้ำมันครึ่งโถ ส้มโอแช่อิ่ม ทับทิมสองผล เป็นยอดมหากุศล สังฆัสสะ เทมิฯ"*** คือ ท่านเห็นของที่โยมนำมาใส่บาตรว่ามีอะไรท่านก็ว่าไปตามนั้น

หากจะเทียบกับท่านศรีปราชญ์ที่ใช้ปฏิภาณกวีตอบโต้กับนางสนมในสมัยนั้นก็น่าจะเปรียบเทียบได้เช่นกัน กล่าวคือ ท่านศรีปราชญ์ท่านคนองปากไปหยอกนางสนมเข้าด้วยบทกลอนเป็นโคลงสี่สุภาพที่โด่งดัง ซึ่งถูกนางสนมตีกลับเอาว่า

หะหายกระต่ายเต้น ชมจันทร์
มันบ่เจียมตัวมัน ต่ำต้อย
นกยูงหากกระสัน ถึงเมฆ
มันบ่เจียมตัวมันน้อย ต่ำต้อยเดรัจฉานฯ

ท่านศรีปราชญ์จึงตอบโต้ว่า

หะหายกระต่ายเต้น ชมแข
สูงส่งสุดตาแล สู่ฟ้า
ฤดูฤดีแด สัตว์สู่ กันนา
อย่าว่าเราเจ้าข้า อยู่พื้นเดียวกันฯ

บทกวีเหล่านี้ ผู้เขียนได้รวบรวมไว้ค่อนข้างละเอียดในหนังสือ **ชีวิตและงานของพระยาพรหมโวหาร** ฉบับที่ตีพิมพ์เมื่อปี ๒๕๒๔ แล้ว

เมื่อชื่อเสียงของพรหมมินทร์ในด้านนี้เป็นที่ระบือลือนามกันไปทั่วแล้ว ท่านผู้ใหญ่ได้ให้ความสนใจด้วยความปรารถนาดีท่านแสงเมืองมาผู้บิดาจึงได้นำเอาพรหมมินทร์ไปฝากเป็นศิษย์กับท่านอาจารย์พระยาโลมาวิสัย ซึ่งเป็นขุนนางผู้ใหญ่และเป็นเพื่อนสนิทของท่าน เพื่อให้พรหมมินทร์ได้มีโอกาสรับใช้ใกล้ชิดศึกษาทางด้าน

กวียิ่งๆ ขึ้นไป ท่านพระยาโลมาวิสัยเป็นนักกวีที่เก่งกาจสามารถมากในสมัยนั้น ได้แต่งค่าวชาดกไว้หลายเรื่อง เช่น ค่าวหงษ์หิน เป็นต้น เมื่อศิษย์ดีครูดีได้มีโอกาสฝึกฝนกันอบรมกัน พรสวรรค์ของทั้งสองฝ่ายจึงได้กลายเป็นเสมือนดวงบ่ระทีปรุ่งโรจน์โชติช่วงอยู่กลางเวหาในยามราตรี พรหมมินทร์จึงเป็นประหนึ่งเพชรน้ำดีที่ถูกเจียระไนโดยช่างผู้ชำนาญ หรือช้างดีมีควาญฝีมือเยี่ยม โอกาสที่พรหมมินทร์จะได้ถวายตัวเป็นกวีเอกประจำราชสำนักของเจ้าหลวงลำปางก็มาถึง โดยความอนุเคราะห์ของท่านพระยาโลมาวิสัยนั่นเอง

การณ์เป็นไปดังคาด พรหมมินทร์เป็นศิษย์ที่โปรดปรานของท่านพระยาโลมาวิสัยมาก จนได้รับความไว้วางใจให้แต่งเติมเสริมต่อบทประพันธ์ของท่านหลายครั้งหลายคราว และเมื่อครั้งที่ท่านพระยาโลมาวิสัยแต่งค่าวชาดกเรื่องหงษ์หินก็ได้มอบหมายให้พรหมมินทร์ช่วยแต่งต่อเติมบางตอนให้ด้วย ดังปรากฏในสำนวนอันแสนจะไพเราะอยู่ในบทที่ ๑๐-๑๑-๑๒ ทำนองเดียวกับสุนทรภู่ที่แต่งต่อเติมเรื่องขุนช้างขุนแผนตอนกำเนิดพลายงาม ซึ่งนักอ่านนักกลอนก็จะรู้ได้ทันทีว่าใครแต่ง เพราะจะสังเกตได้ว่า สำบัดสำนวนอันไพเราะเพราะพริ้งแพรวพราวด้วยสัมผัสนอกสัมผัสในทั้งสัมผัสสระและอักษร สำนวนกลอนราบรื่นอ่านแล้วไม่ติดขัดเป็นที่นิยมชมชอบของพวกนักเลงค่าวนักเลงกลอนในสมัยนั้นมาก

ชีวิตของกวีย่อมจะหนีไปไม่พ้นจาก กลิ่นเหล้า ดนตรี และนารี เพราะกวีสามารถช่วยถ่ายทอดอารมณ์หรือความรู้สึกทางเพศ ร้อยกรองเป็นคำพูดและตัวอักษรออกมาอย่างละเอียดละออ ความรัก แรงดลใจของกวีให้ผลิตผลงานต่างๆ ออกมาสู่บรรณโลก ที่ใดมีรัก ที่นั่นก็ย่อมจะมีทั้งความสุขและความทุกข์คละเคล้ากันไป ซึ่งเรื่องราวและเหตุการ์ทั้งหมดนี้ กวีเท่านั้นที่จะสามารถบรรยายระบายความรู้สึกออกมาเป็นคำพูดและตัวอักษร

ชีวิตของพรหมมินทร์แห่งลานนาไทย สุนทรภู่แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ศรีปราชญ์และเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศแห่งกรุงศรีอยุธยาก็ถูกลิขิตมาในลีลาเดียวกัน ความสุข ความเศร้า อันเกิดจากความรักและความหลงประมาทมัวเมา จึงเป็นเสมือนเงาติดตามตัวอยู่ทุกฝีก้าว

พรหมมินทร์ได้รับความโปรดปรานจากพ่อเจ้าเมืองละกอนทั้งในเชิงกวี และความสามารถอื่นๆ เป็นลำดับถึงกับได้รับการไว้วางพระทัยให้เป็นตัวแทนไปซื้อช้างเผือกที่เมืองแพร่โดยมอบเงินและคนหาบสี่คนให้ติดตามรับใช้อย่างสมเกียรติ แต่เมื่อพรหมมินทร์ไปถึงเมืองแพร่แล้ว ความเป็นกวีเอกแห่งลานนาของพรหมมินทร์ก็ได้กลายเป็นเสมือนดาบสองคมไปคือคมหนึ่งก็ตัดพรหมมินทร์ออกขาดจากราชสำนักเมืองลำปางและอีกคมหนึ่งก็ถางทางเข้าสู่ราชสำนักแพร่ การพนัน สุรา และนารี ที่ใครๆ ก็ปรารถนานั่นแหละ ทุกอย่างมีอยู่พร้อมในตัวพรหมมินทร์ ยังไม่ทันเห็นช้างเผือกเชือกที่พ่อเจ้าต้องประสงค์เงินของพ่อเจ้าในกระเป๋าของพรหมมินทร์ ก็ได้อันตรธานไปในวงการพนันเสียจนหมดสิ้น เมื่อเงินหมดความรันทดก็บังเกิดขึ้นแทนที่ นั่นหมายถึงว่าชีวิตของพรหมมินทร์ก็จะพลอยหมดไปด้วยเมื่อกลับถึงเมืองลำปาง อย่ากระนั้นเลยมีความรู้อยู่กับตัวกลัวอะไร ชีวิตไม่ปลดปลงคงได้ดี ลานนาไทยอันกว้างใหญ่ไพศาลคงหาสถานที่รับรองครองความสุขของคนอย่างพรหมมินทร์ได้บ้าง พรหมมินทร์จึงได้ตัดสินใจใช้ความเป็นกวีฝีปากเอกของตนดิ้นรนหาสถานที่ซุกหัวนอนในนครเมืองแพร่ต่อไป พรหมมินทร์ได้แต่งค่าวช้างขึด หรือช้างกาลกิณี หรือช้างอาถรรพ์ มอบให้กับคนหาบที่ติดตามมา ไปถวายพ่อเจ้าเมืองลำปางต่างหน้าพรหมมินทร์ ช้างเผือกและเงินทองของพ่อเจ้าจำนวนนั้น

เมื่อพ่อเจ้าได้รับสาร อ่านทราบความแล้ว รางวัลของพรหมมินทร์ก็คือความกริ้วโกรธของพ่อเจ้านั่นเอง ถึงกับประกาศิตว่า **ถ้าไอ้พรหมมินทร์กลับมาละกอนวันใด ก็หัวขาดวันนั้น** นั่นแหละคือฟ้าประกาศิตที่เปลี่ยนวิถีชีวิตของพรหมมินทร์ให้กล้ำกลืนฝืนทนสุขบ้างทุกข์บ้างต่อไปซึ่งจะสิ้นสุดเมื่อใดก็ไม่มีใครทำนายได้

สำหรับค่าวช้างขึดนั้น มีความไพเราะเพราะพริ้งเพียงใด ก็ขอให้ท่านอ่านดูเถิด

"อันตั๋วจ๊างนั้น ไปผ่อมาจิ๋ง เนื้อตั๋วคิง โบราณจ๊างบ้าน นัยต๋ำขาว สามหาว ขี้หย้าน กั๋วไฟฟืนตื่นล้อ ระนาดป้าดปน ถอยหนต้นต้อ กั๋วสว่าห้อพานเด็ง หมอกวานผ่อเลี้ยง บ่แป้ แหนเก๋ง หางมันเอง บังซอนหย่อนป้าน ต๋ามตำรา ว่า จ๊างขี้หย้าน หมอกวานทานจุ๊มื๊อ เงี้ยวเมืองนาย มาขอไถ่ซื้อ ข้าบาทหื้อปั๋นไป บ่หันแก่ทรัพย์ บาทเบี้ยเงินใส ม่อนกึ๊ดเลงไป ตางไก๋เป่งกว้าง เพราะเป๋นขอบขัณฑ์เสมาป้องข้าง หื้อหอม ยืนนานกิ่นกู้ เจ้านายก็หัน ไผไผก็ฮู้ บ่ใจ่เผือกแก้วใดเลย..."
(ค่าวนี้ยังมีต่ออีก แต่หาต้นฉบับยังไม่พบ)

ชะรอยว่าค่าวช้างขึด หรือช้างอาถรรพ์นี้ มันเกิดอาเพทอาถรรพ์ขึ้นมาจริงๆ จนถึงกับเปลี่ยนชีวิตพรหมมินทร์ให้จมดิ่งอยู่กับความทุกข์ยากลำบากนานัปการจนแทบเอาชีวิตไม่รอด ถูกกล่าวหาว่าคบชู้สู่เมียเขา ติดคุกตะรางจนถูกตัดสินประหารชีวิต ***"โอ้สุธาหนาแน่นเป็นแผ่นพื้น ทั้งสี่หมื่นสองแสนทั่วแดนไตร เมื่อเคราะห์ร้ายกายเราก็เท่านี้ ไม่มีที่พสุธาจะอาศัย"*** ผืนแผ่นดินอันกว้างใหญ่ไพศาล ทั้งแพร่และลำปางรวมกัน ก็ไม่มีธรณีพื้นที่ใดเป็นพานทองรองรับความสุขกายสบายใจของพรหมมินทร์ได้ต่อไปอีก กลับลำปางก็หัวขาด อยู่ที่แพร่ก็โลกาวินาศ แต่พรหมมินทร์น่ะหรือจะอับจนไม่ดิ้นรนเอาตัวรอด ***"จ้าดคนลือสามแคว่น ก็หากตึงแม่นตั๋วพรหม"*** จะสมดังกำจ่มของเขาหรือไม่ ลองติดตามกันดูต่อไป

หลังจากพรหมมินทร์ทราบว่า เมืองลำปางได้กลายเป็นอดีตชาติของตนไปแล้ว เพราะประกาศิตของพ่อเจ้าพรหมมินทร์ก็ติดต่อขอเข้าเฝ้าตัวเป็นข้ารับใช้เจ้าหลวงเมืองแพร่ต่อไป ด้วยความมั่นใจหรือความเชื่อมั่นในตัวเองที่ว่า **มีความรู้อยู่กับตัวกลัวอะไร ชีวิตไม่ปลิดปลงคงได้ดี** เนื่องจากกิตติศัพท์อันลือเลื่องทั่วเมืองละกอนของพรหมมินทร์ เมื่อพรหมมินทร์ร้องขอเช่นนั้น พ่อเจ้าก็ยินดีอ้าแขนรับเอาพรหมมินทร์ไว้เป็นกวีแก้วประดับราชสำนักของเมืองแพร่ต่อไป

ขึ้นชื่อว่ากวีหรือจะหนีเรื่องรักๆ ใคร่ๆ ไปได้นั้น มันหายากยิ่งกว่าการงมเข็มในมหาสมุทร แม้พรหมมินทร์จะเป็นคนรูปชั่วตัวดำ แต่ก็ดำแต่นอกในแผ้วผ่องเนื้อนพคุณเหมือนศรีปราชญ์ กิริยาพาทีมีแต่ความสุภาพเรียบร้อยหลักแหลมและลึกซึ้งคมคายมีความหมายแต่ละคำพูด สามารถแทงทะลุจากแก้วหูเข้าสู่ขั้วหัวใจของเพศตรงข้ามได้โดยไม่รู้ตัว นั้นคือสมบัติที่ติดตัวพรหมมินทร์มาแต่กำเนิด ***"อันศึกเหนือเสือใต้ใช่ของง่าย ไม่สบายเหมือนเที่ยวเกี้ยวผู้หญิง..."*** หัวใจกวีทั้งพรหมมินทร์และสุนทรภู่ก็แทบจะไม่แตกต่างกันเลยในข้อนี้ ชีวิตของพรหมมินทร์เริ่มมีความหมายและความหวังเรืองรองขึ้น ณ ท้องพระโรงของพ่อเจ้าเมืองแพร่นับแต่บัดนั้น

เช้าสายบ่ายเย็นไม่รำเค็ญเดือดร้อน อยู่ในราชสำนักอันทรงเกียรติ พรหมมินทร์จึงเป็นที่รู้จักมักคุ้น มีเพื่อนฝูงมากหน้าหลายตาตามประสาคนดัง สุภาพสตรีนางหนึ่งชื่อ**ศรีจม** ได้ให้ความสนิทสนมแก่พรหมมินทร์เป็นพิเศษ แต่พรหมมินทร์ก็ได้แต่รำพึงรำพันอยู่ในหัวใจว่า ***"ต๋ำหันดาย เหมือนควายหันกล้า เจ้าของนาเปิ้นล้อม"*** หรือ ***"มีก็มีแต๊ เหมือนตุ๊มีหวี เปิ้นมีตั๋วมี ใจ๊การบ่ได้"*** อะไรทำนองนั้น เพราะศรีจมไม่ใช่คนตัวเปล่าเป็นภรรยาของส่างติงหย่าเงี้ยวขี้ยา ศรีจมเป็นคนสวยรูปร่างดี มีสามีแต่ไม่มีลูก เป็นธรรมดาของคนขี้ยา จึงไม่มีเวลาเอาใจใส่ครอบครัวให้มีความสุข ศรีจมจึงตกอยู่ในฐานะลำบากมาก เห็นได้ตอนหนึ่งที่พรหมมินทร์ได้พรรณนาถึงครอบครัวของศรีจมว่า ***"บ่ใจ้หนี้ซื้อ ปู่ยาอาหาร ก๋ารตางบุญ บ่มีสักข้อ เป็นหนี้สินเพราะยาฝิ่นห้อ ของเดิมปอบ่ค้าง เป๋นแก้วแหวน สร้อยแขนรีดม้าง เสียของเก่าเจ้าจอมตวย หื้อเจ้าน้องฮัก ดิงบางอ่างสวย ก็๊ดกิ๋นตานตวย หยาดน้ำตังห้าผัวปาลา ต่อไปปายหน้า อย่าได้ปี๊บปาจวบซ้ำ"*** แสดงว่า ส่างติงหย่ามีหนี้สินล้นพ้นตัว พรหมมินทร์ก็เริ่มจะเห็นใจศรีจมอยู่ไม่น้อย แต่กำแพงแก้วของศีลธรรมทำให้พรหมมินทร์ไม่สามารถกระโดดข้ามไปคว้าเอาหัวใจของศรีจมมาครองได้

คู่กันแล้วหรือจะแคล้วกันได้ ไม่เนิ่นนานเหตุการณ์ก็เปลี่ยนแปลงไปให้หัวใจของคนทั้งสองได้ใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น เพราะความขี้ยาและหนี้สินล้นพ้นตัวของพี่ส่างนั่นเอง แม้แต่แฟนที่แสนสวยก็อยู่ด้วยไม่ได้ เมียหรือจะสำคัญเท่ากับยาเมื่อคราหิว ส่างติงหย่าจึงเอาศรีจมไปขายให้เป็นข้ารับใช้แก่พระยาอินทร์ขุนนางผู้หนึ่งของพ่อเจ้าเมืองแพร่ ศรีจมมีฝีมือในการปรุงอาหาร พระยาอินทร์เห็นเป็นการสมควรให้เอาตัวศรีจมไปถวายพ่อเจ้าให้เป็นครัวหลวงต่อไป **เขียดกับงู หนูกับแมว แร้วกับนก** ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็จะหาทางเจอกันจนได้ กำแพงคุ้มของพ่อเจ้าไม่ได้ขวางกั้นคนทั้งสองต่อไปอีก พรหมมินทร์ และศรีจมก็มีโอกาสได้พบปะใกล้ชิดกันแทบทุกวัน เพราะหัวใจตรงกันสายสัมพันธ์อันเป็นเสมือนโซ่ทองคล้องหัวใจของคนทั้งสองก็เขม็งเกลียวเข้าทุกเช้าเย็น

ชีวิตของพรหมมินทร์ในราชสำนักแพร่เป็นเสมือนรุ่งอรุณในต้นฤดูฝน **ปากเป็นเอก เลขเป็นโท หนังสือเป็นตรี ชั่วดีเป็นตรา** คุณสมบัติของพรหมมินทร์นอกจากการเป็นกวีมีชื่อเสียงแล้ว สิ่งต่างๆ เหล่านี้ก็ยังมีอยู่พร้อม หม่อมจันทร์ผู้เลอโฉมสนมนางหนึ่งของพ่อเจ้าเมืองแพร่ ได้ให้บ้านพักของเธอเป็นที่พักผ่อนหลับนอนแก่พรหมมินทร์ ด้วยสุจริตและสนิทใจเหมือนกับญาติ แต่แล้วก็ไม่แคล้วจากความระแวงสงสัยของพ่อเจ้าไปได้ ความหึงหวงคือมิตรแท้ของความรัก เท็จจริงอย่างไรก็ต้องสงสัยไว้ก่อน พ่อเจ้าจึงสั่งประกาศิตให้จับพรหมมินทร์เข้าคุกและให้ประหารเสีย พรหมมินทร์จึงตกเป็นนักโทษประหารอีกครั้งหนึ่ง

ฉากชีวิตของพรหมมินทร์ที่ระทมขมขื่นที่สุดก็เริ่มขึ้น ณ ที่คุกเมืองแพร่นี่แหละการติดคุกเป็นอย่างไรจะเห็นได้จากที่พรหมมินทร์บรรยายไว้ในคำจ่มของท่านว่า ***"แสนตี้จักแก๊นก้าย ปู๋นดีหน่ายสัปปะถะ บ่เกยป๊ะจ๊ะป๊ะชั่ว ตูบห่างอั่วเขะขะ ฝนตกซะเปี๊ยะเปียก บ่มีเผียกครัวนอน กินงายตอนปุ๋น ต๊นฮาก เหม็นน้ำสาบทุกวัน ตวารก็นับจื้อว่าเป๋นคุ้ม ป๋าหญ้าหุ้มนอกใน เอาอุจจาระไหลออกถมถองสองฝ่ายกองก๋องก่อ บ่เป๋นดีผ่อดีเตียว แมงวันเขียวต๋อมโอ่ ต๋ามลุ่มไข่ฮิมศาลาบ่อาจจักทรมานอยู่ได้"*** คนเราเมื่อถูกจองจำไว้อิสรภาพนั้นเป็นอย่างไร พรหมมินทร์

เปรียบเทียบไว้น่าฟังมาก ***"จาต๋าสูญตกต่ำ จ๋าเพียบพ่ำสุโน ตั๋วแก่โชเขี้ยวเว่าจักหอนเห่าหิวเสียง มีสำเนียงเสียงบ่ออก ขี้เอี้ยนชอกพับหลัง ตะโจ๋หนังหดหู่นอนขดอู้อยู่ก๋างฝอย มีต๋านอนกอยปากเป๋า เสียงหอนเห่าอยู่ในคอ ขดนอนงอด้างขาบ จกกั๊นก้าบ ไผก็บ่กั๋ว เขี้ยวฟันตั๋วหลุดหล่อน เสียงซ้ำหย่อนหลัวะตกจักวิ่งหกป๋าวเปิบ ขี้เอี้ยนเอิบเต๋มตั๋ว ไผบ่กั๋วข้ามเหยียบ จ๋าเตียมเผียบตัวพรหมหิวแฮงลมนอนโต้ษ"*** และพรหมมินทร์ก็ได้ถือโอกาสเตือนสติของผู้มีอำนาจไว้ด้วยว่า ***"ขอเจ้าร่ำเปิง เถิงจอด ขอกึ๊ดฮอดป่าเวณี บัวราณมีไว้ว่า ไม่ต้าวใต้ นอนดินแม่นจักติดสินตัดบั่น ฟัดฟันฟั่นแป้งหลัว ไผ่บ่กั๋วข้ามย่ำ คนตกต่ำต้าวนอนหงายบ่กวนดีก๋ายข้ามเหยียบ จ๋าเตียมเผียบปูดอย หันแนวฮอยกิ่วจ๊อม ป่าไม้ล้อมเป็นภูเขา กิ่วคนเอาไผบ่อู้"*** แล้วพรหมมินทร์ก็หนีแหกคุกออกไปได้ราวกับปาฏิหาริย์ ไม่แพ้กับขุนแผนแห่งศรีอยุธยาเลย สมจริงกับที่พรหมมินทร์กล่าวเตือนไว้แล้วว่า ***"ถึงเจื้อกเหล็กก๋องต้านง่าน พรหมก็บ่พ่านตกใจ๋"***

หลังจากได้แหกคุกหนีไปแล้ว พรหมมินทร์ก็รับเอาศรีจมไปอยู่สองครองสุขกันที่เมืองลับแล ทำมาค้าขายเลี้ยงครอบครัว ซึ่งก็อยู่ได้ไม่นานนัก ศรีจมก็ถูกพรากไปจากอ้อมอกของพรหมมินทร์ เมื่อพรหมมินทร์ไปค้าขายและทวงหนี้อยู่ตามบ้านเล็กเมืองน้อยเป็นเวลาแรมเดือน พอกลับบ้านพรหมมินทร์ก็ทราบว่าศรีจมถูกลักพาตัวไปแล้ว ถึงกับระบายความทุกข์ความคับแค้นใจออกมาว่า ***"ปี้กั๊ดอกผิง สมิงกำตุ๊กข์เหมือนป๋า ตาดห้วยปันวา หัวอกป๊าดปั้ง สะหลั้งกั๋งก๋า แผ่นพระสุธา ปอดาปิ๋นปิ้นอัตต๋าต๋น ต้าวล้มลงดิ้น ต๋ามแดนดินป่ากุ๊ก ก็เพราะเปื้อหยัง เปื้ออั้นกำตุ๊กข์จักดาต่าวคว้ำตังยืน"*** เล่นเอาพรหมมินทร์หมดเรี่ยวแรง ไม่ผิดอะไรกับชูชกเมื่อกลับถึงบ้านทราบว่า อมิตตดาไม่อยู่ในกระท่อมเสียแล้ว แกก็เป็นลมล้มฟุบอยู่ที่หน้ากระท่อมนั้นเอง ความรักของพรหมมินทร์ที่มีต่อศรีจมนั้นมากมายยิ่งกว่าเม็ดทรายในมหาสมุทรสุดที่จะคณานับได้ พรหมมินทร์ก้มกราบลงกับพื้นพสุธาน้ำตาไหลพรากๆ แล้วก็ประนมหัตถ์นมัสการขึ้นเหนือเศียร ต่างประทีปโกสุมปทุมเทียน จำนงค์เนียร

นบบาทพระศาสดา ตั้งสัจจะอธิษฐานบนบานต่อเทพท้าวทั่วด่านด้าวโลกาว่า ***ขอเจิญเต๊พต๊าวเขตด้าวตังก๋ม อินตานพรหม ครุฑนาคต่ำใต้ ขอจ้วยป๊อง ปองคืนหื้อได้ รีบเร็วไวอย่าจ้า จุ่งบรรดลใจ๋ แม่แก้วแก่นฟ้า หื้อปิ๊กป้อกหน้าคืนมา กันว่าน้องฮอมแปรงเปื้อนจ๋ำ ไปตกอาณา รัฏฐาหมื่นห้อง จักเสาะถามหา นายเฮาตี้ข้องต๋ามตวยปองลู่ม้าง แต่๋มไปเมืองแก๋ว แผวเมืองล้านจ้าง จั๊กต๋ามใต่เต้าเอามา แต่๋มไปอังวะ ตะโก้งหงษา สิบสองปันนา เขตลื้อเมืองฮ้อ อโยธยา กูลาม่านฮ้อ โขงอาณาลุ่มฟ้า บ่ว่าเมืองไหน จักไปค้นคว้า บ่ปั๋งปล่อยหื้อคนใด แต่๋มเฒ่าแก่ค้าว เดินตางบ่ไหว จักก่อยกานไป จ๋นเถิงฮอดเจ้า เถิงนายมีผัว เตียมแยงแฝงเฝ้า จักต๋ามตวยเอาลู่ม้าง จ๋ำที่สุด อยู่ก๋วงงาจ๊าง จักตี้สิ่วต้องจีเอา ฯลฯ"***
ส่วนพรหมมินทร์จะติดตามศรีจมไปอย่างไรนั้น ขอให้ท่านผู้อ่านโปรดได้ติดตามอ่านเอาเองในค่าวสี่บท ซึ่งเป็นผลงานที่เกิดจากแรงดลใจภายหลังที่ศรีจมได้จากไป ทุกเนื้อถ้อยกระทงความ ทุกคำพูดตัวสระและอักษร ในค่าวสี่บท พรหมมินทร์ได้พร่ำพรรณนาถึงศรีจมทั้งสิ้น ทุกลมหายใจเข้าออกของพรหมมินทร์ ขณะที่กำลังเขียนค่าวนี้ถึงศรีจมก็คือ ศรีจมนั่นเอง ความรักมีอานุภาพยิ่งใหญ่เพียงใดจะเห็นได้จากการรำพึงรำพันของพรหมมินทร์ถึงศรีจมนี้แหละ ไม่มีสามีคนใดในโลกที่จะถ่ายทอดความรักภรรยาออกจากหัวใจมาเป็นภาษาคนได้มากมายและยิ่งใหญ่เท่ากับพรหมมินทร์ ไม่มีกวีคนใดจะถอดหัวใจที่เต็มไปด้วยความรักออกมาให้ใครรู้เห็นได้เหมือนกับพรหมมินทร์ พรหมมินทร์คือเทพเจ้าแห่งความรักผู้ยิ่งใหญ่ กระนั้นหรือ ก็สุดแท้แต่ท่านผู้อ่านจะคิดเอาเอง เหตุการณ์ที่ผันผวนปรวนแปรไม่เที่ยงแท้แน่นอนในชีวิตมนุษย์ได้บันดลใจให้พรหมมินทร์กลายเป็นกวีเอก และอมตะอยู่คู่กับฟ้าลานนาไทยของเราตราบเท่าทุกวันนี้ เชิญท่านพบกับความรัก ความสุขและความทุกข์เศร้าเสียใจ ของพระยาพรหมโวหาร กวีเอกของเรา ในค่าวสี่บท อันเป็นบทประพันธ์ที่ยิ่งใหญ่และอมตะของท่านต่อไป

เมืองแพร่ และลับแล มิได้เป็นสวรรค์ของพรหมมินทร์อีกต่อไปแล้ว เพราะขาดศรีจม ชีวิตของพรหมมินทร์ก็ทั้งหนาวเหน็บเจ็บแสบคับแคบใจ เหมือนนกไร้รังเร่อยู่เอการะหกระเหินเดินไปค่ำไหนนอนนั่นด้วยหัวใจที่ว้าเหว่อ้างว้างไร้จุดหมายปลายทาง จะหวนกลับลำปางบ้านเกิดเมืองนอนอีกครั้ง ก็ติดขัดกับอาญาประกาศิตของพ่อเจ้า จึงจำเป็นจำใจสัญจรเร่ร่อนรอนแรมไป ตามวิถีชีวิตพรหมลิขิตจะบันดาลให้ เหตุไฉนไยเล่าช้างเผือกแก้ว กำเนิดแล้วในดงดอน ย่อมมีพระมหานครเป็นที่อยู่อาศัย เป็นช้างคู่พระทัยของจอมจักรพรรดิ แล้วกวีแก้วอย่างพรหมมินทร์ล่ะ ***"ถึงม้วยดินสิ้นฟ้ามหาสมุทร ไม่สิ้นสุดความรักสมัครสมาน"*** โชคเคราะห์มิได้ลิขิตบันดาลให้ชีวิตของคนเราพบกับความสุขและความเศร้าตราบเท่าอายุขัย ลำปาง แพร่ และลับแล สิ้นแล้วสำหรับพรหมมินทร์ นครพิงค์อันยิ่งใหญ่ในสมัยนั้น คือความฝันและจุดหมายปลายทางของพรหมมินทร์

หากชีวิตไม่สิ้น ก็ต้องดิ้นเรื่อยไป

ก้อนเมฆที่ดำทะมึนนั้น ย่อมมีแสงสว่างส่องอยู่เบื้องหลังเสมอ ชีวิตที่ผิดหวังย่อมมีพลังแฝงอยู่เช่นกัน การเปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาส ผู้มีปัญญาย่อมทำได้ทุกเมื่อ ครั้งหนึ่งพระอภัยมณีนั่งคอตก คิดไม่ออกว่า จะแก้ปัญหาอย่างไรดี ศรีสุนทรน้องชายจึงกล่าวเตือนให้สติว่า

"...อนุชา ว่าพี่ อย่าขี้ขลาด
เป็นชายชาติ ช้างงา ต้องกล้าหาญ
ถ้าหากแม้น ชีวิตไม่ บรรลัยลาญ
ก็ซอนซาน ซอกซอน สัญจรไป
แม้นพบพาน บ้านเมือง ที่ไหนมั่ง
พอประทัง กายา อยู่อาศัย
มีความรู้ อยู่กับตัว กลัวอะไร
ชีวิตไม่ ปลดปลง คงได้ดีฯ

พระอภัยมณีได้สติ ฮึดสู้ต่อไปทันที จนทำให้ท่านสุนทรภู่ประพันธ์เรื่องนี้ ได้รับการสถาปนาเป็นกวีเอกของโลกไปแล้ว

ทุกอย่างไม่ได้นานเกินรอ โชคเคราะห์ที่ดียังเข้าข้างพรหมมินทร์อยู่ ในบั้นปลายของชีวิต พรหมมินทร์ก็ได้สถิตสถาพร อยู่ในนครเชียงใหม่ เป็นกวีแก้วคู่พระทัยของเจ้าแม่ทิพย์เกษรชายาของพ่อเจ้าอินทวิชยานนท์ ผู้ครองนครเชียงใหม่ และได้ประทานยศฐาบรรดาศักดิ์ให้เป็นที่ **"พระยาพรหมโวหาร ปฏิภาณกวีศรีนครเชียงใหม่"** พร้อมด้วยข้าวของเงินทองและบ้านช่องห้องหอ เรือกสวนไร่นาข้ารับใช้ ท่านได้อยู่สองครองสุขกับสาวเจ้าบัวจันทร์ ณ เชียงใหม่ ศรีภริยาคนสุดท้ายของท่าน ภรรยาคนแรกของพรหมมินทร์คือ เจ้าสุนา ณ ลำปาง และคนสุดท้ายคือ เจ้าบัวจันทร์ ณ เชียงใหม่ จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. ๒๔๓๐ พรหมมินทร์ก็ได้อำลาโลกไปตามอายุขัยของท่าน รวมอายุได้ ๘๕ ปี และมีภรรยารวมทั้งสิ้น ๔๒ คน ซึ่งก็หมายถึงความยิ่งใหญ่ในด้านความรัก และความสามารถของพรหมมินทร์ผู้เป็นเสมือนเทพเจ้าแห่งความรักอย่างแท้จริง พร้อมกับบทประพันธ์อันยิ่งใหญ่ไว้คู่กับบรรณโลก โดยเฉพาะค่าวซอสี่บทเป็นอนุสรณ์ของพรหมมินทร์ และศรีจมภรรยาคู่ทุกข์คู่ยากและบทประพันธ์ที่เรียกว่าคำจ่ม เป็นอนุสรณ์ของความยุติธรรมพร้อมด้วยบทประพันธ์อื่นๆ อีกมากมาย

รูปัง ชีระติ มัจจานัง นามะโคตตัง นะ ชีระติ พรหมมินทร์ สิ้นแล้วซึ่งชีวิตและสังขาร แต่ผลงานและชื่อเสียงของท่านยังคงอยู่คู่ฟ้าลานนาไทยของเรา ตราบเท่านิรันดร...

พฤษภกาสร อีกกุญชรอันปลดปลง
โททนต์เสน่งคง สำคัญหมายในกายมี
นรชาติที่วางวาย มลายสิ้นทั้งอินทรีย์
สถิตทั่วแต่ชั่วดี ประดับไว้ในโลกา

"ลานนาภาษิต"

งัวควายจ๋างม้า ต๋ายแล้วเหลือหนัง
ดูกเขายัง ไว้ใจ๊ก๋ารได้
จ๋ำที่สุด ม้าม ตับ ปุ๋ม ไส้
ยังกิ๋นลำดีอิ่มต้อง
มนุษย์เฮาต๋าย สะหายปี้น้อง
ไผบ่ห่วงข้องอาลัย
แม้แต่ดูผวั๊ะ ยังเอาขว้างไกล๋
เพราะกลั๋วเป็นภัย ผีจั๊กหลอกบ้าน ฯ

ฯลฯ

โฉลกคน

สิบปี๋อาบน้ำบ่หนาว ซาวปี๋อู้สาวบ่ก้าย
สามสิบปี๋บ่หน่ายสงสาร สี่สิบปี๋เยี๊ยะก๋ารเหมือนฟ้าผ่า
ห้าสิบปี๋สาวหน้อยด่าบ่เจ็บใจ๋ หกสิบปี๋ไอเหมือนฟานโขก
เจ็ดสิบปี๋มะโหกเต๋มตั๋ว แปดสิบปี๋ไค่หัวเหมือนไห้
เก้าสิบปี๋ไข้ก็ต๋ายบ่ไข้ก็ต๋าย ฯ

หมายเหตุ ยังไม่เคยพบภาษิตทำนองนี้ในบทประพันธ์ของภาคอื่น และภาษาอื่นเลย น่าจะถือได้ว่า เป็นภูมิปัญญาของลานนาไทย

บทที่ ๑

ลมสงัด สะอัดโศกอ้อน
หนักหน่วงข้อน สะต๊อนอกอิด
ก่อยฟังเต๊อะน้อง ตี้ข้องใจ๋ติด
จักบิดเอาดวง ขะปวงมาส้อม
หลอนวาต๋าเสย ลมเจยสวาดต้อม
หอมดวงบานซว่านรส
บุปผาเผย บ่เหยเหือดงด
หอมอ่อนอ้วนจวนดม
จ๋าเผียบเก๊า สำเนาก๋อนก๋ม
ผสมแต่งเตียม เรียมริเริ่มสร้าง
ปี้ขอเจิญนาย แม่ลานปั๊บกว้าง
จ้าตี้บางตะพานแต่เจื๊อ
บ่ถ้ามีเกลื๋อ หินส้มย้อมเนื้อ
สีหากเข้มแดงงาม
บ่เปลื๋องมาดเจ๊ก ดินไฟมะขาม
สีหากแดงงาม เหมือนยามอยู่เบ้า
หลอนนายบ่จ๋ำ เจิญฟังเต๊อะเจ้า
ยังกล๋อนสำเนาเรื่องตุ๊กข์
ลูนหลังนาย ปี้เมาซว่านซุก
ป๋านเป้ดบ้าเมาวิน
ข้าวและน้ำ ลางคาบลืมกิ๋น
ย่ำเตียวดิน หวิดหวามลุ่มใต้

ทรงต๋นตั๋ว อยู่ปอบ่ได้
เหมือนหางตุงจัยจ้อจ๊าง
ปักแขวนสูง พยุงยกก๊าง
ก๋างเป่งกว้างตอลม
แสนเรื่องตุ๊กข์ หนีบแหน้มแถมถม
กึ๊ดฮอดจม พรหมมีแต่ไห้
จับหล้างวันเหย เยี๊ยะเหมือนจับไข้
หนาวเย็นในนอกฮ้อน
เกยได้อยู่กิ๋น ยินดีเซี้ยมซ้อน
แฝงใฝ่อ้อมปิงปาว
เปิ้นเมาฮักจู๊ เมาบ่าวเมาสาว
ต๋ามเนื่องแนวนาว เกยแฝงใฝ่เฝ้า
หล้างพ่องเขา เมายาฝิ่นเหล้า
ตั๋วปี้เต้าเมาลม
กึ๊ดฮอดน้อง แม่ป้องแขนก๋ม
ปี้เมาลม งุ่มงว้าดั่งบ้า
ฟู่จ๋ำหยัง ปอลืมหลังหน้า
ครอบครัวลืมละไว้
ลวดสูญหาย บ่คืนได้ใจ๊
ถ้านปู๋นอั้นเนอนาย
ใคร่ยกย่างย้าย ไต่ตวยตามสาย
หื้อเถิงเติงนาย ตี้เมืองแป้ห้อง
ก็ยังกลั๋ว เป๋นมัวเมฆต้อง
เหมือนศรีจมฟองหากอู้

ใจ้ว่าตั๋ว ปี้แกล้งขดคู้
ตึงสุดฮอดเสี้ยงปั๋ญญา
จิ่งมีปิยะ วาระกะถา
จ๋ำเริญมา เถิงกองฮอดเจ้า
ไขความจริ๋ง บอกหญิงน้องเหน้า
หื้อหันลายเงาถี่แข้ม
เป๋นจดหมาย นิยายคักแค้ม
เถิงฮอดห้องเฮือนนาย
หลอนว่าน้อง ตี้ข้องใจ๋หมาย
หันเลขลายจาย อักษรม่อนแส้ง
ขอเจิญนายเลา แม่ข้าวสูนแป้ง
สูนวันเดียวผ่าน้ำ
อย่าได้โมโห โก๋ธาขุ่นจ๊ำ
จ๋ำเกี๊ยดกล้านินทา
เหตุข้าปี้นี้ มีสิเนหา
หลายนัยยา หลายเรื่องหลายข้อ
ขอเจิญนาย แม่ไหมแพรห้อ
อับกล๋อนกำซอค่าวจ๊อย
หื้อหมู่ปี้หนาน จาวบ้านทิดน้อย
ไขอ่านถ้อยซอยาว
เจิญนุชนาฏน้อง เปื้อนป๊องปิงหนาว
ฟังกล๋อนกำยาว ความตุ๊กข์โศกเศร้า
มาจี๊ดหัวใจ แม่บัวไหวเหง้า
สังไปเมาป้าดปิ้ง

เอาสุขใส่ตั๋ว หัวเข้าฮ่มยั้ง
บ่กึ๊ดฮอดบั้งหัวที
มาละปี้ไว้ โศกไหม้หมองศรี
หนีคืนมา บ่จ๋าสั่งถ้อย
ต้อยตุมจาย ปี้ไว้เหียจ้อย
เหมือนเปิ้นตุมคายหมากเกี๊ยว
ผัวเมียกั๋น ป๊อยดันก๊ดเลี้ยว
บ่เหลียวสั่งข้าสักกำ
ของน้องบ่มัก บ่จ้างขับจ๋ำ
นายกิ๋นบ่ลำ จิ๊นยำลาบส้า
ป๊อยต๋ายเป๋นผง ลำโพงเขือบ้า
มาจ๊กคอคายฮากต๊น
นายบ่อเต็มใจ๋ ไผจักยู้ยั้น
มาตัดฮากต้นฮอนฮาน
ยามเมื่อน้องฮัก น้ำส้มว่าหวาน
ใจ๋บ่เจยบาน น้ำต๋าลว่าส้ม
แรกเริ่มเดิมจ๋า ตกลงเหลือกหล้ม
ปี้ป๋งอารมณ์เจื้อน้อง
กลับบ่มีเหมือน จมนางปากป๊อง
จ๋าฟู่ข้าเอางาม
ปากน้องว่าแต๊ ใจ๋ในบ่ต๋าม
มาฟู่เอางาม น้ำใสช่วยหน้า
ป๊อยบ่มีเหมือน กำนายฟู่ข้า
บ่สมวาจาแห่งน้อง

หัวใจ๋หญิง เหมือนปิณป๋าดก๊อง
ปิณป๋าดแก้วเภรี
คนชอบเนื้อ บ่เจื้อลองตี๋
เสียงม่วนงันดี บ่จ๋นเรื่องได้
มางืดกัวใจ๋ แม่แพรจิ้นใต้
เป๋นสันใดไปดั่งนี้
อยู่ดีดี หนีหน้าหลีกลี้
เป๋นดังอี้ยังมี
สองอ่วมฮัก บ่ตันเถิงปี้
มาก๋วนเตควี ละปี้เสียได้
แล้วเป๋นไผ บ่รนร่ำไห้
เป๋นสันใดนายบ่คิด
เอาตั๋วต๋น ปี้เป๋นง้วนปิ๊ษ
คิดเยื่องอั้นสันใด
สองโล่งตั๊ด ยามผาสะหรัย
บ่เขินดวงทัย จ๋ำแข็งแดกหย้อ
กำผิดเถียงกั๋น บ่มีสักข้อ
มาจ๋างจืดดายง่ายนัก
อยู่กับกั๋น ก๋ำลังปองฮัก
บ่มีว่างอั้นตางจัง
บัดเดียวเดี่ยวนี้ โทษปี้มีหยัง
น้องจิ๋งจิงจัง บ่หวังผ่อหน้า
นายขัดแค้นใจ๋ สิ่งใดหื้อข้า
มาชวะตุมลาขว้างละ

ของน้องเกยกิ๋น ป๊อยขี้เหลียดจ๊ะ
ไผว่าหื้อสันใด
หรือฝูงปี้น้อง บ่ชอบปอใจ๋
จ๋ารำไร ติเตี๋ยนว่าห้าม
ริษยา นินตาจ่มส้าม
กั๋วโทษมาปานปี๊ะน้อง
ลวดตึ๊กใจ๋กลั๋ว สะดุ้งสะต๊อน
ใจ๋หย่อนหย้านเปิงมี
ไผจุ๊สุ่ยยุ หลอกหื้อนายหนี
แต่เริ่มเดิมที ไผยังบ่ห้าม
เมื่อสองจ๋ากั๋น บ่ตันล่วงข้าม
ไผหยิบอิมปากไว้
ปากจ๋าหอม เปียงรสดอกไม้
ยามปิดจากขวั้นมาดม
กำฟู่เก๊า เงื่อนเหง้าปฐม
บ่สมสักราย สูญหายกว่าจ้อย
กึ๊ดหาไหน บ่มีสักหน้อย
ของบ่เกยมีอู้
มาละตางผัว ไปหนัวตางจู๊
ใจ๋หลิ่งหลู้ตวยไป
เปรียบเหมือนหมู่ไม้ ลมสาดตี๋ไกว๋
ไหวหวั่นเฟือน สะเทือนกู้ด้าน
หลอนไหวแต่ใบ บ่ไหวกิ่งก้าน
ก็ปอยังแคว่นบ่อ้าย

บ่ปอเสียใจ๋ สะดุ้งฟุ้งย้าย
นี้ไหวฮากขึ้นเถิงใบ
กั๋นว่าเป็นจู๊ นอกเนื้อป้ายใจ๋
เต๋มหนีจากไป บ่เนาจะไห้
เมียคิ่นเตียมใจ๋ จักหาไหนได้
ป๊อยไก๋มือไปขอบฟ้า
หยังบ่กึ๊ดใจ๋ เมื่อเก๊าซ้อนง้า
ยามนอนห่มผ้าผืนเดียว
เมาะม่อยเนื้อ เจยจมกล๋มเกลี้ยว
เยาะหยอกเคียว เอาแก้มก่ายแก้ม
ปี้ขดตั๋วไหล เข้าปิงอิงแอ้ม
ถานามือนวดนิ้ว
ปี้จูบตี๋นผม นายดมหว่างกิ้ว
บ่มีโกรธกริ้วยินดี
เดิ๊กเตี้ยงฟ้า ข้อนรุ่งรวายถี
หมอกเหมยธานี ตกลงย้อยกล้วย
เดือนยี่สี่สาม ทะลามหนาวด้วย
ปี้แป๋งคิงตวยเบียดยัด
เอาแขนซ้อนแขน สะแกงฮวบอัด
สองอิ่งอ้อนนอนปิง
หนาวสะต๊าน เมื่อยามระติ๋ง
เมาะม่อยคิง เอาแก้มก่ายแก้ม
มือเบื้องขวา น้าวคิงมาแอ้ม
แขนซ้ายสาดคอนอน

ฮักตอบฮัก　　บ่มายถ่ายถอน
สองวิงวอน　　เชื้อมซ้อนจูบแก้ม
ชุบซาบกั้น　　ว่าขดมาแอ้ม
หนาวเย็นคิงสั่นเนื้อ
สองเฮาฮักกั๋น　　กอดฝั้นฟักเฟื้อ
ตั๊ดตี้ห้องหอใน
สองปี้น้อง　　ไถ่ถ้องปราศรัย
จ๋าเยาะใย　　ลูบก๋ำเนื้อเหล้น
ฟู่กั๋นหนัว　　หัวใจตื่นเต้น
เจ้าจี๋บานเย็น　　น้องหยังบ่กึ๊ด
บ่ใจ้ว่าตั๋ว　　ปี้แกล้งเลิกปี๊ด
ค้นเล่าต้านกำเดิม
บ่จ๋าเสียดล้อ　　แดกหย้อตวยเติ๋ม
จ๋ากำเดิม　　จ้างผิดจ้างข้อง
ทรงวัตถา　　ผืนลายก่านปล้อง
ฝูงสุโนเห่าตั๊ก
เหตุว่านาย　　ควี่มายความฮัก
บ่กึ๊ดฮอดอั้นกำแปง
ชรอยว่าน้อง　　มีกำกิ๋นแหนง
จักอยู่ลับแลง　　กั๋วได้ฮ่วมข้า
จิ่งหลบตั๋วหนี　　ลี้ซงหลักหน้า
หนีคืนเมืออีบอ้อน
หลอนน้องบ่กั๋ว　　ปี้ปิงปี้ซ้อน
หล้างอยู่ได้ไปเมิน

หันปี้ตุ๊กข์ไร้ ใจ๋นายบ่เสริญ
ลวดปาผะเอิญ จิตใจ๋บ่เอื้อ
ทรัพย์สิ่งของ เงินทองผ้าเสื้อ
ก็จ๋นกู่อันกู่เจื้อ
มีแต่ติดตั๋ว ห่มคิงห่มเนื้อ
ก็เหลือแต่เสื้อผืนเดียว
ตั๋วปี้ตุ๊กข์ กำกึ๊ดก็เถียว
นายเหลียวผ่อแยง แคลงใจ๋สะหลั้ง
หันจักบ่เป๋น ตี้ปิงตี้อ้าง
บ่หันจ้องตางผิวป๊น
มอกจักปาหลง เขินตั๋วซ้นต๊น
จักเป๋นเหยื่อหญ้าสันใด
กำดังนี้ เจ้าแผ่นดินไหว
ระนึกในทัย สงสัยใส่ข้า
จายหากเข้าใจ๋ บ่ถ้าหนีหน้า
บ่แป๋งวาตาใส่น้อง
เหมือนอยู่ในใจ๋ คำใบเมืองว้อง
ลวดใจ๋บ่ข้องอาลัย
ความฮักน้อง หลูดหลูดไหลไหล
ไหว๋ตวยลม บ่สมกล่าวอ้าง
บ่ร่ำเปิงเถิง เมื่อนอนฮ่วมข้าง
ป๋างยามออนก่อนเนิ้น
ความฮักเฮา บ่แห้งขาดเคิ้น
บ่เหยเหือดเอื้อนวันคืน
สองฮ่วมฮัก เหมือนดั่งจักกลื๋น
เหมือนจักลืน ก้าบเกี๊ยวลงได้

ยามจักหนีเสีย ลับแลงแควันใต้
เป๋นสันใดนายบ่คิด
เกยอยู่กู้แฝง เปาแปงอ่วมชิด
บ่คิดห่วงห้อยอาลัย
มาละปี้ไว้ อยู่นอนกับไผ
ครอบครัวอันใด ริบล้อนไปเสี้ยง
ตั้งแต่จาย พรากนายแก้มเกลี้ยง
หัวอกเปียงจะม้าง
ผัดผันหัว เมามัวปั่นคว้าง
ต๋ามโต้งกว้างลอมนา
กึ๊ดฮอดน้อง เกยฟู่เกยจ๋ำ
น้ำต๋าปังลง บ่มีหว่างเอื้อน
กั๋นกึ๊ดใจ๋เถิง แม่แพรสีเหลื้อน
ก๋วงเมาเฝือนเปี้ยนตุ๊กข์
เข้าป่าเข้าสวน ป๋ากล้วยป๋ากุ๊ก
จุกนั่งไห้เหงางู
ตี้ไหนลี้ลับ สงัดใจ๋หู
สวนหมากสวนปู ป่าป๊าราวบ้าน
ตี้บ่มีไผ เดือดนันจ๋ำต้าน
ปี้ไปซงบ่มซุก
หวังว่าจักหาย ซว่างมายความตุ๊กข์
บ่บกขาดแห้งเขาบาง
นุจจานาฏน้อง แม่แก้มผิวฝาง
มาจุล่ายพราง หื้อว้างจะกว้าย

เดิมทีว่าไหม *เมินไปว่าฝ้าย*
น้องหยังบ่อายกำกึ๊ด
ปี้ขนกำแปง *เตื่อมแถ้งระลึก*
ป๊อยตุมต้อดได้หนีมา
บ่กึ๊ดฮอดเก๊า *เงื่อนเหง้าวาจ๋า*
ฮักฮีบปันลา *เหมือนปล๋าบวกแห้ง*
ปี้บ่มีปี๋น *ใส่จีนลูกแหล้ง*
แสวงแอ่วเดินล่าเนื้อ
ปายปั๋นตั๋ว *แม่แก้วแก่นเจื๊อ*
บ่สังเวชข้ากานาย
จับหล้างมาดมื้อ *แม่แก้วสีผาย*
มาจ๋าฟู่จาย *ร้อยเรื่องปันข้อ*
ยามสองจ๋ากั๋น *เมื่อความฮักป้อ*
ตี้หอนอนในก๋างมุ้ง
สองเฮาฮักกั๋น *บ่ได้แตกฟุ้ง*
ยามเมื่ออั้นดูนาย
ปี้จ๋ำจื่อไว้ *บ่ลืมบ่หาย*
หลายนัยยา *เรื่องกำฟู่เจ้า*
ว่าจักเกาะผัน *หน่องบันกุ้มเต้า*
จ๋นอินทรีย์ม้วยม้าง
หลับบ่ฝันหัน *ตี้อันจักอ้าง*
จักฝันร่วมสร้างตวยไป
ขออี้อปี้เจื๊อ *ลองเจื้อดูใจ๋*
เต๋มเป๋นสันใด *ต๊กดินฝุ่นหญ้า*

บ่น้อยบ่แหนง สะแกงหน่ายหน้า
หมายฝากจีวาแห่งน้อง
เต๋มว่าเข้าขุม เข้าฮูกืดจ๊อม
จักต๋ามไต่เข้าฮูดิน
เต๋มไปปลูกยก หอเฮือนตั้งกิ๋น
อยู่แขวงแดนดิน ลับแลงแคว้นใต้
แม้นจักวักวาน ลูกหลานก็ได้
ตังกุ๋ญจรจัยลากจั๊ก
น้องจักไปหา ปี้แก้วน้องฮัก
บ่เสียค่าจ้างวานดาย
เตี้ยงจักสมคิด คะนิงใจหมาย
กำฟู่นาย ปอมีดั่งอี้
รำคาญหู ขี้คร้านจู้จี้
แผวก้าเชิงดินก้าน้ำ
ทรัพย์สิ่งของ เงินทองข้าวน้ำ
ทั่วโขงเขตห้องเมืองไทย
จักอยู่ตี้น้อง บ่ขัดขืนใจ๋
จักไปวันใด บ่ปรามบ่ห้าม
ตึงบ่ขัดขืน ปีนลายล่วงข้าม
จักต๋ามดวงทัยปี้ไท้
หลอนบ่มีเหมือน ดังข้าว่าไว้
หื้อตัดปากข้าตุมดิน
แม้นไปเต้ดต๊อง นครสายสินธุ์
เถิงแดนดิน เจียงใหม่แก้วกว้าง

น้องจักติดต๋าม กู้แปุงแฝงข้าง
ต๋างไปใจเผ่าเจื๊อ
แม่แพรสีจั๋นทร์ รำพรรณเงือดเงื้อ
เถิงน้าปู่ป้าลุงอา
ว่าเมินแต๊เล้า เขาบ่มาหา
กิ๊ตตะนา แต่เก๊าต้านถ้อย
แต่ก่อนออนหลัง เมื่อข้ายามหน้อย
เขาเตียวไปมาบ่ละ
เนตรนามา พญาเต๋จ๊ะ
จักต๋ายจากจ้อยกายัง
ก็บ่อู้ แน่นอนสัจจั๋ง
ฝูงชะนัง เขาจ๋ำเล่าต้าน
ว่าไปปลูกแป๋ง หอเฮือนตั้งบ้าน
อยู่แคว้นแดนใดบ่ดัก
หรืออยู่ยังแขวง เขตแดนสำนัก
เจียงใหม่แก้วฮิมปิง
กันจักไปแต๊ เป๋นแน่เป๋นจริ๋ง
ขอปาเอาญิง น้องเตียงใต่เต้า
ไปเซาะถามหา จ้าติ๊เจื๊อเครือเหง้า
อันเป๋งปงปันแห่งน้อง
กำฟู่นาย แม่แก้ววิดว้อง
ปี้จ๋ำจื่อได้นายลืม
มาตุมต้อดซัด ความอักเสียหลืม
เหมือนเขาปั่นฝืม อันปุดเก่าเกื้อ

ฮักใจ๋บ่ติด ***แปงใจ๋บ่เอื้อ***
เหมือนสะตวงวางอูปจ๊าง
ปี้ฮักใคร่แฝง ***นายแปงใคร่อ้าง***
ปี้สานต่อสร้างนายเต
กันว่าน้อง *จักยังบ่เขว*
หล้างสมคะเน *กำนายฟู่ข้า*
แม้นบ่อายคน *สะก๋ลโลกหล้า*
หมู่สัตว์เตียวดินลุ่มฟ้า
หล้างบ่ออายผี *ตี้ในป่าจ๊า*
บ่เหมือนฟู่ข้าสักราย
จับหล้างคาบมื้อ *แม่แก้วสีผาย*
จ๋าฟู่จาย *ว่านายโศกเศร้า*
ก็๊ดอกกั๊ดใจ *เหมือนไฟลุกเอ้า*
เขาทวงเงินเรื่องนั้น
บ่ใจ้อื่นไกล๋ *ปี้ใกล้น้องจั๊น*
ว่าแตกหย้อตึงวัน
ในวันนี้ *ก็ผิดเถียงกั๋น*
เสียงเดือดเนืองนัน *เหมือนเฮือนจักปลิ้น*
เพราะว่าเขาหัน *ปีกบางหางหิ้น*
เหินเดินดินบ่ปี๋น
ความเก่าหลัง *เก็บมาคว้าค้น*
จ๋าว่าหื้อหลายแซงง
ว่าตั๋วน้องนี้ ***ขี้คร้านหุงแก๋ง***
บ่แป๋งงายแลง ***ตักน้ำต๋ำข้าว***

บ่ใคร่หยุบก๋ำ ทำตั๋วเป๋นเจ้า
เขานินทาว่าน้อง
บ่มีเย็นหู จู้จี้จ่มฟ้อง
บ่มีว่างอั้นใจ๋ดี
กำดั่งนี้ เจ้าแว่นทรงศรี
ไขวาทีปี้จ๋ำจือได้
ว่าปู๋นขัดใจ๋ ขัดคอแต๊ใบ้
หัวอกทรวงในย่อยยับ
แม้นว่าที่กิ๋น ตื้นอนกีดกั๊บ
ยังอดอยู่ได้รอไป
กั๊ดกีดจ๊อม หัวอกหัวใจ๋
หากอดอยู่ไป หัวใจ๋บิ่นบ้าง
กึ๊ดก๋ารหยัง บ่หันเป่งกว้าง
ยิ่งเมินนานไปยิ่งจ๊อม
ว่าต่อต๋ำ แดกหย้อพร่ำพร้อม
เถิงหลอดฝ้ายไหมไน
ปี้ฮ่วมต๊อง น้องฮ่วมอกใจ๋
จ๋ำหยังอันใด เหมือนไผต่างด้าว
จ๋ำหยาบแข็ง กำแหงเห่งห้าว
ว่าใจ๋จมญิ๋งกีดจ๊อม
ก๋ารตางตอ เสื้อผ้าจุ๊บย้อม
เหลือง มุ่ย อิ้น ดำ แดง
บ่เตี๋ยมก๊ำ ตอตำปั๋นแป๋ง
ฮักบ่าฮักแอง บ่แยงบ่ใกล้

กลั้นใจ๋อดทน *จ๋นปอบ่ได้*
เขาจ๋าร่ำไรว่าพร้อม
ไปไหนมาไหน *บ่ยำบ่น้อม*
บ่ถามไถ่ถ้องชิงไป
ทำต๋ามชอบเนื้อ *อำเภอน้ำใจ๋*
เสมอทาสไท *น้ำเงินหากข้าม*
จ๋าข่มเหง *คะเนงจ่มส้าม*
มีแต่ความเดือดร้อน
นั่งนอนไหน *ใจ๋ไหวสะต๊อน*
บ่มีหว่างอั้นใจ๋ดี
ข้าน้องนี้ *ก้อยอดขันตี๋*
จะหลอนบ่มี *ตี้ปิงตี้ป้อง*
ใคร่หนีจากเฮือน *ใคร่เบือนจากห้อง*
บ่เจื๊อกอยลองปี้จื๊น
จ๋าสะหาว *กั๋นกล้าคะยั้น*
จักเหลือกว่าอั้นเปียงใด
เจ้าน้องฮัก *ฟู่ต้านขานไข*
จ๋ายาวใย *ว่าไปถี่ถ้วน*
ความฮักเฮา *บ่ปุ๊ดขาดด้วน*
บอระมวลดั่งคิด
เฮาได้อยู่กิ๋น *ยินดีเชื่อมชิด*
เขาบ่สู้จิ้งจัง
จุล่ายน้อง ***หย่องว่าลูนหลัง***
เมื่อปี้บ่ยัง ***ไปแอ่วเหนือใต้***

ว่าอย่าอุ่นใจ๋ อุ่นคอหวังได้
มอกเป๋นเมียพลางสอดซ้อน
ผ่อบ่หัน จักได้สุขย้อน
เป๋นเพียงห่อข้าวกิ๋นตาง
จุสุ่ยเพี้ยก **หื้อน้องใจ๋จ๋าง**
ล่อลวงพราง **หื้อวางขว้างถิ้ม**
ความฮักเฮา เป๋นเกลี้ยวตอกหลิ้ม
เขามุ่งตัดฟันบั่นม้าง
ผาทะนา หื้อได้เป๋งอ้าง
เจี๋ยนจากข้างสามี
กลั้วเฮาปี้น้อง ย่องปากั๋นหนี
เขากลั้วเสียที ข้าวของผ่อยบ้าง
กำอัปรี บ่ดีจ๋ำอ้าง
ก็เก็บเอามาว่าพร้อม
ใจ๋ทมิฬ กึดสั้นกิ๋วจ๊อม
บ่กึ๊ดห่วงอ้อมพงษ์พันธุ์
ปี้กับน้อง **อ่วมต๊องเดียวกั๋น**
บ่ฮักพงษ์พันธุ์ **เขาหันแต่ได้**
บ่อู้จัก ปี้ไกล๋น้องใกล้
ใจ๋อาธรรมเผดยักษ์
น้องหญิงจัง น้องจายหล้างฮัก
ป๊อยตัดล่วงได้ใจ๋ใน
กำจ่มฟ้อง ปุ๊นดีเจ็บใจ๋
เหมือนถูกไม แม่แต๋นต่อเผิ้ง

บ่มีหยัง *มาบังเกิ๊ดเกิ้ง*
เหินบินบนเดียดเนื้อ
ความโศก๋า ***หมื่นอันปันเจื๊อ***
เหมือนขอนโข่ขว้างไหลนอง
บัดเดียวเดี่ยวนี้ *ซ้ำเฮ่งเอาของ*
อันเขาทดลอง *หื้อน้องเมื่ออั้น*
แต่ก่อนออนหลัง *ผ่อนยาวผ่อนสั้น*
บ่เหมือนตึงวันนี้อ้าย
เหมือนคนต่างแขวง *ต่างแดนต่างด้าย*
บ่เหมือนฮ่วมห้องมารดา
เขาหันว่าน้อง *ตกใต้ลุ่มต๋ำ*
บ่หวังเปิ้งปา *ใจ๊สอยสืบส้อน*
หันว่าตกจ๋น *ทารนตุ๊กข้อน*
จ๋มดินดอนลุ่มปิ้น
จ๋ากำใด *อ้างถกลากตึ๊น*
ขายเลี้ยงหน้าหลังเฮือน
เจ๊บแสบอ้อน *สะต๊อนใจ๋เสือน*
ใคร่หนีจากเฮือน *ลงดินลุ่มใต้*
มายิ่งขัดใจ๋ *ขัดดอกว่าใบ้*
วันนี้วันค่ำญิงนอน
นอนขดคู้ *มูบมู้กับหมอน*
ข้าวคาบงายตอน *บ่ลงฮอดไส้*
กิ๊ดจะกิ๋น *ก็กิ๋นบ่ได้*
ใจ๋ในอวนป่วนปุ๊

หัวอกหัวใจ๋ เหมือนจักทะลุ
เป๋นสองเสี่ยงอั้นพินทา
กำดั่งนี้ แก้วชอบจาต๋ำ
กิตตนา แต่เก๊าเบื้องเบ้า
ปี้บ่ลืมหลง ยังกำฟู่เจ้า
อันตั๋วนายเราฟู่ไว้
จ๋ำใส่ใจ๋ ใส่คอข้าไว้
บ่หลงล่ำถ้อยลืมกำ
มีแต่น้อง ฟูแล้วบ่จ๋ำ
ก๋ำยียำ ว่าไหนลืมหั้น
ฟันไหนบ่หัก มัดไหนบ่หมั้น
มาตัดบั่นฟันความฮัก
งืดหัวใจ๋นาย มาเบาแต๊ตั๊ก
เหมือนฟองนุ่นแห้งลมปือ
สิบเบี้ยฝากน้ำ น้องใฝ่จงถือ
ห้าเบี้ยมามือ ขว้างซัดฮีบห้าว
ป๊อยเกาะสองมือ ซ้ำตือสองส้าว
ขาวดำเอากู้เจื๊อ
จ้าตี้เหล็กผิวดำ บ่จัดเลือดเนื้อ
ปี้นเก่าเกื้อโบราณ
บ่อแกล้งว่าน้อง เปื้อนป๊องสงสาร
เจ้าแสงเดือนบาน ดั่งฤๅเยียะได้
นายได้เถิงสุข ละตุ๊กข์ไว้ให้
จ๋ำปาไปบ่แป๊

ใคร่ก๋ำแขนถาม สักกำดูแต๊
หื้อหันแน่แจ้งใจ๋พรหม
สารเรื่องตุ๊กข์ สำเนากล๋อนกล๋ม
จักไขบอกจม ตึงอายเผิดหน้า
กลั๋วนายติเตี๋ยน นินทาว่าข้า
ย้อนตั๋วนายมาทิ้งละ
ยังอุตส่าห์แป๋ง แต่งถ้อยวาต๊ะ
เหน็บฝากหื้อตวยมา
เถิงฮอดน้อง ตี้ห้องเกหา
ย้อนจิ๋นดาพรหม หวังจมน้องเหน้า
ยังอุ่นใจ๋แฝง ปิงแปงตั๋วเจ้า
เหมือนยามออนก่อนเนิ้น
เหตุสิเนหา ปี้ได้ขำเคิ้น
จิ่งแป๋งแต่งสร้อยสารเติง
ทะเลเลิง จักไขหื้อกว้าง
ข่างต๊างเมื่อปายลูน ก่อนแหละนายเห่ย ฯ

บทที่ ๒

จิ๋นตะนา กำจ๋าบ่แล้ว
ก้อนฟังเต๊อะแก้ว วิทูรย์ไอศวร
จักไขบอกน้อง ตี้ข้องใจ๋ผวน
ต๋ามขบวน นวลน้องหากแสร้ง
บ่ใจ้ว่าตั๋ว จายจักฟู่แกล้ง
ขอสายฮอมแปรงร่ำปิ๊ด
อย่าฮื้อสูญหาย เปล่าดายมอดมิด
ขอนิดนั่งตั้งใจ๋ฟัง
หื้อตั๋วน้องกึ๊ด แต่นี้คืนหลัง
ฮักแก๋มจัง มีไหนจิ่มข้า
ปี้หวังฮักตั๋ว สืบยาวไปหน้า
จ๋นจีวามอดม้วย
กันใจ๋จมญิง บ่หลงหลิ่งจ๊วย
เปิ้นฉวยด่วนได้ปายยัน
บ่กึ๊ดฮอดเก๊า กำเฮาจ๋ากั๋น
ป้าวเปิบยัน บ่จ๋งเจนข้อง
เมื่อสองจ๋ากั๋น ตี้ในหอห้อง
ปี้จ๋ำกำนายบ่ทิ้ง
บ่ใจ้เสียขวย ลงตวยหลิ่งจิ๊ง
ติว่าหื้อชายา
ยามเมื่อน้อง แก้วชอบจาต๋า
กิตตะนา เล่าความตุ๊กข์เจ้า

ปี้ยังเหลียวจ๋ำ ตอบนายน้องเหน้า
ว่าอดทนเอาเต๊อะน้อง
แต๋มว่าเขาจ๋ำ หยาบกล้าจ่มฟ้อง
อย่าปั๋งตอบถ้อยเนอนาย
จักเกิดโก๋ธะ ด่าตอกั๋นหลาย
เป๋นตี้อับอาย ปี้น้องจาวบ้าน
จักจ๋ำขวัญ นินทาเล่าต้าน
อย่าจากำไปล่วงล้ำ
ปี้น้องผิดกั๋น เหมือนพร้าฟันน้ำ
อย่ากำผูกหมั้นตือเวร
เปอะเปิกนั้น น้ำหากปาเป๋น
เอาน้ำใสเย็น ล้างเปอะจิ่งเสี้ยง
จ๋ำเตียมไป เหมือนเหล็กขี้เหมี้ยง
แต๋มฝนแล้วหากตึงมี
ขอเจ้านองฮัก จุ่งอดขันตี๋
แป๋งใจ๋หื้อดี แม่น้ำตังห้า
อ้ายเสียออน จ้างดีปายหน้า
ก็หุมมีมาป่าล้า
อย่าถือไผดี อย่าตี๋ไผจ๊า
จ๊างเป๋นเมฆฝ้าปามัว
ก่อยอยู่ต๋ามน้ำ ทำไปต๋ามตั๋ว
น้ำเปียงใด ดอกบัวเปียงอั้น
จิ่งจักสม และจมกู่ฝั้น
เจื้อนั้นหากบังกวน

หื้อนายร่ำปิ๊ด ร่ำเปิงหันหวน
ต๋ามขะบวน ปี้ไขถี่ถ้อย

หื้อปากจ๋ำหวาน เหมือนต๋ำลสูนอ้อย
สูนใส่ตวยลอยมธุ
ความโก๋ธา อย่าหื้อเกิดคุ
หลอนเกิดหื้อบรรเทา

ปี้ฟู่น้อง แม่ป้องแขนเหลา
เมื่อตักซ้อนเปา นั่งติดแนบใกล้
รำพันสอน เมื่อนอนป้องใต้
เจ้าเกี๋ยงพาใยเติกเม๊อะ
เจ้าจี๋บัวตอง เจื้อลองกึ๊ดเต๊อะ
ยามก่อนกี้เหมือนมี
ปี้ฟู่น้อง แก้วชอบนามปี๋
หลายวาตี ตักเตื๋อนว่าห้าม

กำติเตี๋ยน นินตาจ่มส้าม
มันย่อมเกยมีทั่วทิศ
กำผิดหู บ่สู้วอดมิด
ย่อมมีทั่วห้องสันดาน
ถ้วยและจ๊อน เครื่องครัวสงสาร
บ่มี๋วิญญาณ ยังฮู้ถูกต้อง
ฟั๊ดฟอกกั๋น เสียงดังขิ้งข้อง
แหงแตกในลั่นจั๊ด
ปุถุชน คนเฮาแน่ชัด
จักยิ่งกว่าอั้นเปียงใด

ก่อยอดเต๊อะน้อง เปื้อนป้องหัวใจ๋
ยิ่งกึ๊ดไป กำตุ๊กข์ยิ่งป้อ
ใจ้มีแต่ตั๋ว แม่คำปั๊บห้อ
หากยังมีบ่ไร้
ตกต๋ำจ๋น เป๋นคนต้านใจ๊
ย่อมมีทั่วห้องแดนดิน
กันผัวเก่าน้อง บ่มาทำเข็ญ
บ่เป๋นคนเลว ดั่งนี้เนอเจ้า
เพราะผัวเก่าญิง เมามัวมืดเศร้า
มาแปดต๋านายไล้ลุบ
มาละตังจม หื้อจ๋มยอบยุบ
สูนฝุ่นหญ้าเปอะปง
หลอนผัวเก่าน้อง บ่ปาหื้อหลง
บ่ได้ทะรง ความตุ๊กข์อย่างอี้
บ่อิบ่หา ปามาแต่หนี้
ถมถอกเทใส่น้อง
บ่ใจ้หนี้กิ๋น เลี้ยงไส้อิ่มต๊อง
บ่ใจ้หยั่นหย้องทำตาน
บ่ใจ้หนี้ซื้อ หมากปู๋อาหาร
ก๋ารตางบุญ บ่มีสักข้อ
เป๋นหนี้สิน เพราะยาฝิ่นห้อ
ของเดิมปอบ่ค้าง
ปิ่นลานแหวน สร้อยแขนรีดม้าง
เสียของเก่าเจ้าจมตวย

ขอเจ้าน้องฮัก คิงบางฮ่างสวย
กึ๊ดกิ๋นตานตวย หยาดน้ำส่งให้
ผัวคิ่นเตียมใจ๋ จักหาไหนได้
ปี้ไขฟู่นายดั่งนี้
ปายเป๋นตั๋ว แม่ฟันดำมี้
ตะหริเกี้ยดหย้อแก๋มอาย
ไค่หัวแก๋มจ๊ด ขดคิงขยาย
จ๋ำฟู่จาย สะม้ายตางข้าง
กำบ่กวรจ๋ำ เก็บมากล่าวอ้าง
ปู๋นดีรำคาญเหียแต๊
อดโศก๋ำ จ๋มปอบ่แป๊
ซ้ำจ๋ำแดกหย้อแถมมา
หยังบ่ขี้ไอ้ กำฟู่กำจ๋ำ
เก็บเอามา เจี๋ยรจ๋ำถี่ถ้าน
กำบ่กวรจ๋ำ เก็บมาฟู่ต้าน
ปู๋นดีรำคาญแต๊ตั๊ก
ขอวานดักเสีย หื้อเย็นเงียบพัก
ปอมีหว่างอั้นใจ๋ดี
ตั๋วมันม้วยมิด ดับจิตเป๋นผี
ก็ปอดี สมหุ่นน้ำหน้า
หลอนมันบ่ต๋าย ฝ่ายตางตั๋วข้า
จักเป๋นใดไปบ่อู้
ปี้จ๋ำทำบุญ กุศลส่งยู้
ผลแผ่กว้างตวยมัน

ยกเว้นไว้ แต่หลับฝันหัน
ทุกคืนวัน ต้อดตานน้ำข้าว
หวังเป๋นปัจจั๋ย ไปนิพปานเจ้า
ผาถะนาเอาหลั่งน้ำ
ผัวจั๋ญไร อย่าได้จวบซ้ำ
หื้อปุดขาดด้วนสูญไป
ตกยากตุ๊กข์ เป๋นข้าน้ำใจ๋
เพราะตั๋วมันไป เซาะหาใส่ข้า
ดาบและปื๋น ตังผืนแผ่นผ้า
ก็ขนเอามาจ่ายใจ้
ปิ่นปักผม ของจมน้องไท้
เป๋นเครื่องหย้องเดิมมา
จ๋นปอเสี้ยงซ้ำ เหลือแต่อัตต๋า
เพราะผัวปาลา คร่อบครัวผ่อยบ้าง
มันต๋ายเป๋นผี หนีไปจากข้าง
จิตวิญาณระงับ
กันมันบ่ต๋าย วอดวายสินทรัพย์
ดับมอดเสี้ยงเงินคำ
บัดเดียวเดี่ยวนี้ ปี้มาขับจ๋ำ
หื้อตกแต่งทำ กุศลส่งให้
ปุ๋นดีขัดใจ๋ ขัดคอแต่ใบ้
แสบเจ็บดวงทัยแห่งน้อง
หากจักกิ๋นเสีย ยังแควนอิ่มต๊อง
บ่จ๋งเจตข้องอาลัย

ว่าไปตางน้อง *บ่ข้องจิตใจ๋*
จ๋าเตียมไป *เหมือนของเก่าหมั้ง*
น้องหวังเอาตั๋ว *ปี้เป๋นตี้จั้ง*
เหมือนฉัตรเงาร่มลับ
ขอหื้อเอ็นดู *น้องผู้อาภัพ*
เมื่อยามหอบแห้งหิวลม
อันตั๋วน้องนี้ *เหมือนควายตกต๋ม*
ยิ่งคิดปรารม *ยิ่งจ๋มลุ่มใต้*
หันแต่ดิน *กัดกิ๋นบ่ได้*
ต๋ำเลงกอยผ่อไว้
มีแต่หิวโหย *อยากหญ้าใบไม้*
จ๋นผอมเผิดแห้งในปง
มนุษย์ลุ่มฟ้า ***โลกหล้าตังโขง***
บ่มีไผทะรง ***ความตุ๊กข์เต้าข้า***
ยามเมื่อเป๋นดี ***หากมีเก้าป๋า***
ต๋ามตวยมาป๋าล้า
จาต๋ำลง ***พันธุ์พงษ์ปี้น้า***
ไผบ่เหลียวหน้ามาใจ
เปิ้งปี้เจ็บต๊อง ***เปิ้งน้องเจ็บใจ๋***
กึ๊ดหยังอันใด ***ใจ๋ตั๋นตีบเสี้ยง***
ยิ่งกึ๊ดยิ่งหมอง *ยิ่งกรองยิ่งเหมี้ยง*
ยังหันแต่เรียมปี้ไห้
เปรียบเสมอเหมือน *โพธิ์ไทรกิ่งไม้*
อันมีร่มกว้างหนาใบ

ขอเปิ้งอยู่ปิ้น　　　　　　หื้อจิ้นบานใจ๋
ไม้โพธิ์ทะไร　　　　　　หล้างไกว๋กิ่งเกิ้ง
เมื่อลมมาตี๋　　　　　　บ่หล้างหนีเหวิ้ง
เตี้ยงสมกำเคิงแห่งน้อง
นายจ้างจ๋า　　　　　　จ้างต้านปากป้อง
เหมือนนกต่อตั้งขันคู
กำฟู่น้อง　　　　　　ปู๋นม่วนงันหู
ปู๋นเอ็นดู　　　　　　บ่เจ็บแสบไหม้
ปี้ขดตั๋วไหล　　　　　　เข้าอิงแอบไกล้
ใจ๋ในดีจุ้มยว้าย
ปี้ปิงป้างขวา　　　　　　นายปิงป้างซ้าย
เมาะม่อยหน้าเจยจม
หอมกลิ่นเต๊า　　　　　　ละเมาก๋วนก๋ม
ปี้เกี๋ยวกอดจม　　　　　　ดมสองฝ่ายแก้ม
น้องยัดยื่นปิ๋น　　　　　　หมากสูบปูแหล้ม
สองยินดีโล่งตั๊ด
สองเฮากล๋มเกลี้ยว　　　　　　บ่ตุมต้อดซัด
สองโล่งด้วยปิยา
ปี้จ๋าสั่งน้อง　　　　　　ตี้ข้องสายต๋า
เมียมิ่งซายา　　　　　　หัวใจ๋ปี้ข้อง
น้องจุ่งสถิตย์　　　　　　นั่งนิดอยู่ห้อง
ปี้ขอลานายตี้อัก
จักไปทวงถาม　　　　　　ลูกหนี้ยังนัก
หลายหมู่บ้านหลายเฮือน

เจ็ดแปดมื้อ ก่อนนั้นไปเตื๋อน
เขาบ่บิดเบือน ขานฮับจัดให้
เมื่อปี๊กลับมา จักหาหื้อได้
เขาเป๋นมอญไทยลูกก๊า
กุ๊นเกยกั๋น เมินนานบ่จ๊า
สวนเรือกบ้านเฮือนมี
หากมีธุระ กิจจะเคิงขี
ของใดมีเอาหยังก็ได้
ไว้ใจ๋กั๋น เหมือนหันในไส้
ฝูงมอญไทยหมู่นี้
บ่อู้ตอแหล เชือนแชหลีกลี้
บ่หลบหลีกหนี้หนีกำ
ปี้จ๋าสั่งน้อง แม่มอนต๋าขำ
หลายเรื่องหลายกำ สั่งแหน้นตึงแหน้น
จ๋นปอแหลกแหลว แล้วคืนเขี้ยวแข้น
สองเอออออต่อต๊า
ปี้บ่ไปเหิน เมินนานเนิ่นจ๊า
ขออดอยู่ถ้ารอฟัง
แม้นเขากล่าวเยาะ ว่าหื้อลูนหลัง
เมื่อปี้บ่ยัง อย่ารนฮ้อนไหม้
เถิงเขาจักขาย สืบไปเหนือใต้
ก็ต๋ามดวงหัยอย่าค้าน
น้องอย่าเสียใจ๋ หมองไหม้เหี่ยวม้าน
ย่อมสุดตี้อั้นนายเงิน

หื้อผัดผ่อนไว้ บ่ใจ้นานเหิน
เต๋มทีเมิน ตางเดินต้องเต้า
สักเกิ่งเดือนป๋าย บ่ดายเน้อเจ้า
หล้างสมกำเฮาใฝ่คิด
ต๋ามตี้คาดหมาย ใจ๋จายร่ำปี๊ด
จักเกิ๋นกว่าอั้นสักวัน
ปี้จักเร่งรัด สะหัดสะกั๋น
ต๋ามทวงมัน ครั้งนี้หื้อได้
ยังมีอยู่หลาย หยาดยายเหนือใต้
ได้ก๋ำลายมือจื้อไว้
หากถามบ้านเหนือ บ่ได้มาใจ๊
ยังเขาฝ่ายใต้คงมี
ปายปั้นน้อง อย่าด้หมองศรี
ของปี้หล้างมี เหมือนของเก่าเจ้า
เงินท็อกชิสัง นะนายน้องเหน้า
ของปี้ยังมีเป่อเล้อ
ปี้จักเอามา มากมายเติกเต๋อ
จ๋นเปิ้นเล่าอ้างลือเมือง
เถิงสามเต้านี้ กึ๊ดแตนบ่เปื๋อง
เจ้าสีแปงเมือง อย่าเหนืองฟู่ต้าน
แต๋มตั๋วอยู่ไกล๋ ใจ๋ยังอยู่บ้าน
ปี้บ่ไปนานเนิ่นจ๊า
เกิ่งเดือนเดียว จักเหลียวบ่จ๊า
หื้อน้องอยู่ถ้ารอเลง

ปี้จ๋าฟู่น้อง บ่อายขามเกรง
จ้าติ๊คนนักเลง ขนหูปอหิ้น
หลอนว่าบ่สม พรหมขอนุ่งซิ้น
บ่ขอเตียวดินย่างย้าย
กันเขาข่มเหง เต๋งเต็กน้องไห้
ก่อยอดฟู่อู้นงวัย
คงจักหื้อปี๊น สบายหัวใจ๋
ปี้ขอลาไป ตึงหมองหม่นเหมี้ยง
ไปทวงหนี้เขา เถิงบ่ได้เสี้ยง
ก็ต๋ามที่มันค้างไว้
ปอได้กับเขา เต้าปอกุ้มใจ๊
ก็จักฮีบอว้ายคืนมา
ปี้จ๋าสั่งแล้ว ลงจากเกหา
ต๋ามมรรคา ผ่าสวนลัดบ้าน
ลงไปหา หมู่จุมกู้ต้าน
เป๋นเปื้อนเดินตางปี้ไห้
เถิงวัดดอนสัก เปิ้นตั้งจื้อไว้
อยู่หนฝ่ายใต้ลองเมือง
ตกวันพูกเจ๊า แม่แพรสีเหลือง
ลัดโต้งนาเฟือง ตวยไปฟู่ต้าน
ตี้หัวขัวสุด ปากกองนอกบ้าน
ก๋างตางเตียวเที่ยวลัด
ไฮ่นาเดียว ขั้นกั๋นกับวัด
น้องไปบอกด้วยวาจา

ว่าบัดเดี่ยวนี้ น้องมาตวยหา
จักเปิกษาดู หนี้รายปี้เบ้า
เปิ้นมาหา อู้จ๋าน้องเหน้า
ว่าขอไถ่เอาแต้ตั๊ก
ลูกมันงาม กำลังน่าฮัก
ขาวต่ำตุ้ยคนญิง
มาอยู่ตวยแต๊ เป๋นแน่เป๋นจริ๋ง
บ่ประวิง ท้วงติ๋งไต่เต้า
บ่ป้ายบ่หนี ต่อเต๊ากุ้มเต้า
ขอหื้อไปเอาไถ่ไว้
ลูกมันงาม กำลังน่าใจ๊
กลั๋วอื่นผู้เอาไป
กันว่าปี้ไห้ หากยังเปิงใจ๋
จักขอเงินไป ไถ่มาไว้ถ้า
ปี้ยังเหลียวต๋าม สืบความไปหน้า
อี่จั๋นทาเนอน้องฮัก
เจ้าเปื้อนจ๋า ฟู่ข้าแค้มคัก
จ๋าสืบสั้นหลายแซง
ว่าตั๋วอี่นั้น มันเตียวมาแฝง
ก้าตั๋วมันแปง ปอขอไถ่ได้
สามต่ำลึง เป๋นเงินบาทใต้
ต๋ามตี้มันไปบอกนั้น
จักเอาวันไหน ก็ได้วันนั้น
ติเสียแต่อั้นโรกา

เป๋นเปียธิอ้าย เกิดในอัตต๋า
กันได้กิ๋นยา คงหายขาดแห้ง
อู้จ๋าหยัง บ่ดังชัดแจ้ง
เสียงบ่ปอแฮงฝืดกั๊ด
ปากเสียงอัด เหมือนมีหยังยัด
บังเกิดขึ้นในทรวง
ฮูดังก็ยุบ เพดานก็ก๋วง
เป๋นริดสีดวง ดังยุบบู้บี้
อู้จ๋าหยัง เสียงดังอู้อี้
แต่ก๋ารงานดีกู้เจื๊อ
เยียะก๋ารหยัง บ่แฮมฮั้งเฮื้อ
ก๋ารหูกฝ้ายตำตอ
ปี้เหลียวฟู่น้อง แม่คำสมอ
ขอหื้อหยุดรอ ตี้นั้นคอยถ้า
จักไปเปิ๊กษา น้อยก๋าเปื้อนข้า
ปี้จ๋ากับนายตี้นั้น
เปิกษากั๋น หื้อมันแน่ชั้น
ต๋ามแบบเบื้องโบราณ
จ๋าโล่งตั๊ด หันจักเป๋นก๋าร
หวังยืดยาวนาน ต่อเต๊ากุ้มเฒ้า
ปี้ได้ปั๋งใจ๋ วางคอเจื้อเจ้า
หวังใจ๋ในเฮาบ่ก๊ด
อู้จ๋ากั๋น ด้วยรายถ่ายคด
จิ่งกลับหมู่บ้านนาปง

เมื่อปี้อู้แล้ว จิ่งคว้าเอาถง
จั๊กล้วงลง ในถงหมากข้าว
หยิบเอาถงขาว ล้วงเงินหื้อเจ้า
ไขเตเอาอ่านนับ
ซ้ำเอาเงินกล่ม บาทใต้ใส่ทับ
ของคิ่นเจ้าฮอมลง
เอาเงินใส่ซุก จ๊กลงหลีบถง
แล้วป๋งใส่มือ มอบอั๊บหื้อเจ้า
ไปไถ่ถอน เอาตั๋วอี่เบ้า
กำหนักเบาฟู่ชั้น
ตั๋วปี้เตื๋อน หื้อเจ้าวันนั้น
ขอน้องสอดแจ้งในทัย
นายกึ๊ดแล้ว ปี้บขืนใจ๋
เหตุดวงฤทัย หัวใจ๋ฮ่วมขวั้น
น้องกึ๊ดว่าฮือ ปี้ก็อืออั้น
บ่ขัดดวงทัยน้องจั๊น
เฮาอู้กั๋น ตี้หั้นวันนั้น
หลายเรื่องด้วยวาทา
เจ้าน้องจั๊น ยังได้เหลียวจ๋า
กับก๋าวิตา ยามนั้นต่อหน้า
ว่าหลอนประสงค์ ยังถงกับข้า
ขอกิตตะนาสั่งไว้
ตั๋วน้องจักตอ ปอหื้อได้ใจ๊
บ่หื้ออื่นผู้คนใด

ขอตั๋วปี้น้อย อย่าฮีบอ้อนใจ๋
เส้นไหมดำแดง น้องกวักปั่นเสี้ยง
แลบเลิงดี สีใสเนื้อเกลี้ยง
น้องแป๋งเตรียมดาไว้พร้อม
ฝ้ายระหัน บ่ถ้าได้ย้อม
ยังเหลือแต่อั้นจักตอ
จักฮีบปั่นวั้น เกี่ยวเส้นเฝือขอ
สามวันตอ อย่างจ๊าไปหน้า
น้องจักตั้งใจ๋ แต่งหยิบไว้ถ้า
กันปี๊กคืนมาเตี้ยงแล้ว
คงได้ใส่กิ๋น เป๋นหมั้นบ่แคล้ว
ถ้านปูนอั้นกำนาย
กำฟู่เก๊า บ่สมกับป๊าย
ป๋ายปั๋นตั๋วนาย บ่อายเผิดหน้า
กำปฏิญาณ นายขานต่อข้า
ยังจ๋ำฮอดไฟฮอดน้ำ
หายไปไหน จ๋นหมดเสี้ยงซ้ำ
บ่เหมือนดั่งอ้างสักแซง
จักเก็บเขี่ยไว้ เอาใจ๊หุงแก๋ง
เต้าขามดแดง ก็หาบ่ได้
ยามเมื่อตั๋ว แม่บัวจี๋นใต้
ต๋ามตวยไปฟู่ชั้น
ยังวัดดอกสัก ตี้หั้นวันนั้น
ปี้ปั๋นยื่นหื้อเงินทอง

บ่อได้ปากป๊อง กับนายแถมสอง
ยามสีนวลฟอง ปี๊กคืนสู่ห้อง
ปี้ผ่อตวยนาย สายใจ๋ตี้ข้อง
ไปจ๋นสุดถองเลี้ยวลับ
สุดเจ้นต๋ำหัน แม่ก้อนคำปั๊บ
ปี้กลับป้อกเข้าอาราม
เนื่องแนวความ มีหลายบาทข้อ
จักเล่าน้องสู่ต๋ำมราย ก่อนแหล่นายเห่ย ฯ

บทที่ ๓

ดวงสะลิด จักติดต่อร้อย
ซอนดอกสร้อย มะลิจี๋ขาว
ตั้งแต่น้อง แม่แพรจั๋นทร์จ๋าว
ต๋ามตางยาว ปิ๊กคืนสู่ห้อง
ส่วนตั๋วจาย ปี้ไปถามถ้อง
ตี้เขายืมเงินค้างไว้
บ่เหมือนไปหา ผาลาลูกไม้
บ่ใจ้กอบก้อนหินทราย
บ่สมดั่งคิด คะนิงใจหมาย
หลายคืนวัน เผื่อมันจักได้
เดือนหกเหนือ เป็นเดือนสี่ใต้
ปี้จักมาไจบ่จ๊า
พระจั๋นทร์จ๋ร เตียวซอนเมฆฟ้า
สอบสองค่ำหั้นเดือนลง
ปิ๊กคืนสู่ต๊อง ลับแลงแขวงโขง
มาต๋ามตางตรง ลัดดงป่าขั้น
บ้านสันคอกควาย ปี้ก๋ายมาหั้น
ยามต๋าวันบ่ายจ๊าย
อุ่นอกอุ่นใจ๋ ทรวงในจุ้มยว้าย
เตี้ยงหันตี้อ้อนดวงทัย
นึกว่าน้อง เจ้าแผ่นดินไหว
คงจักอยู่ใน เคหาแห่งเจ้า

ต๋อนนี้นาย คงหายโศกเศร้า
บ่มัวเมาสว่าอ้อน
จักเป๋นสันใด เจ้าไหมเปื้อนม้อน
บ่จ๋งเจตแจ้งในทัย
ฤๅว่าน้อง จากห้องไปไกล๋
เขาวักวานไป จ้วยก๊ำทำสร้าง
ยังก๋ารกุศล ทำบุญแผ่กว้าง
ได้ไปนอนแฮมฮั้งเฮื้อ
กาบ่ไปไหน แม่ไฮไต่เนื้อ
ยังอยู่ตี้ห้องคามา
หรือว่าน้อง แม่ไปหาปล๋า
ค่ำแล้วคงมา ปิ๊กคืนสู่บ้าน
ฤๅว่าตั๋ว แม่บัวไหวก้าน
ยังหลับนอนในอยู่นั้น
ฤๅอยู่ทำก๋าร ทำงานเฟื้อฟั้น
เหมือนก่อนอั้นตึงวัน
ในวันนี้ ปี้จักได้หัน
นึกรำพันดั่งนี้ใคว่เจ้า
จัยลังก๋า ผู้เป๋นเปื้อนเต้า
ต๋ามตวยพรหมปี้เจื้อ
จักเล่าจ๋าไข หื้อไฮไต่เนื้อ
ต๋ามเรื่องถ้อยความมี
เตียวเตศต๊อง มรรคาวิถี
เลียบนะที แม่น้ำขอบห้วย

ปี้มาเถิงสวน **ขบวนป่ากล้วย**
ตี้หัวมองตางผ่านลัด
จักขุต๋ำ **ปี้เลงผ่อชัด**
ผัดผ่อหยื้อหานาย
บ่หันหน้าน้อง **ตี้ข้องใจ๋หมาย**
หัวอกจาย **วาบอ้อนป่นปี้**

เขาป้าศรี *ย่าบุญป้าบี้*
ไขวาทีบอกซ้าว
ว่าตั๋วนายเฮา *เจ้าเปาดอกป๊าว*
เจี๋ยรจากด้าวคามา
เอิ้นบอกไท้ *ไถ่ถ้องปุจฉา*
ว่าอู้แล้วกา *อาจมเปื้อนต้าน*
เก็บครัวหนี *บ่มียังบ้าน*
ปิ๊กไปเมืองแพร่ปุ๊น
เปิ๋นกิ๋นตั๋วแห *ตุมแลตั๋วกุ๊น*
ใจ๋บ่เอื้อตางอาว
หล้างพ่อหย่องเยาะ *มี่นันสะสาว*
ลวดหนาวเหนื่อยแฮง *มือแนมหนีบข้าง*

ปี้มายืนจุก **สะดุดกระด้าง**
ตี้หัวมองตางป่ากุ๊ก
กั๊ดอกผิง **สมิงความตุ๊กข์**
เหมือนป๊าวตาดห้วยปันวา
หัวอกป๊าดปิ๊ง **สลั้งสังก๋ำ**
แผ่นพสุธา **ปอดาป่นปิ้น**

อัตต๋ำต๋น ***ต้าวล้มลงดิ้น***
อยู่กล๋างแดนดินป่ากุ๊ก
ก็เพราะเพื่อสัง ***เพื่ออั้นความตุ๊กข์***
เหมือนล้มต้าวขว้ำตังยืน
เปรียบเหมือนนกน้อย *ก้าบเหยื่อปาปิ๋น*
เจ็บปวดวีน *เหมือนไฟลุกเอ้า*
แล้วจิ่งเหลียวจ๋ำ *น้อยก๋ำเปื้อนเต้า*
เยียะสันใดเฮาถ่านี้
น้อยก๋ำวิต๋ำ *โก๋ธากล่าวจี้*
หน้าโจดจ้าวหาวลม
ข้าได้จ้วยคิด *หวังว่าจักสม*
งืดหัวใจ๋จม *แต๊เนอว่าอั้น*
เฮากึ๊ดตางยาว *เปิ้นสาวหื้อสั้น*
มาตัดปั่นฟันกำกึ๊ด
เงินยังถง *ใคร่กำสะวืด*
จกขว้างโจ้ลงวัง
แต๋มว่ามีไว้ *บ่เป๋นคุณหยัง*
จ๋ำฟู่ดัง *ต๋ามความเกี้ยดหย้อ*
เงินขาวขาว *ใจ้จ๋าวตองห้อ*
แต๋มว่าเฮางอ *เปิ้นดึงบ่ง้อ*
จัยลังก๋ำ *จ่มส้ามแดกต๊อ*
จ๋นใบต๋องกล้วยปอปือ
กำฟู่เก๊า *ปุ๋นดีเจื้อถือ*
หวังแน่แต๊ฮือ *จิ่งไปทวงหนี้*

ทำต๋ามใจ๋ ถ้านปอปู๋นอี้
บ่เป็นยาใดเล็กน้อย
จัยลังก๋า หน้าหมองต่ำก๊อย
อิอ๋ำถ้อยวาที
ขึ้นไปแว่ยั้ง เฮือนป้าคำศรี
เปิ้นไขวาที บอกปี้พร้อมถ้วน
ว่าความอักเฮา มาปุดขาดด้วน
บ่บอระมวนดั่งติด
เหมือนแมวกับหนู มาจูผูกมิตร
บ่ติดสืบเส้นยืนยาว
พระจั้นทร์อยู่ฟ้า ส่องแจ้งก๋างหาว
หมู่เดือนดาว ยังแฝงแอบอ้อม
บุปผาเผย ตี้เกยทัดส้อม
ยังหอมดวงบานซว่านรส
ฝูงภมร ย่อมบินมาซด
ก๋วนเกลือกกลิ้งคันธัง
ต๋ามปี้ได้อู้ ดูดั่งสัจจั๋ง
เปรียบเหมือนบวกวัง สวนแต๋งไฮ่เต้า
กั๋นคนละหนี บ่มีไผเฝ้า
ฝูงสัตว์คนเบียพเคี้ยนลัก
อุปมัย เปรียบไปจี๊จั๊ก
ขอทราบแจ้งเจิญฟัง
อาจมเดียวนี้ บ่เหมือนแต่หลัง
จ๋ำหยังก๋ำใด บ่ใส่ชื่อต้าน

ร้อยถามปันถาม เรื่องความหลายด้าน
ก็กุ่มหี่บังลี้ลับ
รอยว่าจักมี ผู้มาบังคับ
ปั๋นยื่นเส้นป๋ายกำ
หัวอกปี้ไห้ เหมือนไม้หักขำ
เหมือนปืนยาดำ ซ้ำยิงสอดเข้า
ได้ยินข่าวสาร จมนางน้องเหน้า
เจี๋ยนจากกาพรากย้าย
ขึ้นไปสู่โขง ธานีเขตค้าย
เมืองแป้แก้วฮิมยม
กำเขาเล่านั้น ดูดั่งจักสม
ฟังกำฟู่จม เหมือนมัดไข่ติ้ว
ก็ดดูเรื่องถง ฮิมแดงเนื้อสิ้ว
ยังจ๋ำเงือดเติงฟู่น้า
ว่าตั๋วปี้หนาน สั่งมาอย่าจ๊า
สารสั่งข้ายามไป
อย่าหื้อเนิ่นจ๊า หย่อนยานหัวใจ๋
กับก๋ำวิจัย เปื้อนไปต้องเต้า
ถงปี้ใส่กิ๋น ฮิมปุดเนื้อเส้า
ยังหยิบหู่เอาห่วงอ้อย
จักได้ยื่นปั๋น หื้อก๋ำปี้น้อย
น้องยังเงือดถ้อยจ๋ำเติง
ฟังวันนั้นแล้ว สืบเส้นก๋างเชิง
แป๋งแซงเชิง มุ่ย-เหลือง ก่านป้อง

ฝีมือตอ บ่ใจ้อวดหย้อง
สองวันตึงสืบว้น
มุ่ยแอ้มแก๋มเหลือง ดูงามล้ำล้น
ตัดหยิบบ่ปั๋นคืนเดียว
บ่อู้กำกึ๊ด เปิ้นคนเฉลียว
จักลักย่องเตียว ยกย้ายออกบ้าน
ถะหริมาจ๋ำ ปุจฉากล่าวต้าน
ว่าผัวเตียมคิงสั่งไว้
หากแต๊ตึงตั๋ว ตอดางไว้ใจ๊
หมายใส่ผ้าครัวไป
หลอนว่ากำกึ๊ด สมปากสมใจ๋
ยามเมื่อจักไป หล้างฝากไว้หื้อ
ตั๋วหนีไกล๋ ซ้ำใจ๋บ่หยื้อ
หากหมายเอาตือไว้ใจ๊
บ่ใจ้ว่าเขียม ตี้อั้นฝากไว้
ของเพียงเต้าอั้นปาไป
กำดั่งนี้ เขาเล่าจ๋ำไข
บึ้ดว่าจักไป สู่เมืองแป้ห้อง
บึ้ดว่าจักไป อาลัยใจ๋ข้อง
กลั๋วผัวเตียมคิงป้อกงว้าย
บ่ป๊ายบ่หนี บ่หลบหลีกย้าย
จักอยู่ถ้าจ๋นมา
บ่ได้ปากป๊อง กับสามีก๋ำ
บ่หนีมาเมือง กลั๋วเคืองโศกไหม้

ต๋ายเป๋นต๋าย บ่ไปไหนได้
ไขจักฟู่เอาแน่คัก
บ่ใจ้แสร้างจ๋า หันหน้าผัวอัก
บ่คืนสู่ห้องธานี
ปอมาฮอดมื้อ วันอ้นจักหนี
ครอบครัวมี วัตถาใหม่หมั้ง
เก็บอิบฮอม ใส่บุงเปี้ยดตั้ง
ปิ๊งปั๊งออกยามเดียว
ตี้จักปิ๊กงว้าย อว่ายหน้าคืนเหลียว
มาย่างเดินเตียว ลับแลงแคว่นใต้
เหลียวบ่หันหู ตี้จักคืนได้
ก็จ๋าว่าไปเสี้ยงซ้ำ
จาติว่าปล๋า **กันลาจากน้ำ**
บ่หันป๊อกผ้ายคืนมา
ข้าปี้ไห้ ได้ยินเขาจ๋า
น้ำต๋ายวาปัง ยามฟังเรื่องถ้อย
นั่งบ่เป๋นสุข อีบลุกไปจ้อย
ไปหาเฮือนเดิมแห่งน้อง
สัญญานเสียง สำเนียงเรียกร้อง
หลานอ่อนหน้อยเร็วปัน
บัวแก้วผู้น้อง ผู้ปี้บุญปั๋น
จุ่งรีบเร็วปัน สุโนเหง่าห้อม
หลอนว่ามันกัด สะวัดก้าบอ้อม
สองจังกาเลือดย้อย

บ่มีไผไหน ลูบก่ำคะค้อย
บ่เหมือนหนึ่งป้านายยัง
ฟั่งไปย่างย้าย ขึ้นสู่เคหัง
วัจจะนัง ก๋วนแก๋มกำไห้
ถามหาตั๋ว แม่บัวจี๋นใต้
ว่าไปวันใดแน่คัก
เอื้อยเฮือนคำ ผู้เป๋นน้องฮัก
จ๋าบอกข้าต๋ามความ
เดิมว่าจักยก ไปวันสิบสาม
ได้ยินความ อ้อนอ้ายมาต้อง
ว่าอาว์พญา อยู่เมืองแป้ห้อง
แป๋งจ๋ารางมาเร่งรัด
ฝากเจียงจี สี่ต๋นอยู่วัด
มาแผวก่อนหน้าสามวัน
ผัดนัดมื้อ หื้อป้าบุญปั๋น
ฮีบเร็วปัน อย่าจ๊าด้านดื้อ
หื้อปาเอาตั๋ว ศรีจมไปหื้อ
ป้ายเดือนนี้แฮมอย่างจ๊า
ยิ่งเกร๋งกลั๋ว เจ้าอาว์เจ้าน้า
กลั๋วท่านอยู่ถ้าคอยกอง
จิ่งได้หย่อนลด มาวันสิบสอง
น้องคำฟอง ไขจ๋าตอบถ้อง
จักขัดขวาง บ่ไปสู่ห้อง
กลั๋วเหล็กเมืองลองว้องนัก

ซ้ำป๋ายว่าเป๋น　　เจ้าอวบนายฟัก
กลั๋วจักขาดขวั้นหลามเครือ
เพราะเหตุนั้นและ　　บ่จ้างขัดเหลือ
กันจักบ่เมือ　　หื้อท่านหันหน้า
หลอนมีโมโห　　โก๋ธาเกี้ยดกล้า
ด่าทอมาหยาบจ๊า
ห้องนึ่งเป๋นนาย　　สายนึ่งเป๋นน้า
กลั๋วเป๋นโทษต้องปายลูน
เหตุเป๋นปีจจ๊ะ　　เนื่องแนวขะกู๋ล
หวังเปิ้งบุญคุณ　　เมื่อภัยเกิดใกล้
จ้างอู้จ้างจ๋า　　เพราะเปิงแต้ใบ้
รอยศรีจมนางสั่งไว้
อาว์นัดกำ　　หื้อเจ้าน้องไท้
จุล่ายเหล้นลวงพราง
ข้าปี้ไท้　　ฟังแล้วใจ๋จ๋าง
กำหมิ่นบาง　　ปั่นหัวกว่าใบ้
จ๋างยิ่งกว่าจ๋าง　　เหมือนกับห้อไห้
ไขกำมาเท่านั้น
ก็เข้าใจ๋กั๋น　　อู้แจ้งถี่ชั้น
คนจู๋งสอดดั้นฮอยมี
เอาเสือแฮดจ๊าง　　มาหลอกหื้อหนี
ตี้ป่าดง　　หื้อสัตว์ป้ายหย้าน
อี่น้องเฮือนคำ　　เอากำออกต้าน
เหมือนต๋ามไฟยามแดดฮ้อน

ผัวฮักเมียแปง เกยแฝงฮ่วมซ้อน
ป๊อยบิดจากขวั้นไปพลัน
รอยว่าน้อง แม่แพรสีจั๋นทร์
น้องมีตี้บัน เกาะผันหน่องหน้า
ปี้ก็๊ดกองใจ๋ ปายในแห่งข้า
เหมือนจักมีมาเจื๊อนั้น
จ้าตี้เขาควายดง เต๊าะลงหลายจั๊น
บ่ใจ้อ่อนหน้อยอนอนเปล
เกยต่อรบ หลีกหลบหลายเส
เป๋นไผใดเด มนุษย์โลกหล้า
หากบ่อเข้าใจ๋ ว่าไปตางข้า
หาอนุชาน้องจั๊น
ลั่นวาจ๋า อู้มาเท่านั้น
ก็เขินฮากต้นหันงูน
กึ๊ดฮอดน้อง บ่มายหายสูน
แหนมอดดาดูร กระดุกกระด้าง
น้องละตี้กิ๋น ตี้นอนบ่อนสร้าง
หอบครัวไปฮีบฮ้อน
บ่ค้างบ่หลอ ตังถ้วยและจ๊อน
ก็เก็บหาบส้อนยอยัน
ครอบครัวแห่งน้อง ผ่อไหนบ่หัน
อกปี้เป๋นควัน เหมือนไฟลุกเอ้า
ซัดต๋ำหัน ตี้นอนแห่งเจ้า
ก๋วงมัวเมาเกือบล้ม

น้ำต๋าไหล ลงไห้นั่งง้ม
ใจ๋สอดดั้นยามแยง
ตั๊ดตี้นี้ ปี้เกยนอนแฝง
ส่วนสายฮอมแปง บ่หันอยู่ใกล้
ปี้นอนป้างเหนือ นายนอนป้างใต้
ใจ๋คะนิงสอดคิด
บ่ได้ยินเสียง สำเนียงวอดมิด
ดักเงียบจ้อยสูญไป
บ่หันหน้าน้อง เปื้อนป๊องเตียมใจ๋
ซ้ำครอบครัวใด บ่หันสักหน้อย
เหมือนตัดหัวใจ๋ ปี้ออกไปห้อย
เหลือแต่คิงคาบไว้
หันสาดต๋องขาว ผืนเจ้าเกยใจ๊
ปู้ลาดใต้ฮองนอน
ความโศกตุ๊กข์ ก้อยควี่มายถอน
ย้อนน้องเปื้อนวอน บ่ขนไปเสี้ยง
สาดต๋องขาว แขบแดงเนื้อเกลี้ยง
เหลือเก็บเอาไว้ใจ๊
หากบ่ได้หัน สิ่งของน้องไซร้
ปี้คงมอดเสี้ยงอินทรีย์
ตั๋วข้าปี้ไห้ ไห้แล้วลาหนี
ภะวังคี เหมือนจักแตกขว้ำ
จักขุต๋า ปี้ตึงสองก้ำ
ไหลยวาปังหลั่งเม็ด

ปี้บ่มุสา วาตาล่ายเท็จ
จุ๊ล่ายเหล้นเนอนาย
ขออู้ฟู่น้อง ต๋ามเรื่องแนวสาย
อย่าหาว่าจาย จุ๊พลางน้องเหน้า
เล่าตาาวาจ๋า แห่งข้ากับเจ้า
บ่บิดเชือนแซซ่อนพลิ้ว
เมื่อปี้ไปแผว แอ่วเอือนเอื้อยมิ้ว
เอื้อยพ่วงผู้ภาดา
จ๋าเรื่องน้อง บอกปี้ภาต๋า
ว่าเต๋มหมู่อาว์ หมู่ปี้ก็ห้าม
เป๋นแต่จม ขัดขืนล่วงข้าม
ใจ๋เปปังพลาดพลั้ง
เก้าว่าจักไป สิบว่าบ่ยั้ง
ขออดอยู่ถ้าผัวมา
ปอหื้อได้อู้ กำฟู่กำจ๋า
แต่ไหนใดมา ยังอดอยู่ได้
แม้เขาเต้กถาม เป๋นความอ้อนไหม้
จักเยียะจาใดล้ำล้น
ต๋ามก๋ำหนดพรหม สั่งจมบ่ป๊น
อยู่จ๋นเถิงต้นเดือนแอม
อย่าฟั่งไปคิด อื่นอั้นก๋วนแก๋ม
หากป๊นเดือนแอม แผวฮอดเดือนหน้า
ยังบ่หันผัว แปงปันขวัญหล้า
ก็ต๋ามทีจมจะยก

ตางมีบ่เตียว เลี้ยงเข้าป่าฮก
เหมือนกับบ่สู้เปิงกา
กำดั่งนี้ ตั๋วปี้เตือนจ๋ำ
เป๋นจะนี้กา อีตเมืองแป้เจ้า
เมียหนีละผัว หื้อมัวหม่นเศร้า
บ่เกยมีป๊อยพบ
อยู่สุขสงวน บ่ก๋วนบ่อบ
ปวิวาทต้องมวยรัน
บ่ได้ต่อต๊า ด่าหย้อผิดกั๋น
จ๋ำม่วนงัน ถูกตั๊ดโล่งถ้อย
เมียตุมผัว หอบครัวหนีจ้อย
ปล่อยผัวคอยกองเปล่าเว้
อีตเมืองลับแล แขวงใต้ตังเพ้
ผัวหย่าเบื้องตางเมีย
เอื้อยฟู่พร้อม ตางดีตางเสีย
ผัวละเมีย ควรรออยู่ถ้า
เมื่อวันสิบเอ็ด ยังไปพร้อมหน้า
นั่งดูละครบ่อนเจ๊ก
วันเขาทำขวัญ โก๋นจุกหนูเล็ก
ยังต๋ามหมู่เอื้อยลงไป
กำดั่งนี้ เขาเล่าปราศรัย
ไขฟู่จม เหมือนเขาฟู่ข้า
อีกกี่สิบปี๋ สืบนี้ไปหน้า
จักเก็บเล่ามาบ่เมี้ยน

เปิ้นห้ามปรามตั๋ว ป๊อยหลบหลีกเพี้ยน
หล้างขวาดแจ้งใจ๋ใน
หลานข้าปี้ไท้ ได้เล่าจ๋าไข
เมื่ออาว์จมไป หลายยังอยู่ไกล้
เปิ้นอ้องหาหลาน วานมาใกล้ใกล้
หลานล่นไปพลันชวะ๊ไช้
อาว์จมสถิตย์ นั่งบนขอนไม้
ตี้ฮิมฮ่มใกล้คันนา
อาว์จมบอกชัด กล่าวถ้อยวาจ๋า
ว่าขออำลา ปิ๊กคืนสู่ห้อง
ข้าผู้หลาน ได้ถามไถ่ถ้อง
จักไปวันใดแน่คัก
จักไปกับไผ ไถ่ถ้องถามซัก
จ๋าตอบข้าดูเบา
ว่าวันพูกนี้ จักเมือกับเขา
หลานถามไถ่เอา สามหลบสามตั้ง
ว่าเขาเป๋นไผ อย่าได้ลับกั้ง
ขอไขนามมาถี่ชั้น
จักเมือกับเขา บอกได้เต้านั้น
บ่อู้อื่นผู้คนใด
ผู้นั้นผู้นี้ บจี๊นามไผ
ไขกำเดียว ว่าเขาเต้าอั้น
หากว่าหลาน บ่เติ้กก๋ารกั้น
จักซักหื้อตันหลีกแป๊

อยากลองดูอาว์ สักหน้อยดูแต๊
จักบิดเบี่ยงแก้รายใด
ตั๋วข้านี้ มีความสงสัย
เมื่อยามจักไป ไขจ๋าสั่งต้าน
หวังว่าอาว์ จักปาเมือบ้าน
หลานบ่อำพรางกล่าวจิ๊
บ่ได้คิดหวัง จักเป๋นดั่งนี้
ป๊อยเป๋นดั่งอี้อาว์จม
ยามแรกฮัก ไผจั๊กหื้อสม
แฝงเจยจม สมคิดสมอ้าง
ไปอุปถัมภ์ หื้อได้เตียมข้าง
สมความคะเนน้ำใป๊
ข้าสืบสาว ได้อาวมาไว้
จิ่งได้ใฝ่อ้างสมปอง
เหนี่ยวโน้มน้าว จ๋นได้เป๋นของ
สองความสีเนห์ บ่เตแตกอ้า
แต๋ม่าจังอาว์ หล้างกึ๊ดฮอดข้า
สืบสายอาวอาว์ฮ่วมฮัก
อู้ใจ๋กั๋น แปงปันแต๊ตั๊ก
เหมือนติดสืบเส้นสายเดียว
มนุษย์ลุ่มฟ้า โลกหล้าใจ๋เหนียว
เลิ้กข้อมือเดียว ไผจักหยั่งได้
สาคะรา คงคาเหนือใต้
จ๋ำเตียมไปเจี้ยวลึก

สิบซาววา หยั่งได้ลงตึ๊ก
กำเก่ากี้โบราณ
คนเฮามนุษย์ ในโลกสงสาร
หลานร่ำเปิง บ่กวรเจื้อได้
ว่าตี้ไกล๋ มาได้ตี้ใกล้
เหมือนอาว์จมน้ำใป๊
อยู่ตวยกั๋น ปั๋นจีวิตไว้
ยังบิดจากได้หนีไป
ก็ต๋ามจ้างเต๊อะ อาว์อย่าเสียใจ๋
เมืองลับแลจัย บ่ต๋ายอยากข้าว
ลูกป๊าวจ๋าวต๋าล หมากปูหมูเหล้า
ตังโภจะนาเครื่องครบ
หากจักกิ๋น เพียงแต่ปรารภ
ก็ไหลหลั่งเต้ามวลมา
มีพรั่งพร้อม หมากจุกเกลี้ยงก๋ำ
ต๋ำเสือทุเรียน หากมีพร้อมถ้วน
ขนุนสุก มังคุดหอมอ้วน
หอมรสทั่วเมืองไทย
หากจักกิ๋นนั้น บ่ถ้าไปไกล
มีอยู่ทั่วไป ลับแลแคว้นบ้าน
มะม่วงสามปี๋ รสดีจ้อนจ้าน
สามเสนสีดาม่วงม้า
ม่วงก๋าสอ ม่วงฝ้ายขี้ย้า
ขูนขูดเกลี้ยงลิวนาว

มะกอกหมากนะ มะโอในขาว
ขนุนยวงยาว มะก๊อมะหมั้น
มะขะนัดหวาน มะขามข้อสั้น
หวานทุกอันพร่ำพร้อม
มะจุกเกลี้ยงก๋ำ ชมพูลูกล้อม
มะหน้อแหน้เกว๋นควาย
ส้มสุกลูกไม้ มากมีหลวงหลาย
ปลูกยังยาย เต๋มสวนกู้บ้าน
จักกิ๋นหยัง เจิญอาว์บอกต้าน
หลานจักไปค้นคว้า
กล้วยคร้าวกล้วยจั๋น ตีบคำน้ำว้า
กล้วยไข่ใต้เจียงฮาย
กล้วยหักมุก กล้วยส้มหวีหลาย
จิ๋มถี่ยาย แวดล้อมตุ้มลุ้ม
กล้วยตีบคำ สุกดำหน่วยปุ้ม
หากมีชุมทั่วทิศ
กล้วยน้ำนม ปี๋ขมแจ้มจิ๊ด
สุกแก่นเต้งหวานเย็น
สัปป๊ะลูกไม้ เถิงฤดูเป๋น
มีทั่วแดนเดน พ่องหวานพ่องส้ม
จักกิ๋นลูกดิบ ฤๅกิ๋นลูกส้ม
มีถมไปเนอเป่อเล้อ
เถิงฤดูสุก ต้นปอเน่าเบ๊อ
ต๋ามใจ๋ไฝ่เต้ออาว์เฮย

แต๋มว่าน้าใป๊ ละไว้หนีเฉย
อย่างหมองมัวเลย หลานบ่หื้อกั้น
ลับแลจัย บ่วายยังหมั้น
หล้างสมคะเนใฝ่มัก
แม่อ้างผีต๋าย แม่หม้ายผียักษ์
หล้างปะจวบได้แถมกา
จาติว่าน้ำ บ่หล้างเขียมปล๋า
จาติว่านา บ่หลอนไร้ข้าว
หนีจ้างไผ อย่าได้หมองเศร้า
บ่ทำไมมันเท่านั้น
แต๋มเขาหนีไกล๋ บ่ได้เฝื้อฟั้น
บ่อดอยากกั้นอันใด
แต๋มหลานขี้ริ้ว เปื้อนละหนีไกล๋
จักกิ๋นสิ่งใด ก็หาหื้อได้
จักกิ๋นขนม ก่วนกล๋มอย่างใต้
ก็ต๋ามดวงหัยใฝ่มัก
ทองหยอดทองหยิบ ติดวางถ้วยควัก
ขนมใส่ไส้หนมกน
ต๋ามใจ๋ใฝ่มัก อาว์จักประสงค์
ตังขนมวง ทอดมันจุ๊บอ้อย
ขนมตะไล ใส่ถ้วยหน้อยหน้อย
เขาขายต๋ามปอยบ่อนเจ๊ก
ข้าวมันสูนก๋อย บัวเลยเป๋นเม็ด
ข้าวตอกปั้นสูนงา

ขนมครก และสังขยา
ขนมแดกงา วุ้นน้ำซอยเสี้ยว
น้ำอบหอม ต๋ำลทรายเข้มเคี่ยว
เทลงแตวหีบชด
ขนมผิง ซ้ำยิ่งมีรส
ขนมไข่เหี้ยสาคู
ขนมเตียนเจ๊ก ใส่ในเนื้อหมู
ขนมวิตู ใส่น้ำอ้อยใต้
กันอาว์จักกิ๋น หลานจักทำให้
ขนมเมืองไทยชื่อนัก
ลอดช่องมีหาง ใส่ลูกแมงลัก
หลานแป้งแต่งได้ทำครัว
กะทิน้ำป๊าว กั๊นเอาจ๊าดหนัว
มะป๊าวทำครัว คัดเอาแก่นห้าว
บ่ปออับจ๋น ข้าวเหนียวข้าวเจ้า
บ่บกบางเบาเลื่อนลด
บ่จ๋ำสะหาว อวดอู้เอายศ
บ่บกพร่องแห้งถุเยีย
หลานจักรับเลี้ยง บ่หื้ออดเสีย
ติเสียแต่เมีย หาหื้อบ่ได้
ในแขวงโขง ระวงเหนือใต้
แคว้นแดนไทยโต้งยั้ง
หากตึงเขียมสาว แม่หม้ายแม่ฮ้าง
บ่มีตี้อ้างแฝงจม

ในเขตค้าย ลับแลตังกล๋ม
มีแต่อาว์จม คนเดียวเต๊าอั้น
ใจ๋ซื่อใส ฟู่ไหนมีหั้น
บ่บิดอำพรางหลีกลี้
จาวลับแล ตู๋ข้าแคว้นนี้
จ้างสัปปะหลี้หนีกำ
อาว์จมน้ำใป๊ อู้ไหนเปิ้นจ๋ำ
บ่หลงลืมกำ ก๋ำไหนกิ่วหั้น
ไผติเตี๋ยน บ่เฟือนตั้งหมั้น
ติเหียจ่างคืนปิ๊กงว้าย
ผ่อไปไกล๋ ลอดหน้าแข้งซ้าย
ผัดแวดเกี้ยวเวียนวน
กันว่ากึ๊ดแล้ว บปิ๊กคืนหน
บ่มีเวียนวน ก๋วนเก๋าหยาบหยุ้ง
ติเสียจ่างหน เป้ดเปียงดั่งกุ้ง
เมื่อลงลอยในบวกน้ำ
บ่ใจ่แข้งจ๋า แดกหย้อสุ่ยซ้ำ
ไขฟู่ต้านต๋ามราย
ตี้หลานว่านั้น ตั๋วปี้จ๋ำหมาย
มาไขบอกนาย ต๋ามลายถูกต้อง
บ่ได้เตื๋อมแป๋ง แต่งกำเพิ่มหย้อง
เก็บเอามาฟู่น้อง
ขออย่าขัดใจ๋ ร่ำไรจ่มฟ้อง
ว่าตั๋วปี้แกล้งนินทา

เอื้อยพวกนั้น ซ้ำเล่าไขจ๋า
ว่าวันจักลา ยกย้ายจากบ้าน
ได้ยินเสียง สำเนียงสั่งถ้าน
เมื่อตั๋วนายเดินผ่านลัด
ตั๊ดขอนต๋าล ตะวันออกวัด
หันน้องหาบหิ้วบุงเดิน
เล็งร่ำปี๊จ ดูดั่งสุขเสริญ
หาบบุงเดิน ไขจ๋าสั่งต้าน
ว่าขออำลา ปิ๊กคืนเมือบ้าน
สักหว่างสักคราวก่อนเล้า
หาบครัวก๋าย ก่อนงายรุ่งเจ๊า
ดูบ่โศกเศร้าหมองมัว
เดินย่างย้าย อู้แล้วใคร่หัว
หากหนัวใจ๋คอ เดินอออออกบ้าน
ได้ยินเสียง สำเนียงสั่งต้าน
บ่เหมือนยามออนก่อนนั้น
เอิ้นสั่งเสีย เหมือนบ่เฟื้อฟั้น
หันเมื่ออั้นผิดแซง
เอื้อยแก่แล้ว บ่จ้างดัดแป้ง
แสร้งแต่งก๋า กลั้วกรรมบาปต้อง
มุสาจ๋าร บ่หื้อเกี่ยวข้อง
หันจาใดบอกน้อง
เอื้อยบ่จ่างแป๋ง ชุกแชมส่อฟ้อง
หื้อน้ำขุ่นต้องจ๋มฮอย

ขะปวงดอกย้าง　　ดอกมันดอกกล๋อย
ไผบ่เลงกอย　　บ่ทัดบ่ส้อม
ย้อนมันบ่หอม　　ละเมาเอิบอ้อม
ต๋ากอยดอมบ่ทัด
กันหยุบมาแยง　　แล้วคืนต้อดชัด
บ่เหมือนเปื้อนอั้นศรีจม
เปิ้นหันดอกไม้　　คุ้มหน้าบานถม
เก็บมาดม　　นิยมจื้นสู้
หัวใจ๋ไหว　　ซ้ำไหลหลิ่งหลู้
หาบครัวจูยกเก๊า
ลักแอบอุ่นใจ๋　　หวังจักได้เคล้า
เหมือนห่อข้าวดูควาย
เพราะมีกำกึ๊ด　　หมื่นนึ่งปันป๋าย
จิ่งติดต๋ามลาย　　ตวยไปไต่เต้า
เยื่องคำแปง　　ตี้ได้แฝงเฝ้า
กับพรหมสะเดาดอกกุ๊ม
บ่หอมบ่หวาน　　บ่ต้องบ่ตุ๊ม
ใจ๋มืดกลุ้มยามเมือ
เดินสู่ทิศ　　อุดรหนเหนือ
สุขเหลือเหิดอืน　　ขึ้นโต้งฝ้ายดั้น
หันป้อจาย　　ติดต๋ามตวยหั้น
จักเป๋นจาวใดบ่คัก
มาอาศัย　　อยู่ในสำนัก
วัดใหม่นี้เดิมมา

มีดชุยเหน็บปีก นุ่งก่างเก่งขา
จักเป่นกูลา ชะวาอย่างใต้
เยียะกำอู้สูง ฟังดูบ่ได้
จักเป่นจาวใดบ่อู้
อู้จ๋ำหยัง บ่หยุดคุดคู้
โผโผล่หน้าเลยไป
บ่สู้แม่นตั๊ด ถูกชอบใจ๋ไผ
อู้หยังกำใด อย่างนั้นว่าอั้น
เยี๊ยะหูยานยาน เย๊ยะกางสั้นสั้น
ต๋ำแลจันเหลือกเลื้อ
คนผอมเสือ แอวเลิงอ่างเคื้อ
หน้าผากหิ้นหูบัง
บ่ปู้นแกว่นกู๊น หน้าดูกจั๋งกั๋ง
ฟู่หยังกำใด สบอ้ายปากกล้า
กันไผอู้ขัด สะบัดหนิ้วหน้า
ชอบวาตาสุ่ยยุ
สะลิดเป่นขุน หุ่นมุทะลุ
สูงต่ำถ้วนกล๋างคน
ปี้มาพิเคราะห์ ฟังดูชอบก๋ล
เวทมนต์ดล เขาลือเก่งกล้า
ผิวดำดำ ย่างซ้ำก้มหน้า
สองจังกาย่างโท้ง
เตียวไปต๋ามสัน มรรคตางโก๊ง
ลัดโต้งขึ้นเดินทาง

เอื้อยผ่อแต๊ สุดเจ้นต๋าขวาง
ไปต๋ามตาง บวกจำโต้งหน้อย
ปี้ได้ฟังเสียง สำเนียงเรื่องถ้อย
ใจ๋พรหมพลอยต่ำก๊อย
น้ำต๋าไหล ยวาเบ้าหลั่งย้อย
จิตใจ๋ใฝ่ห้อยเถิงนาย
สารเรื่องตุ๊กข์ แต่ต้นเถิงปล๋าย
จักไขเล่านาย ต๋ามลายเรื่องเหง้า
ต๋ามวาจ๋า อันข้ากับเจ้า
สองคนเฮาฟู่ไว้
มีฤาบ่มี ต๋ามข้าปี้ไท้
ไขฟู่หื้อนายฟัง
ขอหื้อน้องกึ๊ด แต่นี้คืนหลัง
เยื่องวาตัง อันปี้ฟู่เจ้า
แรกแต่ฮักกั๋น แต่เก๊าเบื้องเบ้า
สองคนเฮาฟู่ไว้
สะป๊ะถะ เก็บมากี้ไก๊
ไขบอกหื้อนายฟัง
บทนี้ยัง บ่สุดเสี้ยงห้อง
จักเล่าน้องต่อปายลูน ก่อนแหล่นายเห่ย ฯ

บทที่ ๔

มะโนเนือง จี๋เหลืองเหี่ยวม้วย
เป๊ดเปียงดังกล้วย บ่มไว้ในขุม
แดนแต่น้อง แม่บัวจี๋จุ๋ม
เจ้าหัวคำซุม ต้อดตุมละข้า
ระเวเหหน เหมือนคนเมาบ้า
ย้อนตั๋วนายมาทิ้งละ
ซ้ำได้ยินเขา เล่าถ้อยวาทะ
จ๋าฟู่หื้อหลายราย
อยู่มาจุ๊มื้อ พร่ำกื้อตั๋วต๋าย
อยู่เหนือดินดาย ชะล้างบ่หล้อน
เกิดมาเป๋นคน มาโดนตุ๊กข์ข้อน
ก็ป๋างคราวคราถ่านี้
เพราะตั๋วนายเฮา เจ้าหลบหลีกลี้
หนีซ่อนหน้ามาเมือง
มาละปี้ไว้ โศกไหม้หมองเหลือง
เป๊ดดั่งเฟือง น้องเหยืองเบื่อข้า
มาต้อดตูมจาย เรี่ยรายเหนือหญ้า
แก๋มสุธาฝุ่นมุก
นายได้เถิงสุข ละข้าปี้ตุ๊กข์
กำฟู่ต้นรอยลืม
ปี้ฮักบ่แล้ว เหมือนข้าวติดหืม
ปี้แปงบ่ลืม เหมือนฟืมกับฝ้าย

ปี้บ่หมายเป๋น อุตามอ้างหม้าย
หมายฝากอินทรีย์จิ่มน้อง
ปี้หมายฝากใจ๋ ฝากใส้ในต๊อง
จ๋นตลอดเสี้ยงจีวัง
บ่สมดั่งคิด คะนิงใจ๋หวัง
น้องจ๋งจริงจัง รอยแหนงหน่ายข้า
ปอบ่เอ็นดู มุตูต๋ำหน้า
สักเต้ากายบงหน่อไม้
มาจ๋งจริงจัง เบื้องข้าปี้ไห้
ย้อนสาเหตุอั้นใดจา
เยี๊ยะฟั่งฟ้าว จากด้าวเกหา
มะโนมะนา บ่จ๊าอยู่ได้
เต๋มเขาทวงเงิน เกิ๋นเหลืออ้อนไหม้
หล้างขอทุเลาผ่อนไว้
ปี้จักไปถาม มาส้ายแตนใจ๊
กวรขอผ่อนถ้ายาวนาน
บ่ใจ้หลวงพระ พวกก๋รรมะก๋าร
หากเป๋นวงศ์วาน ปี้น้องกั๋นใกล้
จักใส่เหล็กหลวา ขื่อคาหื้อได้
เจ้าไหมใยมอนยอดม้อน
มาดูเก๋งกั๋ว สะดุ้งสะต๊อน
ไผจักข่มฆ้าฟันนาย
ของสิ่งทรัพย์ อยู่กับกฎหมาย
อักเอาจิ่มนาย ครั้งนี้จ๋นได้

บ้านท่าเสา บ่ปอไก๋ใกล้
กับลับแลจัยเขตค้าย
ลัดโต้งตางหลวง ไต่เต้ายกย้าย
คราวก่อนข้าวงายเดียว
เขาเร่งรัด แม่แพรสีเขียว
น้องหยังบ่เตียว ตวยไปฟู่ข้า
ปี้ยังสั่งตั๋ว แม่บัวจี๋อ้า
หลายนัยยาเรียบร้อย
ภิกขุเถร **โยมเณรพระน้อย**
ยังอู้เจื้อด้วยดินไฟ
ดีและอ้าย **กวรเจื้อลองใจ๋**
เต๋มตั๋วบ่ไป **หล้างรออยู่ถ้า**
ยังจักสม ดั่งจมฟู่ข้า
รอยว่าพรหมมาล่ายเพี้ยน
ปี้จ๋ำสั่งนาย จ๋นเสี้ยงซ้ำเมี้ยน
บ่จ๋ำเงือดอ้างสักกำ
ฤาฝูงปี้น้อง เขาแกล้งทำก๋รรม
จ๋งใจ๋ทำ หื้อน้องจากข้า
บ่ปล๋งปล่อยตั๋ว แม่บัวจี๋อ้า
หื้อตั๋วภาดาปี้เจื๊อ
น้องหยังบ่ไป ปราศรัยเงือดเงื้อ
จุมหมู่อั้นนายเกย
เจ้าเปื้อนป๊อง น้องหากทำเฉย
ตี้เขากุ๊นเกย ถมถองทั่วบ้าน

ตี้เป๋นมีของ เงินทองป้อป้าน
ก็หากยังมีบ่ไร้
เอาไปประกั๋น มาส้ายแตนใจ๊
หื้อหมดจากเสี้ยงราคี
หลอนข้าปี้นี้ บ่ต๋ายเป๋นผี
บ่หนีก๋ำเดิม จักเติมไถ่เจ้า
บ่ลืมละตั๋ว หื้อมัวหมองเศร้า
จักต๋ามตวยเอาไถ่คต
จักไถ่นายแปง เจ้าแป้งกลิ่นรส
บ่ตุมต้อดต้านวาที
อันนี้น้อง หากตึงใคร่หนี
จ้องตางมี บ่หันตอบโต้
หันเป๋นสาย ฮ่อมลายโต้โล้
บ่ปิดอำพรางเงือดเงื้อ
ปออ้างอิงเถิง เติงข้าปี้เจื๊อ
ไผจักว่าหื้อสันใด
เป๋นแต่น้อง หากตึงใจ๋ไกล๋
กันจักว่าไป เอาปี้มาอ้าง
กลั๋วได้อยู่กิ๋น ยินดีสืบสร้าง
บ่จ๋ำเติงตางปี้เจื๊อ
จายหากเข้าใจ๋ บ่ถ้าเงือดเงื้อ
กลั๋วไฝ่เอื้อยาวไป
ถะหริจ่มฟ้อง อีดครางหมองใจ๋
จ๋ำร่ำไร ต๋ำก๊อยหน้าส้อ

อู้วิสัย เหมือนลาวอู้ห้อ
ผดในคออู้ปิ้น
วิสัยเขา หวังถกลากติ๊น
ปายฝ่ายเบื้องตังจม
ข้าปี้นี้ บ่เลงหันสม
น้องหากเมาลม ไปสมสู่หน้า
ใจ๋นายดี ได้หนีจากข้า
ได้เหินเมินมาน้องคิด
รอยว่านาย มาดับอามิตร
ติดสืบเส้นสายใย
น้องว่าฮัก หากฮักปลายใจ๋
บ่ฮักแต่ใน จิตใจ๋และไส้
ฮักเจื๊อใด หนีไกล๋จากได้
ใจ๋นายเปียงนุ่นงิ้ว
น้องหันปี้จ๋น เป๋นคนขี้ริ้ว
เขียนแผ่นผ้าเงินทอง
หลอนว่าน้อง บ่หันแต่ของ
ขอจี๋บัวตอง น้องหันแก่ข้า
นายฟังกำไผ คนใดอื่นหน้า
จ๋ายุยงส่งท้าย
หนตางหลวง ไต่เต้ายกย้าย
ป้อยบุ่นฝ้ายดอยดง
น้องจุปี้ว้าง ย่ำฟากหวิดต๋ง
มาจุปี้ลง หล่มปงแฝกหญ้า

เรื่องกำจ๋ำ ตี้นายฟู่ข้า
เหมือนจักมีแต๊ตั๊ก
ฝนตกหัวปี๋ น้ำนองยิ่งนัก
ปล๋าย่อมเหลั้นจ๋มฟอง
โบราณว่าไว้ หากมีถมถอง
ยามใจ๋นายปอง น้องหันเป๋นแก้ว
ดูงามสดใส วิไลผ่องแผ้ว
มีค่ากวรเมืองหยาดฟ้า
ป๋างปายลูน ก๋ายเป๋นขี้ยา
คือตั๋วม่อนข้าสันเดียว
มาจุปี๋ว้าง ตกฟองกล๋างเปล๋ว
ย้อนจี๋บัวเรียว บ่เหลียวผ่อเฝ้า
เจ้าจี๋บัวคำ ปี๋ก๋ำได้เหง้า
ป๋อยถูกฟองลมเหี่ยวม้าน
กลีบเกสร ถ้านปอโก่งก๊าน
แมงภู่เผิ้งก๋วนจิง
เหมือนด้วงตั๋วน้อย อยู่ขิงกิ๋นขิง
ปี๋บ่ฮู้คิง ติ๋งตั๋วสักหน้อย
ยักษ์อยู่ดอยหิน ลู่ชิงไปจ้อย
ปี๋ต๋ามตวยฮอยบ่ป๊บ
หัวอกเรียม เป๊ดเปียงหนีบตั๊บ
ตี๋ตอกหลิ้มจ๋มลง
กึ๊ดฮอดน้อง แม่ฟองจั๋นผง
น้ำต๋าปังลง บ่เหยเหือดหน้า

ปี้มาเลงหัน แพรพรรณเสื้อผ้า
อันตั๋วชายาแต่งไว้
อับมอบปั๋น หื้อข้าปี้ไท้
สีมุ่ยอิ้นดำแดง
เจ้าน้องฮัก จ้างตอจ้างแป๋ง
ปี้ก่ำมาแยง ผ่อกอยต่างหน้า
แต่ละวันเหย ปี้ไขผ่อผ้า
สิบชาวทีอ่านครบ
กั้นเอามาติ๋ง แล้วคืนหนีบต๊บ
ตบลูบเกลี้ยงแป๋งดี
บ่หน้านุ่งใจ๊ กลั๋วมันหมองสี
ปิ๊กปันดี ใส่ถุงมัดห้อย
กันบ่ได้หัน แพรพรรณผ้าต้อย
อันฝีมือนายแต่งไว้
อัตต๋าตน ตัวพรหมปี้ไท้
แดนเตี้ยงเสี้ยงจีวัง
ผ้าห่มตุ๊ม แม่ดวงบุปผัง
ตี้ได้ขำยัง เกิ้ดค้างตี้ข้า
ปี้ขออักษา ไว้กอยต่างหน้า
อนุชาน้องฮัก
ใส่ถงแขวน บ่แหนมซวกซัก
กลั๋วกลิ่นเจ้าหายไป
นานมาล่วงแล้ว ก่อนกี้ออนไก๋
เมื่อสองอยู่ใน เคหาแห่งห้อง

หนาวเย็นคิง เมื่อลมมาต้อง
ย่อมเอามาห่มเนื้อ
กลิ่นกันธัง น้องยังรั้งเรื้อ
บ่หมดเหือดเอื้อนสูญไป
หันของเก่าน้อง ปออุ่นอกใจ๋
กันหอระทัย วันใดโศรกเศร้า
เอาผ้าผืนขาว ของนายน้องเหน้า
มาสูดดมเอากลิ่นรส
ความโศก๋า ก้อยหายเหือดงด
อดอยู่ได้เป๋นคราว
เจ้ากู้ซ้อน บ่อ้อนบ่หนาว
สนุกปิงปาว เหิดหัวอยู่ห้อง
ม่วนงันใจ๋ เยาะใยกู้ถ้อง
บ่จ๋าเติงลองปี้ไท้
เยื่องกำจ๋า อันเจ้าว่าไว้
ก็หายกว่าจ้อยสูนไป
กำฟู่เจ้า เอาตุมเหียไหน
หรือเอาใส่ไฟ ลอยไหลน้ำกว้าง
จิ่งจังพรหม บ่ใคร่สมอ้าง
บ่สัญญาเติงบอกอู้
มางึดหัวใจ๋ เจ้าก้อนกลิ่นกู๊
ไผสอนสั่งหื้อจังจาย
กึ๊ดฮอดน้อง บ่ลืมบ่หาย
ปี้แปงนาย เหมือนควายกับเอี้ยง

เชาะไซ้เหา เอาเม็นออกเสี้ยง
จับยีนยองผ่อเลี้ยง
หันไข่หนอน บ่มซอนตั๋วเพี้ยง
ก็จิกออกเสี้ยงยีนฟอน
เอี้ยงผ่อเลี้ยง บินบอนตวยจ๋ร
มีแต่ควายปอน บ่หลอนฮักเอี้ยง
ก้อนเกลื๋อเขียม ลูกไม้ก็เสี้ยง
จ๋ำตวยเตียมเผียบนั้น
ปี้แปงนาย มาหลายหลืบจั๊น
บ่จ๋างจืดด้วยกำแปง
แต๋มข้าปี้นี้ ได้เงินปอแสน
กับหัวคำแดง บ่แปงเต้าเจ้า
กันได้แอบแฝง เปาแปงอยู่เฝ้า
ปัดแผ่นดินนอนก็แล้ว
เจ้าสะลิดเขียม เกยเตียมฮ่างแค้ว
ใคร่ก๋ำสะแหว้วเดินดอน
ปี้เมาฮักน้อง แม่คำขะจ๋อน
จักหาหว่างซอน หลับนอนบ่ได้
บึดเมาขึ้นเหนือ บึดเฝือล่องใต้
ซุกซอนไปเที่ยวลัด
หล้างเตื้อก็ไป อาศัยอยู่วัด
เก็บกิ๋นซากข้าวเหลือเพล
ปี้ทรงความตุ๊กข์ น้องบ่หันเห็น
เจ้าสีบานเย็น หลอนน้องอยู่ใกล้

ปี้บ่ตกจ๋น ทารนฮ้อนไหม้
ยังหลับนอนดีอิ่มต๊อง
แม่นว่าเจ็บเป๋น นายแปงเปื้อนป๊อง
ยังแฝงใฝ่เฝ้าเยายา
อยู่มาจุ๊มื้อ ปี้ทรงโศก๋า
ย้อนตั๋วชายา น้องบ่มีใกล้
แม่นว่าเจ็บเป๋น ฮ้อนเย็นหนาวไข้
เป๋นหวัดไอเสียบกั๊ด
เจ็บหลังสึง ลมตึงยิ่งยัด
บังเกิดด้วยโพยภัย
บ่มีตี้วัก ตี้วานไผไหน
บ่มีคนใด นวดฟั้นนั่งป้อง
บ่เหมือนนงราม เมื่อยามอยู่ห้อง
ป๋างยามออนก่อนนั้น
ความโศก๋า หมื่นอันปันจั๊น
เถิงถูกต้องตั๋วเรียม
แก้วเลี่ยมเพชร งามดีสีเหลียม
นิจนั่งเตียม บ่หนีจากข้า
ข้าวน้ำก๋ากิ๋น แต่งดาไว้ถ้า
ต๋ามเวลาคาบมื้อ
ก๋ารตางขาย อุบายตางซื้อ
ตกแต่งหื้อต๋ามมี
ข้าปี้ไท้ บ่ได้เคิงขี
หมากสุบบูรี มีไว้บ่แห้ง

น้องจัดแจ๋ง แต่งดาสร้างแสร้ง
บ่มีขีเคิงใดตุ๊กข์ฮ้อน
กิ๋นข้าวฮ่วมขัน หืบแก๋งฮ่วมจ๊อน
บ่ตุ๊กข์โศกข้อนสักวัน
ตั้งแต่น้อง แม่แพรศรีจั๋นทร์
หกวิ่งยัน หนีไกล๋จากข้า
บ่มีไผไหน แต่งดาไว้ถ้า
ปี้หาเอ็งเดียวเลี้ยงต๊อง
ตึงบ่มีเหมือน อยู่ใกล้เตียมน้อง
ปี้ตุ๊กข์โศกต้องหลายแซง
หล้างเตื้อนั้น ปี้เดินแสวง
ไปผ่อกอยแยง ลับแลงแคว้นใต้
หล้างเตื้อมีไกล๋ หล้างเตื้อมีใกล้
โขงอาณาระยะ
ก๋ารโกนจุก ทำบุญบวชพระ
เขาบ่เหือดเอื้อนกิ๋นตาน
หากมีจุ๊ทิศ ลับแลสัณฐาน
จึ้นจมบาน ทำตานม่วนเหล้น
พ่องไต่ต๋ามสาย จ้าดเจื๊อเครือเส้น
อันเป๋นพงษ์พันธุ์ปิจจ๊ะ
ฝูงหมู่จมเกย บ่เฉยต้อดละ
เขามาบอกต้านเจิญไป
มีก๋ารต้อนเลี้ยง ข้าวน้ำปัจจั๋ย
ต๋ามฮีตเมืองไทย จัดแจ๋งแต่งสร้าง

ของกิ๋นหยัง	บ่บกเหือดแห้ง
เหมือนสายฮอมแปงหากอู้
จักบอกนายแปง	เจ้าแป้งกลิ่นกู๊
เขาแป้งแต่งสร้างหลายอัน
มีพร่ำพร้อม	ขันโตกกั๊วะขัน
ของจิ๋นจ่าวมัน	หอมหวานใส่ถ้วย
กันปี้จักจ๋ำ	ว่าตวยไปด้วย
ก็กลั๋วความยาวค่าวนัก
ขอบอกนายแปง	ปี้แยงสอดตวั๋ก
เหมือนดั่งอั้นหันมา
ข้าปี้ไท้	ได้ลวาดแลต๋ำ
ไปหันชะนา	ฝูงสาวอ้างหม้าย
หล้างคนนุ่งไหม	หล้างคนนุ่งฝ้าย
หลายนารีละลุ้ม
ปี้ได้เลงหัน	แพรพรรณผ้าตุ้ม
สีมุ่ยอิ้นปิงใบ
ข้ามาระนึก	กึ๊ดอยู่ในใจ๋
ว่าผืนสะไบ	เหมือนของน้องเหน้า
เหมือนจักได้หัน	ผิวพรรณหน้าเจ้า
ใจ๋มัวเมาซว่านต๊วง
ตกสะเกิ๊ด	เก้อเกี้ยวเลี้ยวล้วง
ใจ๋สอดดั้นเติงนาย
เต๋มกิ๋นอิ่มต๊อง	กั๊ดยิ่งเปียงต๋าย
เหมือนอยู่บ่ดาย	บ่กิ๋นสักหน้อย

ลวดก๋ำข้าวสุก รีบลุกไปจ้อย
ผันบันเอาจอกน้ำ
กลื๋นลืนลง ซ้ำข้าวัดก๊ำ
ขวางเก๊กกั้นฮูคอ
กลื๋นลืนน้ำ ซ้ำลอยหลำหลอ
เจ็บฮูคอ เหมือนจักแตกอ้า
ย้อนเมาฮักนาย แม่ดาวป๋อมผ้า
บ่แป้งวาตาจุ๊บย้อม
ละอันจะมี ไปเสี้ยงพร่ำพร้อม
ใจ๋ห่วงอ้อมอาลัย
ยิ่งเมินยิ่งฮ้าย วุ่นวายหัวใจ๋
วันใดคืนใด บ่ใสสว่างหน้า
น้องมาทำก๋รรม สร้างเวรหื้อข้า
หื้อเวตะนาบ่แล้ว
สองเฮาฮักกั๋น มัดหมั้นกิ่วแค้ว
ป๊อยบิดบ่ายเบี้ยงคืนคลาย
ตั้งแต่น้อง จากห้องหนีหาย
บ้านสันคอกควาย ปี้บ่ไปใกล้
กันปี้ไปก๋าย เตี้ยงรนร้องไห้
เกยหันนงวัยนาฏน้อง
ป๊อยบ่ได้จ๋า ได้เอิ่นปากป๊อง
หันแต่ห้องหมองดาย
จักแถมเตี่ยมตุ๊กข์ โศกไหม้ไปหลาย
บ้านสันคอกควาย แหนมบ่ไปใกล้

หลอนปี้ไปก๋าย *บ่หันก็ไห้*
หัวอกทรวงในโศกล้ำ
ลวดบ่ไปก๋าย *ไปใกล้แถมซ้ำ*
ตั้งแต่หั้นเนอนาย
ห้องนึ่งนั้น *ปุ๋นดีอายหลาย*
ฝูงหมู่ญิงจาย *หลวงหลายเปื้อนบ้าน*
จักเยาะเย้ยหยัน *เนืองนันเล่าต้าน*
จู๋นปากตวยกว๊กจี๊
ว่าเมียละผัว *เก็บครัวหลีกลี้*
หนีซ่อนหน้าเมือเมือง
ยังเมาคุ้งคว้า *เผิดหน้าอายเหยือง*
อุตส่าห์เตียวเนือง *แว่แวะมาได้*
ปุ๋นดีอายต๋าง *รำคาญใจ๋ใบ้*
กั๋วเขาร่ำไรดั่งนี้
กองปี้หื้อหลัง *ปากั้นกว๊กจี๊*
บุ๊ยปากสุ้มตวยจาย
ตั้งแต่นั้น *ปี้บ่ไปก๋าย*
ก๋วงเมานาย *แล่นเหนือตกใต้*
นั่งไหนก็เหงา ***เซาไหนก็ไห้***
สืบวันไปสืบมื้อ
บ่กึ๊ดก๋ารขาย ***อุบายจ่ายซื้อ***
บ่จ๋งใฝ่เอื้อเงินคำ
ปี้ทรงความตุ๊กข์ ***อยู่ไปต๋ามก๋รรม***
บำเพ็ญธรรม ***จำศีลแปดห้า***

ผาถะนา ขอได้หันหน้า
อย่าได้ไคลคลาคลาดว้าง
ขอหื้อกุศล ตวยดลผ่าม้าง
หื้อสมใฝ่อ้างอารมณ์
ขอเจิญเทพท้าว เขตด้าวตังกล๋ม
อินตาพรหม ครุฑนาคต่ำใต้
ขอหื้อจ้วยป๋อง ปองคืนหื้อได้
ฮีบเร็วไวอย่าจ๊า
จุ่งบันดลใจ๋ แม่แก้วแว่นฟ้า
หื้อปิ๊กป้อกหน้าคืนมา
กันว่าน้อง ฮอมแปงเปื้อนจ๋ำ
ไปตกอาณา รัฏฐาหมื่นห้อง
จักเซาะถามหา นายแปงใจ๋ข้อง
ต๋ามตวยปองลู่ม้าง
แม้ไปเมืองแก๋ว แผวเมืองล้านจ๊าง
จักต๋ามไต่เต้าเอามา
แม้นไปอังวะ ตะโก้งหงสา
สิบสองปันนา เขตลื้อเมืองห้อ
อโยธยา กูลวาม่านห้อ
โขงอาณาลุ่มฟ้า
บ่ว่าเมืองไหน จักไปค้นคว้า
บ่ปั๋งปล่อยหื้อคนใด
เต๋มเฒ่าแก่ค้าว เดินตางบ่ไหว
จักก้อยกานไป จ๋นเถิงฮอดเจ้า

เต๋มนายมีผัว เตียมแยงแฝงเฝ้า
จักต๋ามตวยเอาลู่ม้าง
จ๋าลวงสุด อยู่ก๋วงงาจ๊าง
จักตี๋สิ่วต้องจีเอา
อันนี้น้อง แม่อินทร์ลงเหลา
เขาปามา อยู่เมืองแป้แก้ว
เมืองโก๋ศัย เป๋นภัยบาดแม้ว
หนตางเตียวก็โก้ง
ใคร่หันหน้านาย ป๋านอกจะโล้ง
ก็สุดส่วนเสี้ยงปั๋ญญา
กลั๋วเหมือนไข่มด ตกย่านวังปล๋า
จักต๋ามตวยมา ก็มาบ่ได้
กันมีปีกหาง บินซานไปได้
จักต๋ามตวยไปบ่ละ
เหมือนวรรณะพราหมณ์ หน่อเจ้าองค์พระ
กับเมียมิ่งแก้วพิมพา
จักปาเอาน้อง ฮอมแปงเปื้อนจ๋า
เหาะเหินเดินมา ผ่าลัดเมฆกั้น
ข้ามสิงขร ดงดอนขอบขั้น
เถิงเมืองปิงบ่จ๊า
นี้สุดวิสัย นั่งไห้งุ้มงว้า
บ่มีปีกกล้าเหินบิน
ปี้เมาฮักน้อง กาบซ้อนบัวจื้น
จิ๋นก๋ายาคิง ปอผอมเผิดแห้ง

จับหล้างคืน นอนบ่หลับเต้าแจ้ง
ต๋าปอแดงเลือดจ๋ำ
หล้างวันเหย ลืมกิ๋นข้าวน้ำ
ถ้านปู๋นอั้นเมานาย
นอนนั่งคิด ขะมุ่นขะหาย
นอนหงายเมื่อยคิง ปี๊กฟื้นคืนคว้ำ
บ่เป๋นต๋าสุข สะแกงสองก๋ำ
กลับไปมาฟื้นปี๊ก
สองดวงต๋า เหมือนทาด้วยพริก
แสนตุ๊กข์โศกเศร้าเมาวอน
นองเนตรย้อย จุ้มเสี้ยงตึงหมอน
หัวอกเอ่าคลอน หลับนอนบ่ได้
น้ำต๋าตก กั๊ดอกนั่งไห้
ใจ๋ตวยใจไคว่คิด
ว่าป๋างนี้เหย นายหลับแต้บมิด
บ่คิดใจ๋ข้องผัวออน
ฤๅว่าน้อง เจ้ากาบเก๋สร
ยังบ่หลับนอน กวักไหมปั่นฝ้าย
ฤๅไม่ม่วนงัน เจือนั้นจะกว้าย
กาอยู่เดียวดายแต่น้อง
ฤๅมีกู้แฝง เปาแปงเปื้อนป๊อง
นอนฮ่วมห้องปิ๋งเปา
ฤๅว่าน้อง แม่ป๊องแขนเหลา
บ่จ๋วงมัวเมา เป๊ดเปียงดั่งข้า

สนุกสนาน จึ้นบานต๋ำหน้า
เป๋นสันใดจาน้องจั้น
ยังกึ๊ดฮอดเถิง เติงข้าปี้จั้น
เหมือนตั๋วม่อนข้าพรหมินทร์
ฤๅว่าน้อง นับอยู่นับกิ๋น
บ่จว๋งเมาวิน เป๊ดเปียงดั่งข้า
ตั๋วฟู่ตั๋ว เหมือนคนเป๋นบ้า
มาอัตตะวาร่ำรัก
กล๋างคืนนอน ใจ๋จ๋รชว่านคว๊ก
ฝันได้กล่อมเจ้านอนเคียง
หล้างเตื๊อนั้น เหมือนได้ยินเสียง
เยียะเหมือนซะเมียง หันสารูปหน้า
นึกว่านาย ปิ๊กมาหาข้า
ลุกขึ้นมาฟั่งรับ
ลวดหายต๋ำ ปี้ไปวาบวับ
กลับกลอกกลิ้งเซเมา
ผ่อตี้แต๊ เป๋นว่าเงาเสา
เมากาบ่เมา ถ้านปอปู้นอั้น
ปี้จักเป๋นคน สืบทนตั้งหมั้น
บ่หันเนอนายน้องฮัก
หันของกิ๋น ตี้อั้นเกายมัก
ก็เหมือนกรวดก้อนหินจา
ลวดเลยละไว้ บ่อาลัยหา
บ่แหนมภูญจา ก้าบเกี๊ยวลงได้
อิดอ่อนหิว โรยแรงเมื่อยไข้
เป๋นหวัดไอหอบจ๋ำ

หล้างวันเหย ลืมกิ๋นข้าวน้ำ
ถ้านปู๋นอั้นเนอนาย
ปาเปื้อนตุ๊กข์ สอดดั้นขวนขวาย
ของกิ๋นใดมี ตังหวานเปรี้ยวส้ม
เขาหุงแก๋ง จ่าวจี๋นปิ้งต้ม
เล้าโลงพรหมปี้ไท้
ว่าอดใจ๋กิ๋น ข้าทำแต่งไว้
เปื้อหื้อตุ้นไส้ใจ๋ดี
ของเยื่องนี้ ของขวบของปี๋
หวานลำดี กวรกิ๋นกับข้าว
อย่าไปมัวเมา ปากหมองต๊องเศร้า
เล้าโลมพรหมคะค้อย
หลอนอิดอ่อนหิว โรยแรงอ่อนม้อย
เจ็บป่วยด้วยโรคา
จมคู่ซ้อน บ่สิเนหา
หนีจากลา ทิ้งละไว้ได้
เต๋มว่าหมองเหงา ซบเซานั่งไห้
เปิ้นหนีเอาไปขอบฟ้า
ต๋าปี้เป๋น น้ำมันขี้ย้า
ก็หาบ่ได้สักอัน
อดทนเอาเต๊อะ ปอฟังกำกั๋น
เต๋มโศกจาบัน บ่หันกลับได้
จัยลังก๋า หันข้านั่งไห้
ร่ำเปิงไปกล่าวจี๊

ตึงเปิ้นตึงตั๋ว ย่อมเป๋นดั่งนี้
ซ้ำเหงาเงียบให้ตวยพรหม
อย่าว่าปี้นี้ แต่งถ้อยประสม
มาจุล่ายจม บ่ไห้ว่าไห้
หลอนน้องหันไผ ขึ้นมาจากใต้
ลองถามดูไปใคร่อู้
ปี้หมองเหงา หาเจ้ากลิ่นกู๊
เขาหันปี้ไห้ตังเมือง
อ้อยม้อยเนื้อ ขาวแดงแก๋มเหลือง
กันอยู่ยังเมือง ลับแลแคว้นห้อง
จักจับแขนถาม เรื่องความใจ๋ข้อง
ยามสองนั่งรอต่อต๊า
ก็ไกล๋จอยวอย เหมือนดอยกับฟ้า
แหงนเหงยหน้าดูเดือน
แสนตี้ตุ๊กข์ บ่มีไผเหมือน
กึ๊ดหลายวันเดือน ไปหาบ่ได้
หลอนติ๋นจ๊างสาร ย่ำตึ๋นนกใส้
ก็จ๋มดินไปบ่ค้าง
หากคอปี้พรหม กล๋มเต้าคอจ๊าง
บ่กลั๋วถูกต้องภัยยา
ขอเจ้าน้องอัก แก้วชอบจาต๋ำ
ปิ๊จจะรณา ถัดถองหย่องเหยี้ยม
ปล๋ายเข็มก็แหลม ปล๋ายหนามก็เหลี้ยม
จ๋ำตวยเตียมเผียบน้อง

เหมือนนกหกเหิน　　หากิ๋นเลี้ยงต๊อง
ขออู้เจตแจ้งดวงทัย
ว่าก๋ารตั้งอัก　　ก็อักเหลือใจ๋
แสนตี้อาลัย　　ปี้ไปบ่ได้
แอ่วไปจุกเหงา　　ชบเซานั่งไห้
ใจ๋ในอวนป่วนปุ๊
เจ้าอย่าสงสัย　　ว่าปี้ล่ายยุ
จุล่ายเหล้นแป๋งเอา
หัวอกปี้ไห้　　เปียงแค่ลนเผา
เต๋มปี้เมา　　แต่ใจ๋เตี้ยงหมั้น
ซ้ำดอยต๋ายโหง　　เขาพลึงมาขั้น
ขอหื้อนายฟันบั่นม้าง
ขุดโค่นเสีย　　อย่าหื้อเติ๊กค้าง
หื้อหันเปงกว้างตางยาว
อ้อยม่อยเนื้อ　　สีแดงแก๋มขาว
เจ้าหัวคำชาว　　จ๋าวเนื้อคำใต้
กันนายขุด　　โค่นตุมเสียได้
ก็สาธุส่วนยินดี
อย่าเพิ่งต้อดละ　　ข้าวทุ่งนาปี๋
ไปหลงยินดี　　นาดอน้ำห้วย
หว่านดำเป๋นก๋อ　　งวงงอออกด้วย
ซ้ำแผ่นดินมาขาดน้ำ
อย่าเพิ่งจ๋ำแข็ง　　แมลงจ้างย้ำ
บ่เจื้ออั้นลองฟัง

เมืองแพร่ปื้น สี่ห้าปี๋หลัง
ฝูงหมู่ชะนัง ตังไพร่ตังเจ้า
เยียะนาปี๋ นาดอก๋อข้าว
ก็ออกใบงามหน่อช้อน
แต่มีไผ ได้กิ๋นอิ่มย้อน
มีพ่องอั้นกานาย
จุมเปื้อนป๊อง เยียะนาเหมืองฝาย
เสียแฮงควาย บ่หลายก็หน้อย
กันได้ปลูกฝัง ยังยายเป๋นถ้อย
ก็โป่งใบงามหน่อเครื้อ
หลอนได้กิ๋น คงได้ใจ๊เจื้อ
นาฝายเบื้องเหมืองริน
คนใดได้เยียะ ก็อุ่นใจ๋กิ๋น
เจื้อข้าวตกดิน บ่ห่อนเป๋นหญ้า
กันบ่สม ดั่งกำฟู่ข้า
จักขอพนันปาดลิ้น
นายได้กิ๋นปล๋ำ มาลาตังจิ๊น
บ่กึ๊ดฮอดข้าผารม
สะเลียมมะแคว้ง เปิ้นเล่าลืมขม
หัวใจ๋แห่งจม ป๊อยขมกว่าอั้น
ปากว่าฮือ ใจ๋ก็อืออั้น
จ้างจุอำพรางล่ายก๊ด
นายมาเจี๋ยรจ๋ำ ฟู่ข้าเอายศ
บ่สมว่าอ้างสักกำ

ยามเมื่อน้องฮัก ไผบ่ขับจ๋ำ
ยามเมื่อจักจัง แม่คำชาวห้า
ไปฟังกำเขา หน่ายจังตังข้า
ใจ๋คลายลาจากไท้
ยามจักหนี มีกำสั่งไว้
หลายเรื่องถ้อยวาตา
กันว่าฮักแต๊ หื้อเมือตวยหา
ปี้จักกลับมา ลับแลแคว้นห้อง
ผ่อเมืองสวรรค์ ลงกิ๋นแกลบกล้อง
จักกลับมาไจปี้น้อง
กันจ๊างปายสาร ปามานอยู่ต๊อง
จักปิ๊กป้อกห้องมาใน
เจ้าติ๊ปป๊ะ ติ้ปิงหัวใจ๋
ไขเหน็บก๋ำไป ตั้งใจ๋ว่าข้า
กันหนูกิ๋นใถ ขะตู๊กิ๋นกล้า
จักกลับคืนมาเมื่อนั้น
ฝูงญิงจาย ตั้งหลายเหล่านั้น
ไขบอกหื้อภาดา
สองสามแล้งนี้ บ่ถ้ากองหา
นับได้นับมา ก็กลั๋วถูกแส้
เต๋มหลับฝันหัน บ่กวรดีแก้
ตั๋วคำแลสั่งไว้
สัปปะถะ เก็บมากี้ไก๊
ไปว่าอั้นสันใด

นะคะระ　　　　　　　　เมืองปิงโกศัย
มีกั๋งวลภัย　　　　　　　นายอู้จุข้อ
ตั๋วหนีไกล๋　　　　　　　ซ้ำไปก๋ำหย้อ
จ๋ำกำปอสั่งไว้
ปุ๋นอั้นแล้วตั๋ว　　　　　เจ้าสร้อยดอกไม้
บ่แหนงหน่ายข้าสันใด
เป๋นดีต่ำก๊อย　　　　　　น้อยอกหมองใจ๋
มางืดดวงทัย　　　　　　แม่ใบหน้าส้วย
ทำก๋รรมบ่ปอ　　　　　　ทำคอแถมด้วย
หื้อจ๋วงเมาตวยปั๋นกว๊าง
จ๋ำเสมอเหมือน　　　　　เป๊ดเปียงดั่งจ๊าง
ยามเมื่ออั้นตกมัน
ปี้ได้ปิ๊ดน้อง　　　　　　ตี้ข้องใจ๋ผัน
ในปัจจุบัน　　　　　　　จ้าตี๋นี้จ้าตี๋หน้า
ฤๅได้ทำหยัง　　　　　　เป๋นก๋รรมบาปกล้า
หื้อเป๋นเวราหน่องป๊ะ
ฤๅว่าบุพเพ　　　　　　　ป๋างหลังภาวะ
ก๋รรมบาปข้าทำมา
ได้เอาลูกนก　　　　　　พรากแม่มาต๋ำ
หื้อปิ๊ดพรากกา　　　　　ฮังนอนบ่อนเหล้น
ก๋รรมสนอง　　　　　　ป๋องคืนสืบเส้น
เถิงเติงจายเจ้าตี๋นี้
ฤๅอั้นบ่มี　　　　　　　ดั่งข้าเปรียบจี๊
รอยก๋รรมอื่นอั้นปามัว

จิ่งปั๋งตอบต๊า ไคว่ได้เถิงตั๋ว
ฤๅได้ขายงัว ปั๊ดแม่ยามหน้อย
ลูกงัวใจ๋หมอง ร้องรนอ่อนอ้อย
อยากนมปอร่ำร้อง
ก๋รรมสนอง หื้อปี้ปั๊ดน้อง
สายตี้ข้องลำดวน
ปี้ได้ฟู่น้อง แม่แพรจั๋นทร์จ๋วน
ต๋ามขะบวน แต่เก๊าเบื้องเบ้า
ต๋ามวาจ๋า ตี้ข้าฟู่เจ้า
ขอตั๋วนายเฮาก็๊ดอู้
อย่าเมาจมผัว อย่าหนัวจมจู๊
จุ่งนิจนั่งตั้งใจ๋ฟัง
เถิงน้องบ่ฮัก บ่บาระขัง
เถิงว่านายจัง บ่ปั๋งตอบข้า
ปี้ขออัถตั๋ว ต่อเต้ากุ้มเฒ่า
แม่ผมปันมวยอั่วจ๊อง
บ่ได้เป๋นผัว ขอเอาเป๋นน้อง
หื้อเหมือนสืบเส้นสายเดียว
ตั๋วปี้ตุ๊กข์ กำก็๊ดก็เถียว
เหลียวหยุบอันใด เป๋นใบหย่อมหญ้า
หัตถาถือ ฝ่ามือเกิ้งหน้า
ผ่อเป๋นดินทรายคะค้อย
ทรัพย์สิ่งของ เงินทองเล็กน้อย
ก็หาบ่ได้ในมือ

เดิมออนก่อนนั้น　　เกยได้หยุบถือ
ติดแปดมือ　　บาทเฟื้องชีกเสี้ยว
บัดเดี่ยวนี้จ๋น　　ทารณข้อนเขี้ยว
เฟื้องบาทเงินเดียวบ่จี๊
บ่ใจ้ว่าตั๋ว　　ปี้แกล้งแจ๋งจี๊
เกิ๊ดฟู่เกิ้งตางนาย
บุญคุณแห่งน้อง　　มีมากเหลือหลาย
ตั๋วแห่งนาย　　ทำไว้จิ้มข้า
ได้อุปถัมภ์　　ตอตำแผ่นผ้า
ตังโภชนาอุ่นฮ้อน
ปี้ได้กิ๋น　　ได้ทรงห่มซ้อน
ป๋างก่อนกี้มีกุณ
บ่หื้อลบล้าง　　ตุมลายหายสูญ
ปี้หมายแตนบุญ　　คุณนายน้องเหน้า
ปี้บ่มีหยัง　　ฝากมาหื้อเจ้า
จับใส่ยามเฮายากไร้
เป๋นของกิ๋น　　ครัวทรงเครื่องใจ๊
จักฝากหื้อยังอาย
กลั๋วตั๋วแห่งน้อง　　ฮ่างก๊อมคิงผาย
เอาของแห่งจาย　　ชัดลงลุ่มใต้
ฟักฟันตุม　　สุมไฟหื้อไหม้
บ่ตั๊ดดวงทัยแห่งน้อง
หนีละเสีย　　จากห้องเต้คต๊อง
ยังปั๋นฝากหื้อครัวมา

ดูหยังบ่กึ๊ด เผิดหน้าอายต๋ำ
ต๋ามตวยมา ดั่งฮือเยี๊ยะได้
มาก๋วงสึง เมาตึงแต้ใบ้
ต๋ามตวยมาแต๊ตั๊ก
คร้านอู้คร้านหัน กลั๋วเจ้าน้องฮัก
จ๋ำว่าอี้นินทา
เพราะเหตุว่าน้อง บ่สิเนหา
ไปปิยาภา กับเขาใหม่หน้า
กึ๊ดจักฝากหยัง วัตถังแผ่นผ้า
กลั๋วผัวนายมาฮ่ำอู้
เขาจักโมโห โก๋ธาว่าจู๊
จ๋ำด่าหย้อหลายราย
จะหลอนว่าน้อง ตี้ข้องใจ๋หมาย
บ่เหยืองเบื่อจาย หน่ายจังตั๋วข้า
สับป๊ะสิ่งของ เงินทองเสื้อผ้า
หล้างเก็บริบรอมเหมียดไว้
ย้อนบ่ดีกิ๋น ดีทรงนุ่งใจ๊
จิ่งหลบหลีกหน้าหนีมา
ปี้ไขเรียบร้อย แต่งถ้อยวาจ๋ำ
ร๋ำพันมา แต่เก๊าแต่ต้น
หลอนจ๋ำเกิ๋น กล้ำเกินล่วงป๊น
ใจ๋นายบ่ดลถูกตั๊ด
วาจ๋ำแป้ง หลอนผิดแผกปื๊ด
บ่จับถูกต้องหูนาย

ขอเจ้าน้องฮัก แม่แก้วสีผาย
อย่าติเตี๋ยนจาย นินทาด่าหน้า
ความโศก๋า เกิดในใจ๋ข้า
จิ่งแป๋งก๋ำมาฟู่น้อง
บ่สู้เกาะเกลี้ยว กลมเกลียวจ่องคล้อง
เพราะแป๋วแต่งสร้างยามเมา
ใจ๋แตกฟุ้ง หยาบหยุ้งก๋วนเก๋า
ซ้ำปัญญาเบา ตุ้นจ๊าบ่เหลี้ยม
เต้ามีผะหญา ยาวปอคืบเอื้อม
ก้อยอดทำเปียรร่ำปิ๊ด
ดาจักบ่สม อารมณ์ใฝ่คิด
แป๋งฮอดเจ้าตึงอาย
หลอนว่าน้อง ตี้ข้องใจ๋หมาย
ง่อมงันนาย เมื่อเยี๊ยะหูกฝ้าย
อยู่หอเฮือนนาย กวั๊กไหมปั่นด้าย
มีมะโนในก้ายนัก
หื้อไปวานเขา ตี้เจ้าเกยฮัก
มาอ่านหื้อญิงฟัง
จักไขว่าตัง แม่วังตุ้นตื้น
กับแม่ปิงใจเจี้ยวปื๊น
มาผสมกั๋น นองดังคระครื้น
เสียงสนั่นก้องฟองเฟือน
จักลือสะเทือน ทั่วเมืองโลกใต้
หื้อฝูงคนลือเล่าไว้

หลอนไผประสงค์ เก็บไว้อ่านใจ๊
เตี้ยงสนั่นใต้ลือเมือง
มะโนเนือง สุดเสี้ยงเต้าอี้
เต้านี้สู่ดาฟัง ก่อนแหล่นายเห่ย ฯ

ลำนำคำจ่ม

เป็นการยากที่คนสมัยนี้จะอ่านคำจ่มพระยาพรหมให้เข้าใจ และประทับใจในอรรถรสของเรื่องราวได้ เพราะภาษาลานนาแท้ๆ และบริสุทธิ์ ซึ่งเป็นภาษาพูดของคนภาคเหนือโดยทั่วไป ที่พระยาพรหมท่านเอามาเขียนไว้นั้น นับว่าเป็นวัฒนธรรมทางภาษา และเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมทางภาษาได้อย่างแท้จริง ก่อนที่จะถูกวัฒนธรรมทางภาษาของภาคอื่นกลืนเสียจนเป็นราหูอมจันทร์ไปหมดแล้วในปัจจุบัน

น่ายกย่องเชิดชูภูมิปัญญาท้องถิ่นของท่านพระยาพรหม เมื่อ ๒๐๐ ปีมาแล้ว ท่านสามารถนำเอาภาษาพูดของคนพื้นบ้านมาเรียบเรียงร้อยกรองไว้เป็นภาษาเขียนได้อย่างไพเราะ และคงความหมายไว้ได้ครบถ้วนใน “คำจ่มพระยาพรหม” นี้

ภาษาเหนือที่เป็นภาษาพูด นับวันจะถูกกลืนหายไปในเปลวคลื่นของวัฒนธรรมตะวันตก และวัฒนธรรมของคนภาคอื่น ปัจจุบันคนที่อยู่ในเมืองกับคนที่อยู่ในชนบทก็แทบจะพูดกันไม่รู้เรื่องอยู่แล้ว คุณยายบ้านนอกไปซื้อเสื้อผ้าในตลาดต่อรองราคา เด็กขายของบอกว่า โอ.เค. คุณยายก็งงเป็นไก่ตาแตก อีกไม่นานคำว่า คิง, ฮา, บ่า, ไอ่, ตางปุ้น, ตางเพ้, แพ้แปลว่าชนะ, ก้านหมายถึงแพ้ ก็คงหายไปจากสังคมเช่นกัน

โชคดีที่ภาษาเหนือบริสุทธิ์ ไม่น้อยกว่า ๙๐ เปอร์เซนต์ ได้ถูกจารจารึกไว้ในหนังสือชื่อ “ค่าวพระยาพรหม” และ “คำจ่มพระยาพรหม” หากได้รับการอนุรักษ์และเผยแพร่อย่างจริงจัง ก็คงอยู่คู่บารมีของพ่อขุนเม็งรายมหาราชไปชั่วนิรันดร์

การเขียน ค่าว หรือ ค่าวขอ คำฮ่ำ คำจ่ม จ้อย ซอ เชิ้ง ของคนโบราณนั้นมักจะเป็นเพลงยาวหรือร่ายยาว ไม่เน้นเป็นหัวข้อ หรือ ย่อหน้าเข้าใจว่า คนโบราณนั้นสมาธิท่านยาว นั่งอ่านนอนอ่านเป็นชั่วโมงต่อเนื่องกันได้ แต่สมัยนี้คนมีสมาธิสั้น

คงทำอย่างนั้นได้ยาก และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ความนิยมอ่านเรื่องราวยาวยืดไม่รู้จบเช่นนั้นลดน้อยถอยลงไปจนหมด ขาดดีมานด์ซัพพลายไปในที่สุด

ในโอกาสที่คณะสงฆ์และประชาชนชาวเชียงรายได้จัดพิมพ์หนังสือ "ค่าวพระยาพรหม" รวมทั้ง "คำจ่ม" ออกเผยแพร่และอนุรักษ์ เพื่อเป็นบรรณานุสรณ์ ของพระเดชพระคุณ ท่านเจ้าคุณ อาจารย์ พระปัญญาภรโมลี วัดมิ่งเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ครั้งนี้ ผู้เรียบเรียงจึงขอถือโอกาส และขออนุญาตแยก "คำจ่ม" ซึ่งเป็นร่ายยาวดังกล่าวออกเป็นช่วงเป็นตอน เช่น ตอนที่ ๑ ถึงตอนที่ ๑๐ มีเนื้อหาเกี่ยวกับอะไรเพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น แม้ว่า ข้อความจะขัดกันอยู่บ้างก็ขอให้ถือเอาเนื้อหาสาระของเรื่องเป็นหลัก เพราะไม่ได้ทำให้เนื้อหาสาระความหมายของถ้อยคำสำนวนเดิมเสียหายแต่ประการใด เป็นเพียงการคิดใหม่ ทำใหม่ โดยเอาของเก่ามาเปลี่ยนรูปลักษณ์ขั้นตอนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

นายเสถียร ฉายเสนา

ทนายความ

กรุงเทพมหานคร

คำจ่มพระยาพรหม

บทพิเศษ

ตอนที่ ๑

ติดคุกและจ่มให้ฟัง

นะมะสิก๋าโร ปู๋จาโนอภิวาท
สิบนิ้วนาฏยอพนมสาน นมัสก๋านพระภูวะเดช
ต๋นทรงนามเนตรในสัญญาบัตร พระมหากษัตริย์เจ้าขุนโฌต
ชุบเลี้ยงโผดมุทุต๋ำ หื้อเป๋นพระอภิชัยราชา
รักษาอาณาเขต ในโก๋ศัยท้องเทศขันธัสสะมิง
ย้อนใจ๋เจ้าหนิมมั่นเที่ยง บ่ข้อนเหงี่ยงริษยา
แก่ฝูงประชานะราษฎร์ บ่สะลั้งพลั้งพลาดหลงใหล
เหตุว่ารักน้ำใจ๋หลายหลีบ จึงตั้งเจ้าไว้สืบราชตระกู๋ล
เพื่อบ่หื้อหายสูญต๋ำยอบ เหตุว่าเจ้าประกอบด้วยปัญญา
อู้พิจารณาถ้วนถี่ เอาตั๋ดที่บังควร
คำสำนวนก๋วนเล่ห์ จุสุ่ยเย่บ่หลงใหล
บ่ปราศรัยออกปาก กั้นว่าเจ้าว่าแล้วหากควรฟัง
เรื่องวาทังกลับกลอก เหมือนดั่งจักบอกด้วยดวงวิสัย
เจ้าว่าอย่างไรก็บ่หลุดแคล้วคลาด เหมือนดั่งเจ้าวิทูรย์ราชและเจ้าปัณฑิตะ
ถือสัจจะมั่นเตี่ยง บ่ข้อนเหงี่ยงไปมา
ทรงทศพิธราชธรรมสิบสิ่ง โลกะวัตรยิ่งสิบประก๋าร
บ่ผิดสัณฐานเมืองอื่น เจ้าก็ชูชื่นนิรันดร
บ่มีเผือนคอนหบ้างผ่อย บ่หื้อแตกย่อยเภทา

จ๋าอุปมาเหมือนศิลาอาสน์	ของเทวะราชินตา
บ่ได้แข้งจ๋าว่าเปล่า	คนเฒ่าเล่าต๋ามกั๋น
บ่ได้ฮำพันยกยื่น	หื้อเจ้าจื่นปี๋ติ
บ่อุตริแป๋งเรื่อง	จ๋าต๋ามเยื่องแนวสาย
ต๋ามค่ายลายก้านกิ่ง	มีทุกสิ่งแป๋งทูล
บ่ใจ่ใคร่หื้อเจ้าต๋นบุญจมจื่น	ใจ๋ต้องตื่นยินดี
หากยังมีใจ๋เจตน์	มูลเหตุแต่งกาพย์กลอน
ด้วยพระภูธรใจ๋ใฝ่	ใคร่ได้พรปี๋ใหม่เป็นสลี๋
หื้อแป๋งวาทีถ้วนถี่	ประณีตที่ใจ๋จิ๋ง
องค์พระสงฆ์มากล่าว	บอกไขข่าวใหญ่โต
ว่าอดทำโททุกข์ยาก	แม้ลำบากก็อุตสาห์
มาพิจารณาแป๋งใหม่	แต้มไว้ใส่สมุดดำ
กล๋อนกาพย์กำต้นเรื่อง	ถวายเจื่องเจ้าสมศักดิ์
ขออย่าเอาไปซัดตุมขว้าง	มันหุมจ่างสูญหาย
มีเงินคำหลายหื้อท่านกู้	**มีความฮู้อยู่ในใบลาน**
ย่อมเป๋นก๋ารว่างเปล่า	**คนเฒ่ามะเก่าเล่าไว้หากควรฟัง**
บ่ใจ่ข้าเจ้าแป๋งวาทังนับว่า	เป็นกำปู่ย่าสืบสายมา
เยื่องวาทาทั้งคู่	เมื่อเจ้าอยู่สุขสบายใจ๋
เจิญเจ้าฮ่ำเปิงไปถ้วนถี่	เหมือนที่พระมหาเถรเจ้า
ต๋นเมตตาสัตว์ทั้งหลาย	ด้วยผะก๋ารดังนี้ ก็มีอยู่แล ฯ

ตอนที่ ๒
จ่มไป สอนไป

เอกะทิวะสัง ยังมีในวันหนึ่ง
พระมหาเถรเจ้า ลุกขึ้นมาเมื่อเช้า
เมื่อชำระตั๋วต๋นแล้ว ก็ถือเอาผ้าและบาตร
เข้าไปในหมู่บ้าน เพื่อเอาข้าวมาจ๋ำไว้ในองค์
ทรงจ๋ำไว้หื้อหมั้น หลอนกึดฮอดเมื่อปายลูน
เตี่ยงจักเป็นคุณเมื่อหล้า บ่ใจ่ม่อนข้ากล่าวจ๋าสอน
ยอผะนมกรน้อม แม่นผิดแผกจ้อมผะก๋ารใด
ก็ขออภัยยะโทษ เจิญเจ้าขุนณา
ด้วยผะหยาปัญญาประก๋ารหนึ่งเล่า ความโอ่เน่าจัญไร
โทสะภัยยุ่งหยาบ อันเขามากำราบทรกรรม
ก็บ่ได้ทำหยังผิดแผกกว้าง บ่ได้ลักจ้างขโมยควาย
บ่ได้ย่องยวายขึ้นจ่อง ตัดแป้นต่องเสียหาย
จับยับหญิงจายฟักฟันฆ่า หื้อม้วยหน้าลู่เงินคำ
บ่ค้ายาดำเมาเบื่อ บ่ฆ่าจ้างเลื่อเอางา
ดวงอาชญาท่านห้ามขาด บ่ไดผะมาทเกิ๋นเหลือ
บ้านใต้เหนือในนอก บ่ได้เข้าออกจุดไฟเผา
ลูกเมียเขายามหนุ่ม ก็บ่ลักซุ่มปาหนี
ออกจากธานีไปต่างประเทศ เดิมเก้าเหตุนิดเดียว

ตอนที่ ๓
ไขข้อเท็จจริง

ข้าเจ้าเตียวไปสู่ ขึ้นกิ๋นอยู่เฮือนนางจั๋นทร์
เจ้านายก็หันซะลวด บ่ได้ไปซวดเวลา
หันตึงคณะคณาจาวบ้าน บ่ได้ล่วงต้านผิดยาม
ฟืนไฟต๋ามแจ้งสอง ปากต้านคล่องใค่หัว
ดังต้านทั่วนันเดือด พี่น้องบ่เหือดเสียเฮือน
ใจ๋บ่เฟือนผิดแผก เหตุกุ้นแกว่นเกยกั๋น
จับบางวันนั้นเล่า กิ๋นคาบข้างงายตอน
ยังเกยนอนค้างอยู่ ได้ขึ้นสู่ลงกิ๋น
เมื่อเจ้าอยู่แดนดิน เมืองละกอนและเจียงใหม่
ได้ไหว้เจ้ายศใหญ่บุญหนา บ่ได้จุมสาลวงล่าย
พี่น้องฝ่ายนางจั๋นทร์ ไปติดพันอยู่กับข้าเจ้า
ได้ขวบข้าวปี๋ป๋าย เมื่อเขาตังหลายจักปิ๊กป้อง
ยกย้ายออกเคหา ข้าได้ปั๋นวัตถาและเงินแถบ
กับผ้าตุ้มแลบสีออน ข้าเจ้าเดินดอนเถิงเมืองแพร่
เขาก็ฮักเหมือนพ่อแม่ของเขา จักจวนเอาเมือบ้าน
ได้เล่าต้านเรื่องนางจั๋นทร์ รำพันปั๋นบอกเหง้า
เมื่อไต่เต้าไปอยู่เมืองปิงค์ ได้แอบอิงป๊ะเปิ่ง
ได้ขวบเกิ่งปี๋ป๋าย สุขสบายบ่ตุ๊กข์ยาก
หลับลุกอยากหากิ๋น บ่ขัดขินสักสิ่ง
ตั๋วเจ้ายิ่งมีคุณ หลอนวันลูนปิ๊กมาใคว่

กั้นปี๋บใส่ตั๋วเฮา **หื้อเอื้อยเขาเอาใจ๋ใส่**
รับรองไคว่หุงแก๋ง **ก่อยจัดแจ๋งฮับสู่**
หื้อเหมือนหมู่ตุ๋ยัง วัจจะนังซ้ำสั่ง
กั้นเจ้ายังบ่ฟั่งไปไหน ยั้งอยู่ในโก๋ศัยเมืองแพร่
ก็หื้อมาแว่หากิ๋น อย่าไปกลั๋วไผยินไผอู้
มาก๊ดมาซื่อฟู่หากเข้าใจ๋ แม่นไผสงสัยฟ้องร้อง
ตุ๋ข้าพี่น้องหากยังมี แต่เดิมที่เขาสั่ง
ผู้ลุกนั่งได้ยินหลาย ข้าบ่หมายใจ๋จอด
ว่าจักฮักสอดสงสาร เถิงเมินนานไปกิ๋นอยู่
หันทุกหมู่จายหญิง บ่ได้แอบอิงลี้ซ่อน
ข้าน้อยม่อนแอ่วต๋ามเกย ใจ๋บ่เสยทางจู้
หากเข้าใจ๋ผู้เป็นจาววัง บ่หล้างเป็นหยังไปมาต๋ามซื่อ
บ่เข้าตางขื่อแล้วออกตางแป๋ บ่ได้ผวนแผเป็นใดอื่น
เป็นคนฮักลื่นเกยกั๋น เข้าใจ๋หันตั๋ดนี้
ก็บ่ได้ลับลี้ฟูสองต่อสอง บ่กึ๊ดกรองหลายจ่อง
หันแต่ป่องตางเดียว จึงได้เตียวไปสู่
ขึ้นกิ๋นอยู่ต๋ามหลัก กำหนักเบาน้อยใหญ่
ข้าเจ้าใฝ่ปฏิบัติ เจิญเจ้าดำรัสทรงทราบ

ตอนที่ ๔
ร้องขอความเป็นธรรม

นบน้อมกราบนมัสก๋าร อยู่เหินนานบ่จ้า
เถิงเดือนห้าฝ่ายตางแอม แซมพระจั๋นทร์ลงเจ็ดค่ำ
วันพุธพร่ำกฏหมาย คนหลวงหลายนายไพร่
จับข้าเจ้าใส่เหล็กจ๋ำ โซ่หนาหนำว้องจอด
มัดล้วงสอดผูกตังเอว ตั๋วคิงแพวแฮงอ่อน
เจือกบ่หย่อนชาววา โซ่เหล็กหนาว้องใหญ่
เอาเจือกจ้างใส่เป็นสาย ชาววาป้ายเหล็กฝรั่งเศษแป๋งขาย
น้ำหนักหลายสิบหาบ เขามาก๋ำราบทรกรรม
สองตีนต๋ำฮูจ่อง เจือกเหล็กหน่องหนักสึง
เยี๊ยะต๋ำผึงตั้มผังยับใส่ โทษน้อยใหญ่บ่หันจริ๋ง
ก๋าบ่จริงเก็บมาว่า เก็บก๋ำแม่หญิงไปท่า
เก็บก๋ำแม่ย่าไปสวน ว่าข้าทำผวนผิดแผก
จ๋นปอล้นแบกเหลือหาม แต่งแป๋งความฟ้องส่อ
เอามาต่อต๋ามติดบ่วง ข้าเตียวผิดล่วงข้ามเฮือน
ผู้ใหญ่เตือนอย่าข้าม ม่อนห้ามที่บ่ควรไป
บ่ได้เยาะใยเย๊าะหยอก เตียวเข้าออกต๋ามโบราณ
ย้อนคำปฏิญญาณตัดขาด บ่ได้พลั้งพลาดเถิงกามสุข
มาอุกลุกยกโทษใหญ่ ยับข้าเจ้าใส่ทัณฑกรรม
หมายหื้อวายว๋ามรณาศ ชีวิตขาดตกไป
หลอนบ่มีหนภายในเอาใจ๋ใส่ เจ้ายศใหญ่ราชวงษา
คงมรณาเมี้ยนจ๋าติ ชีวิตขาดหัวตก
ในวันเดือนหกขึ้นห้าค่ำ วันนั้นพร่ำเป็นจริ๋ง
ป้อยบ่คะนิงหื้อถี่ หื้อถูกที่บังควร
ก๋าตังมวลน้อยใหญ่ ควรเอาใจ๋ใส่พิจารณา

ตอนที่ ๕
กระบวนการยุติธรรม

เอาหญิงจายมาทั้งคู่ — *ถามต่อหน้าหมู่คนหลาย*
แล้วจดหมายเอากำปาก — ***มันอาจพลั้งพลาดหลงใหล***
ที่บ่ซื่อใสปิดบังไว้ — ***ควรชักไช้หื้อหันจริ๋ง***
หากชายหญิงบ่อ้บ — ***ก็บังคับต๋ามกฎหมาย***
เจ้านายทั้งหลายย่อมฮู้ — *หากมีผู้ฮู้ว่าเถิงส๋ำ*
ก็ต้องเอาคำมาเบิก — *บ่หื้อค้างเต๊กตางใด*
จนหมดใสแล้วแต่จะโผด — *หากมีโทษก็ควรทัณฑกรรม*
หันจักแม่นคดีธรรมและสุภาษิต — *บ่มีความผิดยัดเยียดย้อม*
หันข้ากีดจ๊อมญาติก๋ำ — *เป๋นคนคะป๋ามาสู่*
ก็บ่ใจ่ข้าหมู่ถือกุ๊ป — *ลวดยุ๊บผิดยุ๊บถูก*
ถึงขั้นผูกถือเวร — *หันว่าข้ามาน้อมเกนวัตรฐาก*
ดีแต่ปากใจ๋ขม — *เก็บมาผะสมหั้นนี้*
แจ้งเจตน์จี้ว่าเหมือนต๋ำหัน — *จ๋ำว่ายันต่อสู้*
ป้อยดักคดคู้บ่แจงจัดเจี๋ยง — *ว่าเต็มเสียงเพียงปาก*
เถิงข้าเป็นไพร่น้อยก็หากใจ๋คน — ***บ่ใจ่สัตว์หน้าขนกิ๋นหญ้า***
บ่ใจ่ขี้ข้าหมู่ยางแดง — *บ่ได้ถูกฟันแตงจับยับ*
เอามาจากทัพเมืองจั๋นทร์ — *หล้างปอหันแก่กั๋นสักน้อย*
ปู๋นดีต่ำก้อยหมองใจ๋ — ***หันว่าข้าเป็นดอกบัวไหล***
ลุ๊กก๋วงไกล๋มาสู่ — ***หวังเปิ้งหมู่เจ้าและเงาฉัตร***
ป้อยมาก๋ำจัดหื้อม้วยมิ่ง — ***ข้าบ่ได้วิ่งแย่งเงินคำ***
บ่ได้กระทำดั่งอี้ — ***โตษเรื่องนี้ยังบ่หันจริ๋ง***

ฝ่ายจายหญิงบ่ขันต่อสู้ บ่หันหลิ่งหลู้ฝ่ายจายหญิง
หากมีจริงสมอ้าง เอาเจือกจ้างเตื่อมสามเครือ
บ่กลั้วเหลือทำโทษ บ่กริ้วโกรธว่ากับไผ
อยู่ที่ไหนบ่ฮู้ หาว่าข้าเล่นจู้กับนางสนม
หื้อติดจ๋มบ่ออก จักค้างคอกอยู่สักปี๋
ก็ต๋ามทีจักใส่ หากว่าไล่หื้อฮู้ประจักษ์
มีน้ำหนักกับผู้หันผู้ฮู้ ก็จักข่ามสู้อยู่ต๋ามกรรม
บุญคุณธรรมพะติ๊ด ป้อยจักม้างฮีดประเพณี
บ่มีผีมาจักไล่ ยกโทษใส่หื้อเป็นหนัก
ยังบ่ประจักษ์คักแน่ ปู้นดีผางฮ้ายแก่คนทั้งหลาย
จักสาธะยายลือเล่า คนบ่ฮู้ก็จักกล่าวว่าเป็นจริง
เนื้อต๋นคิงข้าน้อย เหมือนด่างพร้อยต๋ามคนฮือ
จ๊าติคนลือสามแคว่น ก็หากแม่นตั๋วพรหม
บ่ผารมด้วยโซและเจือก ถึงกลิ้งเกลือกอยู่ต๋ามกรรม
โซ่เหล็กจ้ำจอดบ้อง ก็เหมือนข้องใบต๋อง
เจือกเหล็กก๋องต่านง่าน พรหมก็บ่พล่านตกใจ๋
บ่ใจ่คนปู๋มใสต้องเปล่า จ๊าติงูเห่างูจ๋อง
บ่ได้จ๋องหองเนอเจ้า อยู่เหนือเกล้าปวงประชา
ข้าขอขะมาลาโทษ ย้อนนึกโกรธอยู่ในใจ๋
โตษข้ามีอย่างใด เอาราชภัยมาก๋ำราบ
เหมือนจักส้าลาบกิ๋นดิบ อย่าหวังจักบีบบิดกิ๋นได้ง่าย
บ่ใจ่น้ำเงินจ่ายเจ้าเวียงสา จ๊าติโพชะบาก้นกิ่ว
แม้นจักเดือดผิ่วก็ใจ่ว่าจักกลั้ว ยกมือใส่หัวเอาเจ้าเป็นพ่อแม่

ขอหื้ออู้แน่หันจริ๋ง
บ่ใจ่เจื้องูสิงและเหลือมอ้อ
น้ำขาดค้อหากิ๋นปล๋า
บ่ใจ่เจื้อมัจฉาปล๋ากั้งก่อ
กั้นเป็นต่อก็เป็นต่อแม่ดำหลวง
บ่ใจ่เจื้อเผิ้งกล๋วงล้วงกิ๋นกรรม
แม้นว่าข้าจักหนีป๋าย
ก็ใจ่ว่าจักกลั๋วกรรม
ย้อนเขามาทำเหลือขนาด
จักหื้ออู้จ๊าติคนดี
โทษบ่มีแป๋งใส
ใจ้อำนาจใหญ่เต้กดิบ
คนนับสิบจับอยู่
แกล้งบ่ฮู้กลิ๋นอุสุ
บ่ได้กิ๋นหนูซ้ำตวยตอด
เมื่อใดเจ้าก็๊ดฮอด
จักหื้อได้กิ๋นแหนงใจ๋

ตอนที่ ๖
เสียดสีผู้มีอำนาจ

มันเป็นกำกึ๊ดไผจาหา *มาปู๋นต๋าดีเบื่อ*
เอาฮ้าเป็นเหยื่อตกเบ็ด *ลวดบ่ค้างสักเกร็ดสักก้าง*
ของบ่หล้างหาหล้าง *เมื่อกึ๊ดแล้วบ่อสมอ้าง*
จักขว้างทิ้งก็กลั๋วซูมตีน *เลยทนกลื๋นกิ๋นน้ำลายของตั๋วเก่า*
แถมยังจะลว้ามเปล่า *เหมือนหมากั๋นเต่าติ๋นกุด*
เฮือไหลหลุดลงหาด *กั๋นต้ายบ่ฟาดก็หัวต่ำ*
หากโดนทั้งลำบ่หักก็แตก *หากลงกระแทกก็หากจักแตกทั้งลำ*
เสียเงินเสียคำอีได้หาได้ ***ของอยู่ใต้ลุ่มวิสัย***
เสียน้ำใจ๋จักหาไหนได้ม้อ *ก๋าร่านบ่กึ๊ดผ่อ*
บ่ต่อหื้อเป็นขัว *จักไหว้เจ้าเหนือหัวหื้อแจ้ง*
ปี้นบ่เต็มแหล้งบ่ล่าเดินดง ***เงินบ่เต็มถุงบ่เตียวค้าสอด***
ตางจักบ่อออกเจ้าอย่าได้วิตก ***หากบ่กึ๊ดเต็มอกก็จะบ่ออกปาก***
บ่ปอกึ๊ดยากเรื่องโซ่และเหล็กตร๋วน *จักเอาหื้อเป็นขะจ๋วน*
เจ้าจุ่งถ้าฟังข่าว ***มาติเสียล่มต่าวที่เป๊อะเขียม***
ม่อนเสงี่ยมเจียมตั๋วแต่ก่อน *ก็เพื่อหื้อผ่อนทุเลา*
ข้าเจ้าตึงไปอยู่

ตอนที่ ๗
สภาพคุกโบราณ

จักหื้อสมกำกึ๊ดหมู่เขากระทำ จักหื้อทนลำบาก
ไปสักหากเดือนปล๋าย หากเจ้านายทั้งหลาย
ยังโผดผายไว้ได้ จักหื้อติดขำข้างไว้เท่าต๋าหัน
ต๋ามที่มันแก้นก๊าย เป็นที่แหนงหน่ายจิปาถะ
บ่เกยป๊ะจ๊ะป๊ะชั่ว ตูปห่างฮั่วเขะขะ
ฝนตกซ๊ะเปี๊ยกเปียก บ่มีเผียกครัวนอน
กินแลงตอนปุ้นต้นฮาก เหม็นน้ำหากตึงวัน
ทวารตั้นเป็นซุ้ม ปาหญ้าหุ้มในนอก
อุจจาระถอนถมถอง สองฝ่ายกองก๋องก๋อ
บ่ปุ้นดีผ่อดีเตียว แมลงวันเขียวต๋อมโอ่
ต๋ามซุ้มโข่อิมศาลา บ่อาจจักทรมาน์อยู่ได้
ม่อนน้อมไหว้เจ้าเหนือหัว จักเอาตั๋วลาไปก่อน
จึงค่อยผ่อนหาความสุข ทะรงตุ๊กข์มานานเสียล้ำ
สามเดือนพร่ำดาปอ เสียดายนอเมืองแพร่เจ้า
หวังคุ้มเกล้าอยู่หลายปี๋ กรรมหากมีแคล้วคลาด
ตังพุทธบาทเจ้าและศาสนา ตังครูบาต๋นเฒ่าหนุ่ม
ท่านทรงศีลชุ่มบริสุทธิ์ ช่วยชีวิตหลุดผายโผด
ขอขะมาลาโทษจุต๋นๆ แผ่บุญกุศลมาไคว่

ตอนที่ ๘
ความเป็นธรรมในสังคม

เป็นผู้ใหญ่ชอบข่มหง เอาอำนาจเต็งขนาบ
บ่ต๋ามสุภาพธรรมดา ทุกวันมานี้เล่า
ต๋ายแล้วเน่าเหม็นสาง ชีวิตวางตกฟาก
แสนลำบากทุกคืนวัน เจิญร่ำเปิงหันสักผู้
เจิญเจ้ายู้ออกจากอเวจี๋ สันใดดีจะถูกแม่น
เจิญเจ้าลุกแล่นเปิ้กษา ปอเมตต๋าขุนโฌด
ตัดใจ๋โผดเอาบุญ จาต๋าสูญตกต่ำ
จ๋ำเตียมพร่ำสุโน ตั๋วแก่โซเขี้ยวเว่า
จักหอนเห่าโหยเสียง มีสำเนียงเสียงบ่ออก
ขี้เหียนซอกเต็มหลัง ตะโจ๋หนังหดหู่
นอนขดคู้อยู่กล๋างฝอย ต๋ำเลงกอยปากเปล่า
เสียงหอนเห่าอยู่ในคอ ขดนอนงอด้างขาบ
จักขบงาบไผก็บ่กล๊ั๋ว เขี้ยวฟันตั๋วหลุดหล่อน
เสียงซ้ำหย่อนลั๊วะตก จะวิ่งหกป๋าวเปิบ
ขี้เหี้ยนเอิบเต็มตั๋ว ไผบ่กลั๋วข้ามเหยียบ
จ๋ำเตียมเผียบตั๋วพรหม หิวแฮงลมนอนโทษ
ขอองค์เจ้าโผดปรานี สันใดดีบ่ว้าง
อย่าหื้อค้างอยู่นานเหิง ขอเจ้าร่ำเปิงเถิงจอด
ปอกึ๊ดฮอดประเพณี โบราณมีว่าไว้
ไม้ต่าวไตนอนดิน แม้นจักตัดสินบักบั่น

ฟักฟันฟั่นเป็นหลัว **ไผบ่กลั้วข้ามย่ำ**
คนตกต่ำต่าวนานหง่าย **บ่ควรก๋ายข้ามเหยียบ**
จ๋ำเตียมเผียบปู่ดอย **หันแนวฮอยกิ่วก้อม**
ป่าไม้ล้อมเป็นภูเขา **กิ่วคนเฮาไผบ่อู้**
ขอเจ้าอย่ายู้เปิกเปื๊อะถม ข้าเจ้าตกจ๋มเจิญเจ้าจ่วย
ข้าเจ้าเจ็บป่วยขอท่านเยียวยา มาพิจารณาดูต๋ามต่อ
ดองผักดองหน่อ ผู้จักเยี่ยมผ่อปรานี
ก็จักมีเล็กน้อย **ผู้หื้อตกต่ำก้อยหากมีหลาย**
ผู้ที่ใคร่หื้อต๋ายนับแสนนับโกฏิ์ แม้จักโปรดลดลง
ก็บ่มีไผปลงตัดขาด **เหมือนดั่งพยาธิ์หนยา**
หลอนโรคาเกิดถี่ หาหมอที่ไหนทัน
ทุกคืนวันค่ำเจ้า เก็บใส่เกล้าเหนือหัว
ย้อนว่าตั๋วบ่มีไผอุ้ม **เหมือนปล๋าติดตุ้มติดไซ**
ร่ำเปิงไปถ้วนถี่ **หันลิบหลี่ปู๋นดีกลั้ว**
จักษุสั้วสองข้าง หันแล้วจะอ้างกับไผผู้ใด
มันสุดวิสัยข้าเจ้า หากจักออกเข้าก็เหลือแฮง
ไผบ่แยงหันสิ่ง เจ้าเปิ้นนิ่งดูเสีย
ไหมหลงเปี๋ยตกน้ำ **มันยิ่งซ้ำยุ่งใหญ่**
ใจ๋เจ้าใจ๋ไพร่ **ก็ย่อมห้อยอยู่ที่เดียวกั๋น**
ก๋ารเปิ้นบ่หันกับตั๋วข้าเจ้า เปิ้นบ่เข้าใจ๋กับ
เจิญเจ้าหลับอยู่ถ้าฟังข่าว จักหื้อเหมือนว่าวยามลม
วิชาพรหมเกยเจื่อ **ใช้ได้ทุกเมื่อทันใจ๋**
หากสงสัยอู้บ่ออก ไหว้เจ้าบอกต๋ามมี

แต่เดิมทีบ่พ่ายย้าน ด้วยหวังท่านจักปรานี
เอาออกคอกด้วยดีโดยง่าย จึงบ่เต้นป่ายหนีหาย
หมายตัดใจ๋ต๋ายเป็นข้าเจ้า ต่อเต้าเฒ่าจ่วยเอาก๋าร
ไปอยู่สันฐานเมืองอื่น แต๋มร้อยรื่นปันเกย
ใจ๋บ่เสยติดข้อง บ่เหมือนเกยอยู่ห้องเมืองโก๋ศัย
หมายบ่ไปไหนต่อเต้าเฒ่า หมายเอาเมืองแพร่เจ้าเป็นโลงผี
บ่มีไผช่วยปรานีเอาออก หื้อปั้นจากคอกวังใน
จักรอฟังไปแถมสักเล็กน้อย หลอนตัดทิ้งจ้อยเหมือนก่อนออนหลัง
ข้าเจ้าจึงบ่หวังจักอยู่

ตอนที่ ๙
แหกคุกสู่อิสรภาพ

ขอสั่งลาตังพ่อเจ้าและแม่นาย คุณท่านหลายมีมาก
เถิงเมื่ออดอยากกั้นอาหาร ไปขอตานบ่เหือด
เปิ้นบ่เดือดขัดใจ๋ ของกิ๋นใดน้อยมาก
เซาะหาฝากตวยมา ผลผาลาทุกเยื่อง
อันเป็นเครื่องของกิ๋น บ่ขัดขินจ่มฟ้อง
เจ้าพี่น้องที่ในโฮง คุณท่านโยงต่างเกล้า
จักขอใต่เต้ากราบลาหนี บ่มีหยังจักปรานีส้ายตอบ
สิบนิ้วนอบไหว้สา ม่อนขอวันทาน้อมเกศ
ตั้งใจ๋เจตน์เอาบุญ มีคำทูลฝากไว้บอก
จักย้ายออกเสียเมือง เจ้าศรีวิชัยเรืองยศยิ่ง
ท่านได้ลุกแล่นวิ่งอุปถัมภ์ หมายบ่หื้อติดขำค้างคอก
จักง้างออกหื้อสบายใจ๋ หมายบ่หื้อไปไกล๋ต่างแคว้น
จักหื้อลูกแล่นรับราชก๋าร หื้ออยู่สถานเมืองแพร่
ลวดบ่มีสำนึกแก่หัวใจ๋ หมายปาเอาไปทำก๋ารเจ้า
เตียวออกเข้าหลายที คุณท่านมีหลายหลาก
ข้าเจ้าหากสาธุก๋าร ตกตุ๊กข์ผาญบ่ทิ้งทอด
เจ้าเป็นยอดต๋นบุญ ข้าเพ็จทูลน้อมกราบ
หวังหื้ออู้ทราบที่หัวใจ๋ จักเยี๊ยะสันใดก๋ารที่บ่โปรด
ถึงจักกริ้วโกรธ **ก็เหมือนหนูเกี๊ยดหื้อก๋องหลัว**
มือทูลหัวน้อมไหว้ เถิงจ่วยออกคอกบ่ได้ก็ยังมีคุณ
ยอพิทูลน้อมสั่ง ขอเจ้าอย่าฟั่งตกใจ๋
อย่าไปสงสัยว่ากลั้วบ่ปั๋น

ตอนที่ ๑๐
ขอบคุณผู้มีส่วนช่วยเหลือ

เมื่อข้าเจ้าหนีออกนอกธานี จุ่งหื้ออยู่สุขสวัสดีทุกเมื่อ
อักษาศักดิ์เพื่อปวงประชา อายุฑีฆาเตี่ยงเต้า
ร้อยชาวขวบข้าวกับชาววัสสา ฝูงเปียธิโรคาสิบหกโก๋ฐาก
จุ่งปราศจากกำเย หื้อสมคะเนเจ้าทุกสิ่ง
หื้อมีมิตรมิ่งและสหาย มีจ้างม้างัวควายหลายมวลมาก
ก็อย่าหื้อกิ๋นหญ้าพรากไกล๋กั๋น หื้อติดตวยฉันมวลหมู่
พร้อมสมสู่เต็มถุน หื้อเจ้ามั่งมูลมีมากซื้อ
หื้อเจ้ามีเงินล้านตื้อและคำแสน มีทั้งแก้วแหวนและเสื้อผ้า
บ่มีถ่อยช้าและบกบาง ข้าวเปลือกวางเต็มเล้า
ทุกค่ำเจ๊าอยู่เต็มถุน บริบูรณ์ด้วยขุนนางและขุนใจ้
ทั้งไพร่ฟ้าและประชา สุขกายใจ๋หูต๋าทุกสิ่ง
จิตต์นิ่งน้อมธรรมา แม่นเจ้าเยี๊ยะนาเยี๊ยะไฮ่
ข้าวเจื้อใส่หลายบุง หื้อมีก๋อสูงและงวงใหญ่
ร้อยพันไฮ่มามือ ลมโชยพือหอห้อง
มีพี่น้องหน่อปิงเปา ตังลูกหลานเลาใหญ่แถ่ว
ตังเจ้าหน่อแก้วและบัวระกด อย่าหื้อหมดฟุ้งเฟื่อง
หื้อเหมือนเนื่องพรถวาย สุขสบายต่อเต้าเฒ่า
ตั๋วข้าเจ้าขอสั่งลาไป ก่อนแลฯ

❒❒❒❒❒

พระปัญญากรโมลี

พระ เพราะทรงพรตผู้ พรหมจรรย์
ปัญญา เท่าโลกธรรม์ ถ่องแท้
กร กอปรกิจอนรรฆ์ เนืองอเนก
โมลี ลับศรรไลแล้ ดุด้าวแดนสรวง